

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
ODDELEK ZA PREDŠOLSKO VZGOJO IN
IZOBRAŽEVANJE

Izziv za povečanje kakovosti vzgoje in
izobraževanja otrok, mladine in odraslih

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v Mestni občini Ljubljana
za obdobje 2009 - 2019

SPREJETA NA 22. SEJI MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO

Ljubljana, januar 2009

Avtorji in sodelavci pri oblikovanju besedila strategije razvoja »Izziv za povečanje kakovosti vzgoje in izobraževanja otrok, mladine in odraslih« so:

dr. Mojca Kovač Šebart, dr. Ljubica Marjanovič Umek, dr. Marcela Batistič Zorec, Damijan Štefanc, dr. Janko Muršak, Marija Fabčič, Eva Strmljan Kreslin, dr. Zdenko Medveš, Iztok Kordiš, Jani Möderndorfer, Olga Glaser, dr. Andreja Hočevar, dr. Janez Vogrinc, dr. Milena Mileva Blažič, dr. Jana Kalin, dr. Janez Krek, dr. Andrej Rus, mag. Matej Rovšek, Ana Potočnik, Nataša Kaluža, Mojca Mikec, dr. Uroš Grilc.

Pri pripravi poglavja, ki govori o predšolski vzgoji, smo se oprli tudi na delovno gradivo »Strategija razvoja predšolske vzgoje«, katerega avtorice so bile: Suzana Antič, dr. Marcela Batistič Zorec, Marija Fabčič, Nada Kirn Špolar, dr. Jurka Lepičnik Vodopivec, Violeta Logar, Jožica Pantar, Eva Strmljan Kreslin, Janja Šurca, Nada Verbič, Nives Zore.

V besedilo smo vključili tudi pripombe in dopolnila, ki so jih v času priprave osnutka besedila posredovali: dr. Boris Gaberšček, dr. Zoran Pavlovič, Katja Arzenšek, Neva Lamut, Žarko Tomšič, Mateja Urbančič Jelovšek, Mojca Mihelič, Zlatka Vlasta Zgonc, Verica Šenica Pavletič, Miriam Stanonik, Marjana Marn, Tilka Klančar, Marko Kolenc.

KAZALO VSEBINE

I. UVOD: TEMELJNA IZHODIŠČA, NAČELA IN OPREDELITEV JAVNEGA INTERESA NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA V MOL.....	5
SPLOŠNA NAČELA IN SMERNICE	8
II. UKREPI, REŠITVE, PROJEKTI IN PRIČAKOVANI REZULTATI	10
PREDŠOLSKA VZGOJA V VRTCIH	10
1. cilj: V vrtcih bomo zagotovili dovolj prostorskih in drugih zmogljivosti.....	10
Sedanje stanje	10
Vključenost otrok v vrtece MOL	10
Prostorske razmere vrtcev v MOL	11
Predvideni ukrepi in rešitve	12
2. cilj: Delež plačil staršev za vrtec se tudi v prihodnje ne bo povečeval.....	13
Sedanje stanje	13
Predvideni ukrepi in rešitve	14
3. cilj: Na področju predšolske vzgoje bomo dosegli večjo programsko raznolikost, kakovost, pestrost in dostopnost	14
Sedanje stanje	14
Predvideni ukrepi in rešitve	15
4. cilj: Financirali bomo obogatitvene dejavnosti v vrtcih.....	15
Sedanje stanje	15
Predvideni ukrepi in rešitve	16
5. cilj: Poskrbeli bomo za enake možnosti in kakovostno predšolsko vzgojo otrok s posebnimi potrebami	16
Sedanje stanje	16
Predvideni ukrepi in rešitve	17
<i>Pričakovani rezultati na področju zagotavljanja dostopnosti in kakovosti programov predšolske vzgoje v obdobju 2009-2019.....</i>	<i>17</i>
OSNOVNE ŠOLE	19
6. cilj: Zagotovili bomo finančna sredstva za vlaganje v osnovnošolsko infrastrukturo	19
Sedanje stanje	19
Predvideni ukrepi in rešitve	21
7. cilj: Učenci bodo lahko v šolah kakovostno preživeli tudi del prostega časa.....	22
Sedanje stanje	22
Predvideni ukrepi in rešitve	23
8. cilj: Vsi učenci bodo pri pouku lahko dosegli kakovostno splošno izobrazbo	25
Sedanje stanje	25
Načelo enakih možnosti in izvajanje učne diferenciacije in individualizacije	25
Raznolikost ponudbe izbirnih predmetov	26
Predvideni ukrepi in rešitve	27
9. cilj: Spodbujali bomo dejavnosti, namenjene krepitvi spoštovanja kulturne različnosti in medkulturnemu sodelovanju.....	27
Predvideni ukrepi in rešitve	27
10. cilj: Učenci s posebnimi potrebami bodo imeli enake možnosti za doseganje kakovostne splošne izobrazbe	28
Sedanje stanje	28
Predvideni ukrepi in rešitve	29
11. cilj: Učencem iz socialno manj spodbudnega okolja bomo zagotovili sofinanciranje dodatne strokovne pomoči in učnih gradiv.....	30
Predvideni ukrepi in rešitve	31
12. cilj: Vrtece in šole bomo spodbujali k pripravi celovite vzgojne zasnove.....	31
Sedanje stanje	32

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009 – 2019;
sprejeta na 22. seji MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO

Predvideni ukrepi in rešitve	33
<i>13. cilj: Poskrbeli bomo, da bodo vrtci in šole primerno varovani</i>	34
Sedanje stanje	34
Predvideni ukrepi in rešitve	34
<i>14. cilj: Spodbujali bomo izobraževanje in strokovno spopolnjevanje učiteljev in drugih strokovnih delavcev</i> 35	
Sedanje stanje	35
Predvideni ukrepi in rešitve	36
<i>15. cilj: Otroci se bodo v vrtcih in šolah zdravo prehranjevali</i>	37
Sedanje stanje	37
Predvideni ukrepi in rešitve	38
<i>16. cilj: Spodbujali bomo športno udejstvovanje učencev</i>	38
Sedanje stanje	38
Predvideni ukrepi in rešitve	39
<i>17. cilj: Vrtce in šole bomo pritegnili k aktivnemu sodelovanju v programu »Čista Ljubljana«</i>	39
Sedanje stanje	39
Predvideni ukrepi in rešitve	39
<i>18. cilj: Spodbujali bomo ustanavljanje in delovanje zasebnih vrtcev in šol</i>	40
Sedanje stanje	40
Zasebni vrtci	40
Zasebne osnovne šole	41
Predvideni ukrepi in rešitve	41
<i>19. cilj: Ohranili bomo kakovostno javno mrežo glasbenih šol</i>	41
Sedanje stanje	41
Predvideni ukrepi in rešitve	42
 <i>Pričakovani rezultati na področju osnovnošolskega izobraževanja v obdobju 2009-2019</i>	42
 ČAS PO POUKU: KAKOVOSTNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA OTROK IN MLADIH	47
 <i>20. cilj: Izboljšali bomo možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa otrok in mladih</i>	47
Sedanje stanje	47
Predvideni ukrepi in rešitve	47
 <i>Pričakovani rezultati na področju kakovostnega preživljanja prostega časa v obdobju 2009-2019</i>	49
 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	50
 <i>Sedanje stanje</i>	50
 <i>21. cilj: Izobraževanje odraslih bomo razvili kot dejavnost posebnega javnega interesa</i>	50
Predvideni ukrepi in rešitve	50
<i>22. cilj: Spodbujali bomo možnosti za vključevanje socialno ogroženih skupin v programe za povečevanje zaposljivosti</i>	51
Predvideni ukrepi in rešitve	51
<i>23. cilj: Spodbujali bomo medgeneracijsko in medkulturno sodelovanje ter skupno učenje mladih in odraslih</i> 52	
Predvideni ukrepi in rešitve	52
 <i>Pričakovani rezultati na področju izobraževanja odraslih v obdobju 2009-2019</i>	53

III. SKLEP: CILJ STRATEGIJE JE DOLGOROČNO ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

IV. LITERATURA IN VIRI

I. Uvod: temeljna izhodišča, načela in opredelitev javnega interesa na področju izobraževanja v MOL

Pravica do izobraževanja je ena temeljnih človekovih in otrokovih pravic, zapisanih v številnih mednarodnih in domačih dokumentih. Splošna deklaracija človekovih pravic v 26. členu določa, da ima vsakdo pravico do izobraževanja. To mora biti brezplačno in obvezno vsaj na začetni stopnji ter usmerjeno k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Krepi in prizadevati si mora za razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi ter med rasami in verskimi skupinami. V istem členu deklaracije lahko preberemo, da morajo imeti starši prednostno pravico pri izbiri vrste izobraževanja svojih otrok: država mora spoštovati pravico staršev, da zagotovijo svojim otrokom takšno vzgojo in izobraževanje, ki sta v skladu z njihovim lastnim verskim, filozofskim, pedagoškim ali drugim prepričanjem.

Pravica otrok do izobraževanja je tudi predmet 28. člena Konvencije ZN o otrokovih pravicah. Države podpisnice obvezuje, da priznajo otrokom pravico do izobraževanja z namenom, da bi bila izobrazba na podlagi enakih možnosti postopoma zagotovljena vsem otrokom. Države naj bi zagotovile obvezno in vsem brezplačno dostopno osnovno šolanje, spodbujale različne oblike srednjega šolanja, tako splošnega kot poklicnega, zagotavljale otrokom, če je to potrebno, denarno pomoč, ter sprejele ukrepe za zmanjšanje osipa in še druge ukrepe. Srednje splošno in poklicno, pa tudi visokošolsko izobraževanje naj bi bilo vsakemu otroku in mladostniku dostopno na podlagi osebnih sposobnosti. V 29. členu konvencija opredeljuje vrednote, ki naj bi bile vgrajene v izobraževalne programe: celosten razvoj otrokove osebnosti, nadarjenosti in sposobnosti, krepitev spoštovanja človekovih pravic, kulturne identitete, jezika in nacionalnih vrednot države, različnosti kultur in naravnega okolja ter vzgoja otrok v duhu razumevanja, miru, strpnosti in enakosti. Omenjene zahteve, ki jih pred države članice postavlja Konvencija o otrokovih pravicah, bomo dosledno uveljavljali in uresničevali tudi pri načrtovanju in izvajanju izobraževalne politike v MOL.

Določila omenjenih mednarodnih dokumentov so implementirana tudi v slovenski pravni red. Ustava republike Slovenije v 57. členu državljanom in državljanom jamči, da je izobraževanje svobodno, osnovnošolsko izobraževanje pa obvezno in se financira iz javnih sredstev. Država mora ustvarjati možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Zakonodajalci s področja vzgoje in izobraževanja podrobneje sistemsko regulira področje vzgoje in izobraževanja, pri čemer so za predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje ključni zlasti trije dokumenti: Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), Zakon o vrtcih (ZVrt) ter Zakon o osnovni šoli (ZOŠ).

Tudi drugi mednarodni in domači dokumenti, zlasti strategije za področje izobraževanja, poudarjajo pomen kakovosti in dostopnosti le-tega. UNESCO si je v programu »Izobraževanje za vse« (angl. Education for all) leta 2000 zastavil šest ključnih strateških ciljev, ki naj bi jih uresničili do leta 2015:

- (1) razširiti dostopnost do kakovostne predšolske vzgoje v vrtcih,
- (2) brezplačno in kakovostno obvezno izobraževanje za vse,
- (3) spodbujanje mladih, da si pridobijo spretnosti, ki so pomembne za kakovostno življenje,
- (4) izboljšati osnovno pismenost odraslih vsaj za 50 % do leta 2015,
- (5) odpraviti razlike med spoloma pri dostopnosti in kakovosti izobraževanja, ter
- (6) izboljšati kakovost vzgoje in izobraževanja v celoti.

Našteti cilji UNESCO so seveda postavljeni na globalni ravni in izhajajo iz pomembnih razlik v dostopnosti in kakovosti izobraževanja med različnimi regijami in državami. Čeprav je v našem

prostoru na sistemski ravni urejen dostop do razmeroma kakovostne institucionalne vzgoje in izobraževanja, kljub temu velja poseben razmislek nameniti vprašanjem socialnih razlik in enakih možnosti pri dostopanju do kakovostne predšolske vzgoje in splošne izobrazbe.

Različni mednarodni in domači dokumenti, še zlasti edukacijske strategije, tako zavezujejo h kakovosti in dostopnosti vzgoje in izobraževanja. Temu smo v izhodišču sledili tudi pri pripravi strategije »Izziv za povečanje kakovosti vzgoje in izobraževanja otrok, mladine in odraslih (2009-2019)«.

Strateške razvojne cilje na področju vzgoje in izobraževanja smo opredelili izhajajoč tudi iz nekaterih ključnih dokumentov, med katerimi so poleg zakonodaje (2. člen ZOFVI, ZVrt in ZOŠ) tudi Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (1995), Izhodišča kurikularne prenove (Kurikularna prenova, 1997) in Kurikulum za vrtce (1999), upoštevali pa smo tudi splošne učne cilje, opredeljene v učnih načrtih za posamezne učne predmete v osnovnošolskem izobraževanju. Oblikovali smo jih na ključnih področjih vzgoje in izobraževanja: na predšolskem področju, osnovnošolskem izobraževanju in izobraževanju odraslih. Vanje smo zajeli mnoge dejavnike, ki pomembno vplivajo na kakovost vzgoje in izobraževanja, nanje pa lahko bistveno vplivamo z izobraževalno politiko na mestni ravni: od zagotavljanja ustreznih materialnih, kadrovskih in infrastrukturnih pogojev (prostori, oprema, zaposleni) do ustrezne podpore pri načrtovanju nekaterih vsebinskih rešitev.

Temeljni cilji, ki jim bomo sledili v strategiji na **predšolskem področju**, so skrb za kakovostno predšolsko vzgojo vseh otrok v Mestni občini Ljubljana (v nadaljevanju: MOL) ter pomoč njihovim družinam pri vzgoji in varstvu otrok. Razvijali in ohranjali bomo kakovostno mrežo javnih vrtcev, sledili pa bomo tudi načelom pravice do izbire in drugačnosti. Zagotavljali bomo kakovostno, pestro in raznovrstno ponudbo programov in dejavnosti predšolske vzgoje. Ob tem bomo spodbujali dodatno ponudbo dejavnosti, ki odgovarja na različne potrebe otrok in staršev (dopolnilne dejavnosti na področju varovanja predšolskih in mlajših šolskih otrok, stalna in občasna varstva na domu otrok, odprta in pokrita igrišča z organiziranim varstvom in/ali vzgojno-izobraževalno dejavnostjo, kakovostne kulturno vzgojne programe).

Na področju **osnovnošolskega izobraževanja** bomo zagotavljali možnosti, da bodo lahko vsi državljani, ne glede na njihov spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ali telesno in duševno konstitucijo, optimalno razvijali svoje dispozicije in nadarjenosti ter se celovito osebno razvijali v skladu s svojimi sposobnostmi in razvojnimi zakonitostmi. Pomembno je, da vsem zagotovimo enake možnosti za vzgojo in izobraževanje, še zlasti pa to velja za otroke iz socialno manj spodbudnih okolij ter za otroke, mladostnike in odrasle s posebnimi potrebami. Razumemo namreč, da lahko demokratične družbe zmanjšajo družbeno neenakost (s prerazporeditvijo dobrin in pravic), samo če obstaja v družbi občutek medsebojne povezanosti in solidarnosti med ljudmi, k čemur se zavezuje MOL s svojo aktivno politiko. K temu lahko danes precej pripomore tudi sodobna in kakovostna kulturna vzgoja kot vzgoja za ustvarjalnost, dialog in strpnost.

Z zagotavljanjem boljših pogojev in možnosti ter s (so)financiranjem nadstandardnih dejavnosti in storitev si bomo prizadevali, da bi učencem in učenkam zagotovili čim bolj optimalne razmere za doseganje **kakovostne splošne izobrazbe**, ki vodi k doseganju mednarodno primerljivih standardov znanja ter k pridobivanju splošnih in uporabnih znanj, ki omogočajo samostojno in učinkovito soustvarjanje družbenega in naravnega okolja ter razvijanje kritične moči razsojanja, ustvarjalnosti, strpnosti ter empatije do drugih in drugačnih. K temu sodijo tudi prizadevanja za razvoj pismenosti ter razvoj zmožnosti razumevanja in izražanja v slovenskem jeziku ter v svojem maternem jeziku, če ta ni slovenščina.

Če želimo, da sta vrtec in šola avtonomna kraja širjenja vednosti, socialne integracije, moralnega oblikovanja in oblikovanja avtonomnega, emancipiranega, kritičnega, moralnega in razsvetljenega državljana in če želimo, da v tem smislu pomembno prispevata tudi k oblikovanju spoznavnih, socialnih in osebnostnih zmožnosti, kot so ustvarjalnost, samostojnost, empatija, socialna zavest, strpnost, kritičnost in odgovornost, ju je treba podpreti tudi v njunih **vzgojnih prizadevanjih**. Pri tem je ključnega pomena privzganje občin kulturnih in civilizacijskih vrednot, ki izvirajo iz evropske tradicije, še zlasti za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, s čimer šele postane mogoče življenje in sobivanje v demokratični družbi. V tem smislu mora prostor šole postati tudi prostor soočanja in sobivanja različnih kultur ter to sobivanje s svojo interkulturno naravnostjo tudi spodbujati. K temu gotovo sodi tudi razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti, pa tudi pripadnosti evropskemu kulturnemu prostoru: prizadevati si velja za vzgojo kozmopolitov in patriotov, ki so odprti za univerzalno solidarnost.

Ključno je, da se šola čim bolj uspešno **odpre v okolje**: ponuditi mora kakovostne možnosti izbire različnih dejavnosti tudi izven pouka ter se s pestro in široko ponudbo uveljaviti kot pomemben kulturni in socialni dejavnik v svojem okolju, tudi tako, da se v večji meri udeležuje programov, ki jih izvajajo javni zavod s področja kulture ter izvajalci javnih kulturnih programov in kulturnih projektov v MOL.

Četudi MOL svoja prizadevanja usmerja zlasti v zagotavljanje kakovostne javne mreže vrtcev in šol, hkrati kot dopolnilo javni mreži podpira tudi delovanje **zasebnih vrtcev in šol** ter **glasbenih šol**, saj tako omogoča izvajanje pravice do izbire ne glede na socialni status staršev. Starši morajo imeti možnost, da svojim otrokom nudijo vzgojo in izobraževanje tudi po posebnih pedagoških načelih, v skladu z lastnimi svetovnonazorskimi oz. verskimi in drugimi prepričanji ter na glasbenem področju.

Eden od pomembnih dejavnikov kakovostne vzgoje in izobraževanja je **avtonomija strokovnih delavcev** (učiteljev in učiteljic, vzgojiteljev in vzgojiteljic, svetovalnih delavk in delavcev, ravnateljic in ravnateljev)¹. Tudi v evropskem prostoru, kjer je tradicija drugačna, vse več držav svoje sisteme decentralizira in odpira poti za večjo avtonomijo šol in njihovih strokovnih ter svetovalnih delavcev. Toda ob tem ne gre spregledati, da večja avtonomija pomeni zlasti večjo strokovno, moralno in politično odgovornost. Predšolska in šolska politika – ne le na nacionalni, pač pa prav zaradi procesov decentralizacije tudi na lokalni in regionalni ravni – je odgovorna za vzpostavljanje primernih sistemskih rešitev in regulative, pa tudi ustreznega financiranja programov, **strokovna in moralna (so)odgovornost** pa je na strani vrtcev, šol in v njih zaposlenih strokovnih delavcev.

Pomembna sta **varnost in zdravje otrok** in mladostnikov, zato mora šola s svojimi dejavnostmi oblikovati in spodbujati zdrav način življenja in odgovoren odnos do lastnega zdravja, naravnega okolja, pa tudi do lastnih dejanj in do dejanj drugih oseb, ob tem pa tudi odgovornost drugih oseb za zagotavljanje varnosti in integritete otrok.

Zagotavljanje domišljenih, celovitih **prostorskih rešitev** in postopno sistematično **zviševanje infrastrukturnega nadstandarda** – ne le na ravni posameznega vrtca oz. posamezne šole, pač pa na ravni mesta kot celote – je pomemben dejavnik kakovosti tako vzgoje in izobraževanja kot tudi preživljanja prostega časa otrok in mladih. Razmislek o namembnosti šolskih in vrtčevskih prostorov (učilnic, igralnic, telovadnic, igrišč, večnamenskih prostorov ipd.), zlasti v času, ko v njih ne poteka izvajanje rednih programov (predšolske vzgoje, osnovnošolskega pouka), bo sledil zlasti potrebam na

¹ Zgolj zaradi preglednosti besedila in lažjega branja bomo v nadaljevanju dosledno uporabljali le eno spolno slovnično obliko (tj. učenci, vzgojiteljice, pomočnice vzgojiteljic, svetovalne delavke, učitelji in ravnatelji), čeprav se zapisi vselej nanašajo na oba spola.

treh področjih: (i) po širjenju in dvigu kakovosti dejavnosti na predšolskem, osnovnošolskem področju in splošnem izobraževanju odraslih; (ii) prostorskim potrebam kulturnih in športnih dejavnosti ter (iii) prostočasnim dejavnostim mladine in starejših občanov.

Z ustrezno urejenimi prostori in programi si bo MOL prizadevala tudi za večjo kakovost preživljanja **prostega časa otrok in mladih** – tudi s pomočjo kakovostnih izvenšolskih dejavnosti ter z zagotavljanjem primernih pogojev za udejstvovanje otrok v prostočasnih dejavnostih po lastni izbiri (zagotavljanje ustrezno opremljenih igrišč za otroke in mlade, igral za najmlajše, pokritih športnih objektih, financiranje kulturnih in umetniških dejavnosti ter njihovo večje vključevanje v izobraževalni proces in v prostočasne dejavnosti ...ipd.).

In nenazadnje, v današnjem času ni mogoče spregledati ključne vloge **izobraževanja odraslih**, torej široke palete možnosti, da posamezniki svoje znanje in spretnosti kontinuirano razvijajo in nadgrajujejo tudi po času svojega obveznega in formalnega izobraževanja. Izobraževanje odraslih je komplementarni del sistema izobraževanja otrok in mladine in omogoča realizacijo pravice do izobraževanja kot temeljne človekove pravice. Ta pravica predpostavlja obstoj možnosti za vključevanje v organizirano učenje vse življenje (vseživljenjsko, (ne)formalno učenje), zagotavljanje le-te pa je naloga tako države kot lokalne skupnosti.

Ob tem velja poudariti, da je strategija namenjena razvoju vzgoje in izobraževanja v Ljubljani, torej v konkretnem urbanem okolju mesta ter njegovih mestnih četrti kot lokalnih okolij, vzgoja in izobraževanje pa imata med drugim tudi cilj, da otroci in mladi spoznavaajo svoje mesto, lokalno okolje in njegovo zgodovinsko dediščino ter te vrednote občutijo, ponotranjijo, se jih naučijo spoštovati in jih varujejo kot svoje kulturno bogastvo.

Splošna načela in smernice

Na podlagi predstavljenih izhodišč bomo za doseganje večje kakovosti vzgoje in izobraževanja otrok, mladine in odraslih v MOL sledili naslednjim splošnim načelom in smernicam:

- vsem prebivalkam in prebivalcem mesta in regije je treba omogočiti različne poti vseživljenjskega učenja in izobraževanja;
- staršem predšolskih otrok je potrebno ponuditi različne programe (glede na organizacijo, čas in trajanje) predšolske vzgoje in tako omogočiti večjo vključenost otrok v vrtec;
- osnovna šola mora učencem zagotavljati dostop do kakovostnega znanja in visokih standardov splošne izobrazbe ter si prizadevati za celostni razvoj svobodnega, avtonomnega, kritičnega in moralnega subjekta;
- vsem posameznikom morajo biti zagotovljene optimalne možnosti za kakovostno vzgojo in izobraževanje, ob upoštevanju njihove individualnosti in posebnosti, pri čemer velja posebno skrb nameniti otrokom in mladim s posebnimi potrebami;
- vzgoja in izobraževanje morata potekati v duhu strpnosti in spoštovanja kulturnih in generacijskih različnosti;
- posebno pozornost velja namenjati programom kulturne vzgoje kot vzgoje za ustvarjalnost ter pri tem slediti sodobnim pristopom in modelom dobrih praks;
- zasebni vrtci in šole uživajo podporo kot dopolnilo ponudbe javnim vrtcem in šolam;
- ohraniti in razvijati je treba kakovostno javno mrežo glasbenih šol;

- kakovostno predšolsko vzgojo in splošno izobrazbo je mogoče dosežati z dobro izobraženimi, usposobljenimi in strokovno avtonomnimi vzgojiteljicami, učitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci;
- šole in vrtci bodo svojo vzgojno funkcijo lahko kakovostno opravili s pomočjo celovite in premišljene vzgojne zasnove;
- vrtci in šole morajo otrokom zagotavljati varnost na strokovno-pedagoško ustrezen in etično sprejemljiv način;
- vzgoja in izobraževanje v vrtcih in šolah morata omogočati zdrav razvoj otrok, spodbujati njihovo odgovornost za lastno zdravje in zdravo življenje ter zdravje in zdravo življenje drugih udeležencev;
- za kakovostno izvajanje predšolske vzgoje v vrtcu, pouka v šoli in izven- ter obšolskih dejavnosti je potrebno zagotoviti ustrezen infrastrukturni in kadrovski (nad)standard;
- otroci in mladostniki morajo imeti možnosti, da se tudi v svojem prostem času glede na svoje želje in sposobnosti vključijo v kakovostne športne, kulturne in druge dejavnosti;
- zagotoviti je treba optimalno porabo finančnih in drugih materialnih sredstev, kar terja odgovorno upravljanje in vodenje javnih vrtcev in šol;
- razviti je potrebno ustrezno infrastrukturo in programsko ponudbo, ki bo omogočila vključevanje v izobraževanje tudi vsem odraslim, ne glede na njihove različne življenjske situacije in potrebe.

Navedena **načela, smernice in cilji** so okvir, znotraj katerega smo oblikovali operativne rešitve in ukrepe, ki jih natančneje predstavljamo v osrednjem delu strategije. Razdelili smo ga na štiri vsebinsko zaokrožena (pod)poglavja: *predšolska vzgoja*, *osnovna šola*, *čas po pouku* (preživljanje prostega časa otrok in mladih) ter *izobraževanje odraslih*. V poglavju o predšolski vzgoji obravnavamo ukrepe in rešitve, ki so specifični za to področje, v nadaljevanju strategije pa se nekateri cilji in ukrepi, kljub temu, da so zapisani ob drugih poglavjih (denimo osnovni šoli ali prostem času) smiselno nanašajo tudi na vrtce (npr. spopolnjevanje strokovnih delavcev, socialno vključevanje, zasebni vrtci, odgovornost za varnost otrok v vrtcu, šoli in okolišu, ipd.).

II. Ukrepi, rešitve, projekti in pričakovani rezultati

Predšolska vzgoja v vrtcih

V zadnjih desetletjih se je v državah EU povečal delež predšolskih otrok, ki se vključujejo v različne organizirane oblike in programe predšolske vzgoje. Razlog je danes že splošno sprejeto strokovno stališče, da kakovostna predšolska vzgoja v vrtcu pozitivno vpliva na razvoj in učenje predšolskih otrok. Ker vrtec otroku nudi drugačne izkušnje kot družina, je eden pomembnih ciljev organizirane predšolske vzgoje dopolnjevanje družinske vzgoje.

Slovenska zakonodaja je že v zasnovi iz leta 1995 sledila cilju, da družinam z različnostjo ponudbe, ki naj spodbuja konkurenčnost, omogoči, da izbirajo med različnimi vrtci in programi (Bela knjiga... 1995, str. 59). Pomembna cilja sta tudi »zagotoviti demokratično organiziran sistem javnih vrtcev, ki so dostopni vsakemu predšolskemu otroku« ter »ohraniti in po potrebi širiti kakovostno mrežo javnih vrtcev«. To so ključni cilji, ki jim sledimo pri zagotavljanju kakovostne predšolske vzgoje tudi v MOL in jim bomo sledili tudi v prihodnje, zlasti z vlaganji v prostorske zmogljivosti in materialne pogoje, razvijanjem raznovrstne programske ponudbe in obogatitvenih dejavnosti, subvencioniranjem plačil staršev (predvsem tistim, ki jim plačilo vrta zaradi slabšega socialnega položaja pomeni veliko finančno obremenitev), pa tudi s kakovostno strokovno obravnavo otrok s posebnimi potrebami.

1. cilj:

Do leta 2010 bomo v MOL **zagotovili dovolj prostorskih in drugih zmogljivosti**, da se bodo lahko v kakovostne programe predšolske vzgoje v vrtcih vključili vsi otroci iz MOL, katerih starši oz. skrbniki bodo to želeli.

Sedanje stanje

Vključenost otrok v vrtce MOL

Po podatkih SURS na dan 30.6.2007 (tabela 1 v prilogi), je v MOL stalno prebivalo **34.375 otrok** do 14. leta, od tega **11.665 otrok, starih od 1 do 5 let** in **2638 otrok**, ki še niso dopolnili 1. leta starosti. Projekcija gibanja števila rojstev v MOL za obdobje 1999 – 2013 ponazarja (tabela 2 v prilogi), da se bo število novorojenih otrok na letni ravni v povprečju gibalo med 2.250 in 2.300.

V letu 2007 je bil v vrtce v MOL vključen večji delež otrok od 1. do 6. leta starosti (82,5 odstotkov) kot je povprečno v Sloveniji (po podatkih SURS ta za leto 2007/08 znaša 67,9 %). Za MOL veljajo nekatere posebnosti, ki jih mora upoštevati strategija razvoja: v vrtce je vključenih tudi 16,4 % otrok iz drugih občin, ker so njihovi starši oz. skrbniki zaposleni v Ljubljani ali v Ljubljani študirajo (slednjih je nekaj deset otrok letno).

Leta 2007/08 (tabela 3 v prilogi) je v MOL delovalo 23 javnih in 6 zasebnih vrtcev, v katerih je dnevni program predšolske vzgoje potekal v skupno 711 oddelkih (697 oddelkov v javnih in 14 oddelkov v zasebnih vrtcih).

Skupaj je bilo v tem letu v vrtce vključenih 11.253 otrok, in sicer 11.058 v program javnih vrtcev (98,3 %), 195 (1,7 %) pa v program zasebnih vrtcev. Od teh je 1.822 otrok, ki prihajajo iz drugih občin (kar znaša 16,4 %).

V javnih vrtcih MOL deluje v letu 2007/08 skupaj 697 oddelkov predšolske vzgoje v 95 enotah (skupno 23 vrtcev), od tega 285 oddelkov prvega starostnega obdobja, 360 oddelkov drugega starostnega obdobja, 43 kombiniranih oddelkov in 9 razvojnih oddelkov. Napoved za leto 2008/09 povečuje število oddelkov za 31.

V MOL se intenzivno odzivamo na izkazane potrebe po povečevanju prostorskih zmožnosti za zagotavljanje dostopnosti predšolske vzgoje v vrtcih: tako od oktobra 2008 zagotavljamo skupaj 960 novih mest: 444 mest smo pridobili z adaptacijami obstoječe infrastrukture in približno 516 mest z notranjimi prerazporeditvami in združevanjem oddelkov ob starostnem prehodu ter spremembo v normativih zaradi prehoda otrok v OŠ.

Leta 2007 so bili v MOL s Pravilnikom o sprejemu otrok v vrtec določeni novi kriteriji, ki dajejo pri vpisu prednost otrokom, katerih starši ali vsaj eden od staršev imajo stalno prebivališče na območju Mestne občine Ljubljana (oziroma je Mestna občina Ljubljana zavezana za doplačilo razlike v ceni).

Prostorske razmere vrtcev v MOL

V MOL so vrtci v starejših stavbah, ki so bile zgrajene večinoma iz samoprispevkov in po starih normativih in standardih. Pri teh objektih so dostopnost do vrtcev, varnost in parkiranje vozil v okolici vrtca zelo problematični, mestoma celo nemogoči. 40 enot ima zagotovljeno dostopnost do vrtcev in parkiranje vozil, čeprav v 25 enotah potrebujemo še dodatna parkirišča. 12 objektov ima ograjeno parkirišče. 45 enot parkirišč nima, vendar bi s spremembo namembnosti marsikje lahko del zemljišča ob zgradbi preuredili v parkirišče.

30. 4. 2008 je bilo v ljubljanskih javnih vrtcih 697 oddelkov oziroma igralnic. Skupna notranja igralna površina znaša 46.169 m², kar pomeni, da je v povprečju zagotovljene 4,18 m² igralne površine na otroka. Po pravilniku se na otroka zagotavlja praviloma 4 m², vendar ne manj kot 3 m² notranje igralne površine. V notranjo igralno površino se šteje vsa površina, namenjena vzgojnim dejavnostim otrok v stavbi vrtca (igralnica, dodaten prostor za dejavnosti otrok in osrednji prostor). Manjše prostore vrtci uporabljajo kot kabinete za izvajanje različnih dejavnosti: pravljичno, likovno, lutkovno, glasbeno, eksperimentalno, kuharsko, individualno delo, računalništvo, likovno-kiparsko in druge dejavnosti, imajo pa tudi poseben prostor oz. sobo za dojenje.

Oprema je v 32 enotah v primernem stanju, v 44 enotah je delno dotrajana in pomanjkljiva, v 11 enotah pa je dotrajana in jo bo potrebno v celoti zamenjati.

Razen enega vrtca in tistih oddelkov, ki delujejo v blokih, imajo vsi ljubljanski vrtci (objekti) svoje lastno igrišče. Igrala na nekaterih igriščih so bila prenovljena v letu 2008, nekatera pa so stara tudi do trideset let in najbolj dotrajana bo treba zamenjati. V nekaj vrtcih bo potrebno prenoviti ograje. V 19 enotah je bila ograja zamenjana oz. obnovljena v zadnjih šestih letih. V 19 enotah so že urejene sanitarije na igrišču, v enem primeru pa so sanitarije le v stavbah. Povprečno je zagotovljene 19 m² zunanje površine na otroka, medtem ko normativ terja najmanj 15 m².

V proračunu MOL povečujemo delež sredstev za vzdrževanje vrtcev (od cca 2,7 mio EUR v letu 2004 do cca 3,9 mio EUR v letu 2008). Namenjamo jih za sistematično in celovito obnovo, kot je investicijsko vzdrževanje, odprava pomanjkljivosti ob inšpekcijskih odločbah, zamenjava azbestnih streh, obnova centralnih kuhinj, sanitarnih traktov in drugo. Rezervirana imamo tudi sredstva za intervencije, ki so namenjena nujnim interventnim delom, ki se pojavijo nenadoma (okvara centralne kurjave ali grelnika tople vode, počena vodovodna cev, puščanje strehe, zamakanje v sanitarijah itd) in jih je potrebno takoj odpraviti. Za investicijsko vzdrževanje vrtcev smo tako v letu 2008 v proračunu

MOL zagotovili 2,3 mio EUR, za izvrševanje inšpekcijskih odločb in intervencije pa dodatnih 1,6 mio EUR.

V proračunu zagotavljamo tudi sredstva za vzdrževanje in opremo igrišč ob vrtcih za najnujnejša vzdrževalna dela, kot so zamenjava mivke v peskovnikih, barvanje igral ipd. Prav tako so zagotovljena sredstva za zamenjavo opreme, strojev in obrabljenega pohištva.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Do konca leta 2008 bomo z adaptacijami obstoječih prostorov pridobili še 134 mest za otroke prvega starostnega obdobja, do spomladi 2009 pa bomo del izkazanih potreb pokrili s postavitvijo mobilnega vrtca (do 280 mest) in s podelitvijo koncesije zasebnim vrtcem, ki izvajajo javni program (do 280 mest), kar skupno znaša do 560 novih mest in bo odvisno tudi od povpraševanja staršev. Postavitev mobilnih vrtcev in vrtčevskih oddelkov v osnovnih šolah podpiramo izključno kot začasno rešitev in izjemoma (pri čemer bomo tako v mobilnih vrtcih kot v prostorih OŠ zagotovili ustrezne predpisane standarde in normative), sicer pa bomo potrebe po prostorskih zmogljivostih reševali z novogradnjami.
- ◆ Po izgradnji prizidkov k obstoječim vrtcem v Šentjakobu, na Galjevici, na Brodu in samostojnega vrtca v Kašlju ter Podutiku bomo do decembra 2010 pridobili še dodatnih 39 oddelkov vrtca oziroma približno 700 mest.
- ◆ V MOL si bomo prizadevali, da bomo do leta 2019 oblikovali oddelke, ki bodo čim bližje spodnji meji predpisanega normativa o številu otrok v oddelku.
- ◆ V prihodnje bomo potrebe po prostorskih zmogljivostih reševali tudi v sodelovanju z investitorji novih stanovanjskih objektov in sosesk, kjer bomo od investitorja pri stanovanjskih novogradnjah zahtevali, da zagotovi zemljišče.
- ◆ Poskrbeli bomo tudi za fleksibilno prilagajanje že obstoječih prostorov za namen vrtca in za preurejanje razpoložljivih stanovanjskih prostorov, tako da bodo ti primerni za izvajanje programov predšolske vzgoje.
- ◆ V obstoječih prostorih in v novogradnjah si bomo prizadevali za zagotavljanje normativov in minimalnih tehničnih standardov, ki veljajo za novogradnje, s čimer se bo tudi v prihodnje zagotavljala varnost in kakovost bivanja v vseh objektih, namenjenih vzgoji in izobraževanju. Odstranili oz. zamenjali bomo potencialno nevarne površine v vrtcih, kot so denimo nezavarovane steklene površine, pomanjkljiva zaščita radiatorjev, potresna varnost, ponekod spolzko ali neprimerno stopnišče, nezavarovani predeli med vrati in podboji vrat, betonske stene, ipd. Na vseh vrtčevskih objektih, ki še imajo azbestno strešno kritino, bo le-to zamenjala z ustreznimi zdravstveno neoporečnimi materiali do leta 2009.
- ◆ Vrtcem, ki ne dosegajo vsaj 3 m² igralne površine na otroka, bomo to zagotovili do leta 2010. Pri načrtovanju prostora bomo sledili fleksibilnim rešitvam, ki bodo vrtcem omogočali izvajanje dejavnosti v večnamenskih prostorih kot so telovadnice, igralnice, ipd.
- ◆ Igrala na igriščih pri vrtcih so stara do trideset let, nekatera so povsem dotrajana in jih bomo postopno zamenjali skladno z novimi standardi EU. V večini primerov bomo obnovili ali

zamenjali tudi dotrajane ograje. Zagotovili bomo zunanje sanitarije ali možnost dostopa do notranjih sanitarij.

- ◆ Za izboljšano in usklajeno delovanje med vrtci bomo v letu 2009 in 2010 vzpostavili in vzdrževali centralno vodenje evidence vpisa otrok in prostih mest na e-portalu MOL. Tako bomo lahko zagotovili pogoje in možnosti za odpiranje vrtčevskih oddelkov tudi med šolskim letom, in sicer na podlagi razpoložljivih podatkov o zasedenosti vrtcev ter povpraševanja staršev po vključitvi otroka v vrtec med letom. Ker je za vzpostavitev centralne evidence vpisa potrebno zagotoviti, da starši vpišejo otroka samo v en vrtec, ob možnosti nadaljnjih izbir v primeru neuspeha za izbrani vrtec, bomo Ministrstvu za šolstvo in šport (v nadaljevanju: MŠŠ) predlagali spremembo 9. člena Zakona o vrtcih.

Z bolj fleksibilnimi organizacijskimi rešitvami bomo staršem omogočili večjo dostopnost programov predšolske vzgoje in počitniškega varstva otrok, zlasti z implementacijo naslednjih ukrepov:

- ◆ Poslovni čas bodo vrtci tudi v prihodnje vsako šolsko leto prilagajali potrebam otrok in staršev.
- ◆ Spodbujali bomo vključevanje šolskih otrok prve triade v vrtce med poletnimi počitnicami (poletno varstvo mlajših šolskih otrok), saj imajo vrtci takrat manj otrok in dobre prostorske, materialne in kadrovske pogoje. Za izvajanje te dejavnosti bo potrebna dopolnitev Zakona o vrtcih, zato bomo oblikovali ustrezen predlog in ga posredovali MŠŠ.
- ◆ Zaradi poletnih dopustov strokovnih delavcev in delavk vrtca bomo zagotovili sofinanciranje potrebnih ustrezno usposobljenih kadrovskih rešitev za počitniško varstvo otrok (poletno zaposlovanje študentov, delavcev šole, lahko tudi v sodelovanju z drugimi organizacijami, kot so denimo četrtni in mladinski centri).

2. cilj:

Zagotovili bomo, da se **delež plačil staršev** za vrtec, ki v povprečju znaša 25 odstotkov cene programa, tudi v prihodnje **ne bo povečeval**.

Sedanje stanje

Največji delež staršev se v letu 2008/09 glede deleža plačil (tabela 4 v prilogi), uvršča v 1. plačilni razred, povprečje pa je med 3. in 4. razredom (podobno kot v prejšnjih letih). Delež otrok, ki so oproščeni plačila vrtca, je 3,0 %. Po Pravilniku o plačilih staršev za programe v vrtcih, ki izvajajo javno službo, bi starši torej v letu 2007/2008 plačali v povprečju 35,7 % cene programa, vendar je plačilo zaradi Sklepa o določitvi cen programov, znižanju plačil staršev in rezervaciji v vrtcih v MOL

dotatno znižano za 22 % oz. 15 %, tako da starši – upoštevajoč tudi rezervacije, poletne izpise in podobno - plačajo v povprečju od 23 do 24 % cene programa.

Za leto 2008 je bilo v januarju 2008 izdanih 8848 odločb o znižanem plačilu vrtca (od tega za 8701 otrok v vrtcih v MOL in za 147 otrok s stalnim prebivališčem v MOL, ki pa vrtec obiskujejo izven MOL).

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ V proračunu MOL bomo zagotavljali sredstva, ki bodo omogočala, da se delež plačil staršev tudi v prihodnje ne bo povečeval.
- ◆ Pripravili bomo reprezentativno raziskavo o vključenosti otrok v vrtec, ki prihajajo iz manj spodbudnega socialnega, ekonomskega in kulturnega okolja. Ugotovili bomo, kolikšen delež le-teh ni vključen v nobenega od programov predšolske vzgoje in kaj so prevladujoči razlogi za to. Na podlagi podatkov bomo razvili mehanizme za čim večje vključevanje teh otrok v programe predšolske vzgoje.
- ◆ Proučili bomo ekonomsko obremenjenost družin in predlagali MŠŠ spremembo Pravilnika o plačilih staršev za programe v vrtcih (2006).
- ◆ Opravili bomo raziskavo o vključenosti in dostopnosti vrtecev za romske otroke, ki prebivajo na območju MOL in po potrebi zagotovili (boljše) možnosti in pogoje za njihovo vključevanje v programe predšolske vzgoje.

3. cilj:

Z organizacijskimi in vsebinskimi rešitvami ter s finančnimi spodbudami bomo v MOL na področju predšolske vzgoje dosegli **večjo programsko raznolikost, kakovost, pestrost in dostopnost kulturnih dobrin**, ter tako staršem omogočili tudi udeleževanje pravice do izbire najbolj primerne programa za njihove otroke.

Sedanje stanje

V vrtcih MOL poteka predšolska vzgoja samo v **dnevni programih** (tabela 3 v prilogi), ki trajajo za posameznega otroka največ 9 ur dnevno, čeprav imajo vrtci tudi do 12-urni poslovni čas, tj. med 5. in 17. uro. Otroci, ki v vrtec prihajajo in iz njih odhajajo ob različnih urah, se na začetku in ob koncu poslovnega časa združujejo v združenih oz. »dežurnih« oddelkih. Nekaj vrtecev izvaja izmenični ali popoldanski dnevni program, en vrtec pa program »vrtec ves dan« v dveh skupinah, ki imata poslovni čas od 6.30 do 19.30 ure. Vrtci vsako leto opravijo analize potreb staršev glede na poslovni čas in temu sprti prilagajajo organizacijo dela.

V MOL se poldnevni in krajši programi v obliki, kot jih določa zakon, ne izvajajo. Opravljene analize potreb v posameznih ljubljanskih vrtcih kažejo, da interesa staršev za **poldnevne programe** zaenkrat ni veliko, v vrtcih pa tudi ni prostih igralnic za organizacijo teh programov, zato se poldnevni program zaenkrat ne izvaja v nobenem vrtcu, štirje vrtci pa izvajajo krajši program v trajanju do 240 ur letno.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Čeprav trenutne analize potreb staršev v Ljubljani ne kažejo velikega zanimanja za izvajanje **poldnevnih programov**, bomo v prihodnje še naprej spremljali izražene potrebe staršev. V kolikor bi se izkazalo, da povpraševanje po poldnevnih programih narašča in bi bilo zainteresiranih staršev dovolj za vsaj en tovrstni oddelek, bomo odprtje le-tega tudi zagotovili. Glede na novelo Zakona o vrtcih (2008), ki omogoča izvajanje **krajših programov** v vrtcih ne glede na geografsko okolje, bomo spodbujali izvajanje teh programov tudi v prihodnje. S postopnim opuščanjem začasnih prostorskih rešitev za vrtec in izgradnjo novih vrtcev se bodo sprostil tudi prostori za izvajanje krajših programov.
- ◆ Do leta 2019 bomo razvili poldnevne in krajše programe, ki bodo dovolj zanimivi, da se bodo vanje vključevali tudi otroci, katerih starši ne izkazujejo interesa po celodnevnom programu.

4. cilj:

Financirali bomo **obogatitvene dejavnosti** v vrtcih.

Sedanje stanje

Čeprav je večina ljubljanskih vrtcev v preteklosti otrokom oz. njihovim staršem ponujala tudi t.i. samoplačniške **dodatne dejavnosti** (npr. tuj jezik, ples, šport, umetnost in podobno), ki so po ocenah ravnateljev zadnja leta postale znak dodatne kakovosti vrtca, je izvajanje teh dejavnosti v zadnjem času močno upadlo: eden od večjih problemov na tem področju je bilo namreč neupoštevanje načela enakih možnosti, saj so dodatne dejavnosti (ki so potekale praviloma v času, ko je v vrtcu potekalo izvajanje programa po kurikulu), v celoti plačevali starši, nekateri otroci pa se jih zaradi tega niso mogli udeležiti. MŠŠ je junija 2007 izdalo okrožnico (Opredelitev dejavnosti... 2007), v kateri je opisane dodatne dejavnosti opredelilo kot storitvene dejavnosti, ki jih plačujejo starši in kot take ne smejo posegati v program vrtca, izvajajo pa se lahko šele, ko se v vrtcu izprazniijo posamezni prostori, otroci pa se po njih ne vračajo več v matični oddelek.

Po razpoložljivih podatkih so v letih 2007 in 2008 vrtci samoplačniško izvajali vrtec v naravi, nekaj vrtecev pa je izvajalo angleški jezik.

Ob dodatnih dejavnostih občasno krajši ali daljši čas v vrtcih potekajo tudi **obogatitvene dejavnosti**, ki so za razliko od dodatnih dejavnosti sestavni del izvedbenega kurikula in jih sofinancira MOL, otroci pa se jih lahko udeležujejo brezplačno oziroma plačajo le minimalne materialne stroške in stroške prevoza otrok. Načrtujejo in izvajajo jih strokovni delavci vrtca, lahko tudi ob sodelovanju zunanjih strokovnjakov, prav tako financiranih s strani MOL. V preteklih letih je ta sofinancirala obogatitvene dejavnosti zlasti s področij športa (16-urni program drsanja za vse 5-6 letnike, Zlati sonček, ipd.) in bralne kulture (bralna značka), od leta 2007 dalje pa poteka tudi financiranje v višini 75 EUR na otroka zadnje leto pred vstopom v šolo (kar večina vrtecev uveljavi za izvedbo vrtca v naravi) in podobno. Med obogatitvene dejavnosti med drugim sodijo **letovanja in zimovanja**, ki jih vrtci že več let izvajajo v sodelovanju s pristojnimi oz. za to dejavnost registriranimi ustanovami. Za predšolske in šolske otroke iz Ljubljane sofinanciramo letovanje oz. zimovanje v višini 2,50 EUR dnevno. MOL vzdržuje in skrbi za počitniške domove za otroke, v katerih potekajo ti programi.

Vrtci se v okviru prijav na razpise EU, MŠŠ in Zavoda za šolstvo avtonomno odločajo in izvajajo vrsto različnih projektov, ki so predstavljeni na portalu Izobraževanje na spletnih straneh MOL.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Ohranili bomo financiranje že uveljavljenih obogatitvenih dejavnosti ob tem pa sofinancirali tudi nekatere nove obogatitvene dejavnosti za otroke, kot so denimo odprta vrata, igralne urice, ure pravljic, gledališki ali lutkovni abonma, dejavnosti v kulturnih ustanovah (programi galerij, muzejev, ki so namenjeni predšolskim in mlajšim šolskim otrokom) in podobno.
- ◆ Še naprej bomo v okviru mestne kulture zagotavljali brezplačen vpis predšolskih in šolskih otrok v Mestno knjižnico Ljubljana kot dodatni ukrep in motivacijo za spodbujanje bralne kulture in tesnejše sodelovanje vrtecev in šol.

5. cilj:

Poskrbeli bomo za enake možnosti in kakovostno predšolsko vzgojo **otrok s posebnimi potrebami in otrok, ki se trajno ali občasno ne morejo vključiti v vrtec.**

Sedanje stanje

Otroci s posebnimi potrebami so lahko glede na vrsto in stopnjo motnje, ovire oz. primanjkljaja vključeni v razvojne oddelke vrtca, ki izvajajo prilagojen program predšolske vzgoje ali pa v redne oddelke, v katerih poteka program predšolske vzgoje s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Otroci so v ustrezen program usmerjeni na osnovi odločbe o usmeritvi.

V 7 ljubljanskih vrtcih je trenutno 9 razvojnih oddelkov, v katere je vključenih 55 otrok. Prilagojeni program izvaja devet specialnih pedagoginj-vzgojiteljic, devet pomočnic vzgojiteljic in tri fizioterapevtke.

Otroci s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redne oddelke, so deležni prilagojenega izvajanja kurikula z dodatno strokovno pomočjo mobilnih specialnih pedagogov. V 23 vrtcih mesta Ljubljane je za izvajanje dela mobilnega specialnega pedagoga financiranih 9,8 delovnih mest. Skupno 108 otrok s posebnimi potrebami je vključenih v 69 oddelkov. 63 otrok je z odločbo usmerjenih v Program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, preostalih 45 pa ima priporočila, ki so jih izdali mentalno higieniški oddelki oziroma razvojne ambulante, Pediatrična klinika in Zavod za gluhe in naglušne, ker postopek usmeritve še poteka. Za te otroke MOL zagotavlja dodatno strokovno pomoč ob pisni privolitvi staršev. Trije gibalno ovirani otroci imajo stalnega spremljevalca, ki je določen z odločbo, spremljevalca ima tudi slep deček v dogovoru s službo za predšolsko vzgojo z MOL. 4 otroke z odločbo obravnavajo surdopedagoginje, ki prihajajo v vrtce iz Zavoda za gluhe in naglušne.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Z ukrepi, ki bodo zagotavljali preseganje bivalnih in komunikacijskih ovir za otroke s posebnimi potrebami, bomo omogočili večje možnosti za njihovo uspešno vključevanje v vrtce.
- ◆ Otroci, ki so vključeni v oddelke s prilagojenim izvajanjem programa in dodatno strokovno pomočjo, bodo še naprej deležni nadstandarda pri številu ur dodatne strokovne pomoči.
- ◆ Posebej bomo poskrbeli, da bodo tako otroci iz razvojnih oddelkov kot otroci s posebnimi potrebami v rednih oddelkih pridobili čim več različnih socialnih izkušenj in spretnosti ob druženju z vrstniki. V ta namen bomo vrtce spodbujali k pripravi dejavnosti in projektov, namenjenih kakovostni socialni integraciji otrok s posebnimi potrebami z njihovimi vrstniki v rednih oddelkih vrtcev.
- ◆ Spodbujali in podpirali bomo tudi neprofitne organizacije, ki staršem zagotavljajo občasno varstvo otrok na njihovem domu ter dopolnilne oblike varstva za otroke, ki (i) se iz kakršnih koli razlogov trajno ali občasno ne morejo vključiti v program vrtca (npr. dolgotrajno bolni otroci); (ii) potrebujejo občasno varstvo v času, ko vrtec ne obratuje (v pozno popoldanskem ali večernem času, med vikendi); ali (iii) obiskujejo prvo triletje osnovne šole in potrebujejo spremstvo odrasle osebe od doma do šole in nazaj. Prizadevali si bomo, da bi se delovanje tovrstnih neprofitnih organizacij tudi ustrezno zakonsko uredilo.

Pričakovani rezultati na področju zagotavljanja dostopnosti in kakovosti programov predšolske vzgoje v obdobju 2009-2019

V MOL pričakujemo, da bomo v obdobju 2009 do 2019 z navedenimi ukrepi za realizacijo ciljev, ki smo jih zastavili na področju predšolske vzgoje, dosegli naslednje rezultate:

- ◆ V različne programe predšolske vzgoje bo vključenih vsaj 80 % otrok prvega starostnega obdobja ter vsaj 98 % otrok drugega starostnega obdobja.

- ◆ Vsi starši iz MOL, ki bodo to želeli, bodo svojega otroka lahko vključili v enega od vrtcev na območju MOL. Tudi staršem otrok s posebnimi potrebami, ki bodo želeli vključiti otroke v vrtec, bomo to še naprej omogočali skupaj z ustrežno strokovno podporo.
- ◆ Vsi v vrtec vključeni otroci drugega starostnega obdobja (med 3. in 6. letom) bodo imeli možnost, da se vsaj enkrat udeležijo od 2 do 3-dnevnega zimovanja ali letovanja oz. vrtca v naravi ali na kmetiji, ki ga financira MOL.
- ◆ Vsak vrtec bo imel v sodelovanju z ustreznimi strokovnimi institucijami možnost do leta 2014 razviti eno ali več obogatitvenih dejavnosti v obliki projekta, ki bi ga bilo po opravljeni evalvaciji možno prenesti tudi v druge vrtce, upoštevajoč njihov interes in proračunske zmožnosti. Tako bodo vrtci na območju MOL razvili najmanj 10 novih obogatitvenih dejavnosti, ki bodo prispevale k večji pestrosti in raznolikosti predšolske vzgoje v vrtcu, predvsem pa boljšemu počutju otrok.
- ◆ Do leta 2014 bodo vrtci staršem ponudili vsaj en poldnevni in vsaj 3 krajše programe kot alternativo celodnevni programu, če bodo starši za to izražali interes.
- ◆ Po spremembi Zakona o vrtcih, ki bo to omogočil, bodo vrtci na območju MOL v času poletnih počitnic zagotavljali poletno varovanje šolskih otrok na vsaj štirih lokacijah.
- ◆ Do leta 2010 bodo imele vse enote vrtcev na območju MOL vsaj 3 m² notranje igralne površine na otroka. Do leta 2019 bodo imeli otroci vsaj v eni enoti vsakega vrtca na razpolago večnamenski prostor oziroma telovadnico.
- ◆ Od leta 2009 dalje bomo vsaj za 10 % letno povečevali proračunska sredstva, namenjena obnovi igrišč pri vrtcih. Leta 2019 bodo vsi vrtci opremljeni z igrali, ki bodo imela ustrezne certifikate.
- ◆ V vseh enotah vrtcev bomo do leta 2014 uredili oz. prilagodili prostore, tako da bodo omogočali bivanje in dostop staršem in otrokom s posebnimi potrebami.
- ◆ Vsi vrtci, v katere so vključeni tudi otroci s posebnimi potrebami, bodo do leta 2012 razvili vsaj eno krajšo dejavnost ali daljši projekt, namenjen kakovostni socialni integraciji otrok s posebnimi potrebami z njihovimi vrstniki.
- ◆ Poslovni čas vrtca bo prilagojen potrebam otrok večine staršev, ki imajo vključenega otroka v vrtec.

Temeljna izhodišča in načela predšolske vzgoje v vrtcih temeljijo na analizi sedanjega stanja. Z opisanimi ukrepi, rešitvami, projekti in pričakovanimi rezultati bomo dolgoročno ohranjali kakovostno predšolsko vzgojo in jo izboljševali v korist vseh otrok.

Osnovne šole

Kakovostno osnovnošolsko izobraževanje je prostor širjenja vednosti, vrednot, socialne integracije, moralnega oblikovanja in razvoja avtonomnega, kritičnega in moralnega človeka. Ima univerzalno vrednost, tudi v svoji uporabnosti, in pomembno prispeva k oblikovanju osebnostnih značilnosti kot so samozavest, samostojnost, empatija, kritičnost in odgovornost ter ustvarjalnost.

Zato si bomo prizadevali za celovit razvoj posameznikove osebnosti, za utrjevanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin in za doseganje visokih in kakovostnih standardov znanja. Osnovna šola mora posredovati znanja z različnih znanstvenih področij in vzgajati v duhu človekovih pravic in iz njih izpeljanih temeljnih vrednot. Omogočati mora doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja ter spodbujati miselni razvoj, kritično mišljenje, ustvarjalnost in sposobnost komuniciranja. Ob tem mora graditi na spoštovanju, razumevanju, strpnosti in solidarnosti med vsemi ljudmi, narodi, rasnimi in verskimi skupinami. Šolanje je tudi proces inkulturacije, vključevanja posameznika v kulturo, v kateri živimo. Poleg vključevanja v lastno, specifično kulturno in nacionalno tradicijo, je potrebno učence seznanjati z drugimi kulturami in civilizacijami, kar ne pomeni le poznavanja bližnjih ali v določenem prostoru prisotnih kultur, ampak tudi drugih; prav v tem je namreč utemeljena vzgoja za strpnost.

V MOL bomo tako kot doslej tudi v prihodnje sledili zapisanim načelom in podpirali državo pri zagotavljanju možnosti za optimalen razvoj posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo itd. (kot izhaja iz Ustave Republike Slovenije in Konvencije o otrokovih pravicah). Sooblikovali bomo demokratičen sistem vzgoje in izobraževanja, ki omogoča uveljavljanje načela enakih možnosti hkrati z zahtevo po upoštevanju in spoštovanju različnosti: individualnih razlik, uravnoveženega razvoja, enakih možnosti, pravice do izbire in drugačnosti. Da bomo pri tem še bolj uspešni, bomo izvedli vrsto ukrepov, ki bodo sledili postavljenim ključnim ciljem: povečali bomo vlaganja v prostorske rešitve in opremo, učencem omogočili kakovostno preživljanje prostega časa v šolskih prostorih, šole v večji meri povezali z okoljem, jih spodbujali k pripravi celovite vzgojne zasnove, hkrati pa zagotovili enake možnosti za doseganje visokega izobrazbenega standarda učencem, ki prihajajo iz manj spodbudnega socialnega okolja in učencem s posebnimi potrebami.

6. cilj:

Zagotovili bomo finančna sredstva za vlaganje v **osnovnošolsko infrastrukturo** in nadstandardne materialne pogoje.

Sedanje stanje

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju: SURS) (tabela 1 v prilogi) je leta 2007 v MOL prebivalo 20.072 otrok, starih od 6 do 14 let, v vse ljubljanske osnovne šole (tabele 5, 6 in 7 v prilogi) pa je bilo v šolskem letu 2007/08 v 985 oddelkov vpisanih skupno 20.371 otrok.

Velika večina teh otrok je bila vpisanih v redne oddelke 9-letne osnovne šole (v 904 oddelkih je bilo 18.925 otrok oz. 92,9 % vseh), manjši delež učencev (1.073 oz. 5,3 %) pa je v 49 oddelkih, obiskoval še program 8-letne OŠ.

Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom (namenjen učencem z lažjo motnjo v duševnem razvoju) so v šolskem letu 2007/08 obiskovali: 114 učencev (0,55 %) je bilo vključenih v 17 oddelkov

prilagojenega programa devetletke, 7 učencev (0,03 %) pa je obiskovalo 1 oddelek prilagojenega programa osemletke. Posebni program vzgoje in izobraževanja (namenjen učencem z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju) je v šolskem letu 2007/08 obiskovalo 151 učencev (0,74%) v 24 oddelkih. (Vir: podatki Zavoda Janeza Levca). Oba programa se izvajata v Zavodu Janeza Levca.

V program zasebne osnovne Waldorfske šole je bilo v letu 2007/08 vključenih 264 učencev, tj. 1,3 % vseh otrok, ki so osnovno šolo obiskovali v MOL.

Podatki o zasedenosti posameznih osnovnih šol (tabela 8 v prilogi) kažejo, da je povprečna zasedenost šol (po številu učencev glede na maksimalno zmogljivost šole) 76,81 %.

V letu 2007/2008 je 6 osnovnih šol zasedenih več kot 100-odstotno (OŠ Kolezija – 101,28 %, OŠ Oskarja Kovačiča – 105,95 %, OŠ Zadobrova – 106,63 %, OŠ Ketteja in Murna – 107,34 %, OŠ Riharda Jakopiča – 109,92 % in OŠ Trnovo – 130,36 %), 8 šol pa je manj kot 60-odstotno zasedenih (OŠ Savsko naselje – 46,23 %, OŠ Nove Fužine – 49,80 %, OŠ Livada – 50,0 %, OŠ Bičevje – 51,19 %, OŠ Dragomelj – 51,98 %, OŠ Nove Jarše – 58,12 %, OŠ Karla Destovnika Kajuha – 58,93 % in OŠ Franca Rozmana Staneta – 59,52 %). V letu 2007/08 imajo prostorske presežke naslednje osnovne šole: Bičevje, Nove Fužine, Savsko naselje, Dragomelj, dr. Vita Kraigherja. MOL je v osnovne šole, ki so beležile presežek prostora, kot dodatno dejavnost uvedla program javnega vrtca v OŠ Livada, OŠ Savsko naselje in OŠ Nove Fužine. Del svojih prostorov so za izvajanje programa vrtca dale na voljo tudi centralna šola Sostro, POŠ Lipoglav in OŠ Maksa Pečarja v Črnučah (konec leta 2008). OŠ Bičevje se je razen z 1 oddelkom prvega razreda ponovno organizirala v okviru prostorov v matični OŠ (4 oddelke podružnične šole na Bonifaciji smo preselili v matično OŠ in s tem sprostili dodatne 4 igralnice za vrtec). Oddali smo prostor v OŠ Savsko naselje in Poljane zasebnima vrtcema, na OŠ Livada pa prostore še za glasbeno šolo ter francosko šolo ter na OŠ Vita Kraigherja za British International School. V OŠ Dragomelj je skupno ustanoviteljstvo z Občino Domžale, glede na načrtovano večjo sosesko v bližini pa ocenjujemo popolnitev v manj kot petih letih.

Vse osnovne šole v MOL obiskujejo tudi otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ti učenci imajo pravico do dodatne strokovne pomoči za odpravo ovir, primanjkljajev oziroma motenj. Dodatna strokovna pomoč se izvaja znotraj oddelka v času pouka, lahko pa tudi izven oddelka – praviloma v za to opremljenem prostoru, ki ga mnoge šole nimajo. Zato nekatere v ta namen uporabljajo druge, manj primerne prostore (prostore za čistila, skladišča, razrede).

Posebni program vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami ter prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom izvaja Zavod Janeza Levca. Objekt zavoda je lociran med dve prometno zelo obremenjeni cesti (Šmartinska in Kajuhova cesta) in je med prometno najbolj izpostavljenimi vzgojno-izobraževalnimi ustanovami. Ima tudi premajhno šolsko igrišče, stisnjeno med cesto in stanovanjske objekte, kar je neustrezno zlasti zato, ker so večje obšolske površine za izvajanje tega programa zelo pomembne, saj se del le-tega veže na usposabljanje udeležencev za življenje in delo izven šolske stavbe.

V skladu z Uredbo o merilih za oblikovanje javne mreže osnovnih šol (Uradni list RS, št. 16/98, 27/99 in 134/03) je šolski okoliš, katerega velikost je praviloma usklajena z zmogljivostjo šole, območje, na katerem imajo starši pravico vpisati otroka v osnovno šolo, ki ima sedež na tem območju. Ne glede na to določbo lahko starši izberejo šolo zunaj šolskega okoliša, v katerem prebivajo, in za to se iz različnih razlogov tudi odločajo, kar pa je potrebno regulirati glede na pravila, ki jih določa plačnik, t.j. MŠŠ.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Glede na kazalce povečane dinamike rojstev in povečanje stanovanjskih gradenj v MOL pričakujemo, da se bodo potrebe uskladile s ponudbo zgolj na obstoječih šolah, ne pa tudi v novozgrajenih soseskah. Obstoječe prostorske zmožnosti tako ne bodo zadostovale, zato bomo v MOL investirali v izgradnjo prizidkov in novih šol v večjih novih stanovanjskih soseskah.
- ◆ Prizadevali si bomo za izboljšanje materialnega standarda v javnih osnovnih šolah z obnovo in modernizacijo prostorov in opreme. Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje bo načrtoval investicije in investicijsko vzdrževanje v prostor in opremo javnih osnovnih šol ter usmerjeno in kontinuirano iskal sredstva iz različnih razpisov resornega ministrstva ter evropskih skladov in mehanizmov za obnovo in dvig standarda v osnovnih šolah. Varnost otrok v šolah in šolskem okolju bo ena od pomembnejših priorit.
- ◆ Na ravni države bomo spodbudili in dejavno sodelovali pri oceni stanja, snovanju vizije in iskanju optimalnih rešitev, ki zadevajo kakovostno javno mrežo šol. Mnenja smo, da mora biti razmislek o morebitnih spremembah oz. posegih v javno mrežo šol celovito opravljen na ravni države. Morebitna racionalizacija na tem področju ne sme zniževati kakovosti, razširjenosti in dostopnosti javne mreže šol.
- ◆ Pristojni oddelek MOL bo kontinuirano in sistematično spremljal mednarodne (evropske) razpise, na katerih bo lahko MOL kandidirala za evropska sredstva, namenjena vlaganju v izobraževalno infrastrukturo in materialno opremljenost vrtcev in šol.
- ◆ Šole bomo spodbujali in prispevali k nakupu kakovostne izobraževalne tehnologije, učnih gradiv in didaktičnih pripomočkov, med drugim tudi tako, da bomo sistematično spremljali in se odzivali na ustrezne razpise EU.
- ◆ Poseben razmislek bo namenjen vprašanju funkcionalnosti prostorov (fleksibilne pregrade: kdaj manjši prostori, kdaj velik odprt prostor, uporaba za različne namene). Zagotovili bomo ustrezno opremljenost prostorov s sodobno in funkcionalno izobraževalno tehnologijo, za mlajše otroke pa tudi opremljenost vrtcev in predvsem prvega triletja OŠ zlasti z družabnimi igrami, pa tudi igrišča, specializirana za različno starost otrok.
- ◆ Prizadevali si bomo za povečevanje prostorov, namenjenih za otroke, kot so telovadnice, osrednji prostori, jedilnica.
- ◆ Prizadevali si bomo za ureditev dodatnih prostorov za izvajanje dodatne strokovne pomoči za učence s posebnimi potrebami v tistih šolah, ki prostorov za ta namen še nimajo.
- ◆ Proučili bomo možnosti za spremembo namembnosti posameznih hišniških stanovanj, pri čemer bomo opredelili potrebe vsake šole in vrtca posebej, in v primeru prostorske stiske v šoli stanovanja namenjali za preureditev v specialne in druge učilnice oziroma kot začasno (vendar kakovostno) rešitev za potrebe vrtca. Prizadevali si bomo, da se bo upravljanje s stanovanji preneslo v Stanovanjski sklad MOL.
- ◆ Kljub manjšemu številu oz. nihanju števila vpisanih otrok si bomo prizadevali za ohranjanje oddelkov v manjših podružničnih šolah, zlasti v odročnih krajih..

- ◆ Za reševanje težav pri dostopu staršev, dostavnih in intervencijskih vozil do vrtcev in šol bo potrebno sodelovanje celotne Mestne uprave, tako da bo omogočala reševanje problemov po načelu »vse na enem mestu«, pri čemer se problem »evidentira samo enkrat«. Pri reševanju problematike bomo upoštevali posebnosti posameznega vrtca in šole.
- ◆ Posodobili bomo pregled nepremičnin v upravljanju vrtcev in šol ter izpeljavo postopkov vpisa v zemljiško knjigo s sodelovanjem drugih oddelkov v okviru MOL (npr. Oddelek za ravnanje z nepremičninami).
- ◆ Prizadevali si bomo za ureditev ustreznih prostorov za namen izvajanja posebnega programa vzgoje in izobraževanja na lokaciji, kjer bo občolski prostor omogočal izvajanje VIZ dejavnosti za usposabljanje za življenje in delo ter čim večjo samostojnost učencev kasneje v odrasli dobi. Dosedanji prostori bi se lahko namenili nekaterim dejavnostim delovne vzgoje in učno vzgojnim delavnicam za mladostnike z lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju ter izvajanju socialno varstvenega programa varstva, vodenja ter zaposlitve pod posebnimi pogoji za mladostnike in odrasle osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju. V ta namen si bomo s pristojnimi resornimi ministrstvi prizadevali za dogovorno celostno reševanje prostorske problematike (učne delavnice, prostori za izvajanje programa OŠ, celodnevni center za odrasle z motnjami v razvoju, ipd.).
- ◆ Racionalizirali bomo investicije v infrastrukturo in opremo, tako da bomo ustanovili komisijo, ki bo poenotila kriterije in standarde za nakup kakovostne opreme (npr. ograj, igral, športnih pripomočkov, ipd.) ter v okviru mestne uprave vzpostavili sistem skupnega naročanja le-te, s čimer bomo vzpostavili pregled nad investicijami, znižali ceno opreme in javno porabo.
- ◆ Opravili bomo analizo o možnostih povezovanja in združevanja nekaterih podpornih tehničnih in administrativnih služb vrtcev in šol, s čimer bi poenostavili in racionalizirali njihovo upravljanje in tehnično vzdrževanje. K sodelovanju pri pripravi analize bomo povabili predstavnike upravnih organov vrtcev in šol, strokovnjake s področja izobraževanja, strokovnjake ekonomske in upravne stroke in predstavnike MOL. Zagotovili bomo, da omenjeni projekt ne bo posegal v strokovne pristojnosti in avtonomijo strokovnih delavcev vrtcev in šol.

7. cilj:

Osnovnim šolam bomo omogočili, da bodo lahko **učenci v njih kakovostno preživeli tudi del prostega časa po pouku**, da se bodo lahko bolje **povezale z okoljem** in tako svoje šolske in občolske dejavnosti izvajale še bolj kakovostno kot doslej.

Sedanje stanje

Čeprav podatki o prostorski zasedenosti osnovnih šol na območju MOL kažejo, da so nekatere v tem trenutku tudi manj kot 60 % zasedene, zaradi česar bi, če bi sledili zgolj racionalizaciji stroškov, njihovo število zmanjševali, smo se v MOL odločili za drugačen pristop: kot izhaja iz ukrepov, ki smo jih zastavili ob 1. cilju (gl. zgoraj), bomo tudi v prihodnje vlagali v infrastrukturo, kontinuirano bomo povečevali njeno kakovost in funkcionalnost, s tem pa ustvarili pogoje in priložnosti za razvoj dodatne ponudbe občolskih in prostočasnih dejavnosti.

Sedaj večina osnovnih šol ob 14. ali najkasneje ob 15. uri zaključi s svojo programsko ponudbo (izjema so učenci od 1. do 5. razreda, ki so vključeni v program podaljšanega bivanja, ki se ponekod zaključi ob 17. uri). Učenci, predvsem tisti, ki obiskujejo drugo in tretje triletje osnovne šole, šolske prostore večinoma zapustijo takoj ali kmalu po koncu pouka in interesnih dejavnosti, saj jim šole ne morejo zagotoviti opravljanja šolskih obveznosti (npr. pisanja domačih nalog, projektov, raziskovalnih nalog, ipd.) ali pa zgolj preživljanja dela prostega časa v svojih prostorih in pod strokovnim vodenjem ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev. V popoldanskem času učenci večinoma nimajo možnosti uporabe manjših učnih sob, učilnic, kabinetov, računalniške učilnice, knjižnice ali drugih ustrezno opremljenih prostorov, kjer bi lahko opravili tudi večino svojih šolskih obveznosti.

Razpoložljivost prostorov, njihova kakovostna materialna opremljenost, hkrati pa dejstvo, da nekateri učitelji in drugi strokovni delavci ne morejo doseči polne zaposlenosti v skladu z normativi in standardi, za MOL pomeni priložnost, da v osnovnih šolah postopoma razvijemo dodatno vsebinsko ponudbo, ki bi učencem omogočila kakovostno popoldansko preživljanje prostega časa. Za šolo in učence bi to pomenilo večjo kakovost osnovnošolskega izobraževanja v celoti: ponudba vsebin in razpoložljivost prostorov za različne dejavnosti bi pripomogla tudi k večji kakovosti pouka, šole pa bi se lahko v večji meri odprle v svoje neposredno okolje, tudi tako, da bi del dejavnosti izvajali ustrezno usposobljeni zunanji sodelavci.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Za razvojno-raziskovalno dejavnost (npr. za inovacijske projekte, razvoj posameznega področja dejavnosti s pomočjo visoko usposobljenih strokovnjakov, raziskovalne projekte...) predlagamo, da župan imenuje ekspertno skupino MOL, sestavljeno iz strokovnjakov s področja predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, izobraževanja odraslih, splošne in specialne didaktike, okoljske vzgoje, športne vzgoje, vzgojiteljic in učiteljev ter s področja javne uprave. Ekspertna skupina, ki bo pokrivala tako področje predšolske vzgoje kot osnovnošolskega izobraževanja, bo v sodelovanju s fakultetami pripravljala in obravnavala idejne rešitve in inovacijske projekte za ljubljanske vrtce in šole. Za to bomo zagotovili potrebna sredstva v okviru proračuna. Sestavni del sofinanciranih raziskav in projektov bo tudi evalvacija, ki ji sledi predstavitev in prenos dobrih modelov v prakso.
- ◆ Šole bomo spodbudili, da bodo učencem v popoldanskem času po pouku (vsaj do 17. ure) postopoma zagotavljale možnosti, da bodo v njenih prostorih lahko kakovostno ob medsebojnem druženju preživeli del prostega časa in opravili večino svojih šolskih obveznosti. V tem času bodo omogočale dostop učencem do računalniških učilnic, knjižnic in drugih ustreznih prostorov, namenjenih učenju in druženju, pri čemer bodo ustrezno poskrbele tudi za zaščito šolskega inventarja in osebnih predmetov, ki jih zlasti otroci v prvem triletju puščajo v šoli. V ta namen bomo spodbujali in stimulirali prisotnost usposobljenih strokovnih delavcev. V prvi fazi bomo k sodelovanju povabili zlasti tiste šole, ki imajo večje težave z zagotavljanjem polne pedagoške obremenitve svojih strokovnih delavcev, s čimer bomo pripomogli k ohranjanju strokovnih delovnih mest, obenem pa zagotavljali večjo kakovost pedagoškega dela. Razpoložljiv prostor v osnovnih šolah (ob možni spremembi namembnosti, kjer se bo to izkazalo za smiselno) bomo namenili:
 - (a) za specialne učilnice, kabinete, manjše učne sobe za delo z otroki, ki potrebujejo učno pomoč ter za delo z nadarjenimi učenci, in

(b) za kabinete, namenjene učiteljem oz. strokovnim aktivom, ki bodo lahko tu opravili nekatere delovne obveznosti, ki jih sicer opravljajo doma (priprave na pouk, ocenjevanje izdelkov, urejanje administracije, ipd.).

K realizaciji tega ukrepa bomo pristopili postopno in sistematično, upoštevajoč kadrovske in finančne zmožljivosti, tako da bo:

- ekspertna skupina, pripravila osnutek projekta in različne operativne rešitve oz. izvedbene modele (2009),
 - v šolskem letu 2010/11 se bo v poskusno izvajanje projekta vključilo od 5 do 10 osnovnih šol z različnimi infrastrukturnimi in kadrovske pogoji,
 - ekspertna skupina bo skupaj s sodelujočimi šolami pripravila evalvacijo poskusnega izvajanja projekta (2012),
 - ter pripravila poročilo, v katerem bo predstavila ugotovitve evalvacije in ustrezne izboljšave za nadaljevanje in širitev projekta v prihodnje (2012).
- ◆ Ekspertna skupina MOL bo do konca leta 2010 v sodelovanju s fakultetami, ki izobražujejo učitelje in druge strokovne delavce na področju vzgoje in izobraževanja (pedagoge, socialne pedagoge, psihologe, defektologe, športne pedagoge, ipd.) ter v sodelovanju z drugimi strokovnimi institucijami (zlasti s Svetovalnim centrom za otroke, mladostnike in starše), razvila **model medsebojnega povezovanja in sodelovanja**, ki bo v okviru študija omogočil prostovoljno vključevanje študentov ustreznih študijskih smeri v vzgojno-izobraževalno delo vrtcev in osnovnih šol. V tem okviru bomo podprli program brezplačne učne pomoči, ki bi jo lahko nudili študentje ustreznih pedagoških študijskih programov bodisi kot prostovoljci ali v okviru svoje pedagoške prakse, kar bi zlasti za del učencev, ki jim starši zaradi slabšega socialno-ekonomskega položaja težje zagotovijo plačljivo izven šolsko učno pomoč, pomenilo možnost dostopa do le-te, pri čemer je nujno zagotoviti troje:
- (1) da tovrstni programi in možnosti, ki jih ponujajo, ne bi vodili v nižjo kakovost strokovnega pedagoškega dela in pomoči, ki jo nudijo same šole, učitelji in drugi strokovni delavci,
 - (2) da bodo imeli posamezniki, ki bodo tovrstno učno pomoč izvajali, vsaj temeljna pedagoška, didaktična in predmetno-specifična znanja, ki zagotavljajo ustrezno raven kakovosti individualne (ali skupinske) obravnave učencev, in
 - (3) da te oblike učne pomoči ne bodo pomenile dodatne stigmatizacije učencev, ki bodo vanjo vključeni. Pri tem se bomo oprli tudi na sporazum, ki je bil med Univerzo v Ljubljani in MOL podpisan v septembru 2007 in vključuje obojestranske interese za sodelovanje zlasti na področju šolstva. Podprli bomo tudi program brezplačne svetovalne pomoči za otroke, ki potrebujejo posebno (npr. psihološko, defektološko, socialno-pedagoško...) obravnavo, pri čemer bi lahko sodelovali študentje višjih letnikov in absolventi pedagogike, psihologije, defektologije, socialne pedagogike ali drugih ustreznih usmeritev. K izvajanju tega programa bomo pritegnili zlasti študente zadnjih letnikov prve in druge bolonjske stopnje ter absolvente ustreznih smeri (glej tudi Prilogo 2: Učni načrt za individualno študentsko prakso), pri čemer bomo zagotovili ustrezno strokovno spremljavo, hkrati pa spodbujali razvoj učne pomoči med učenci samimi.
- ◆ Ob tem bomo spodbujali tudi druge oblike vključevanja izvajalcev: prek prostovoljnega dela, povezave s študentsko politiko ipd. Nujna je tudi ustrezna koordinacija dela, k čemur bi bilo smiselno spodbuditi šolske svetovalne delavke.
- ◆ Pristojnim organom na državni ravni (Ministrstvu za šolstvo in šport) bomo predlagali, da ponovno preučijo in v skladu z možnostmi posodobijo normative za delo šolskih svetovalnih delavk, ki že vrsto let niso bili deležni ustrezne posodobitve oz. revizije.

- ◆ Prizadevali si bomo za vključevanje upokojenih pedagoških delavcev in ravnateljev kot prostovoljcev pri delu šole in popoldanskih dejavnostih.
- ◆ Prek letnih razpisov bomo stimulirali širok nabor dejavnosti, ki lahko potekajo na šoli po koncu pouka: šolska glasila, šolske prireditve (kulturne, športne), s katerimi se šola poveže z okoljem, lahko tudi šola s šolo, povezava mestnih in primestnih šol, velikih in malih šol, kjer se šole tudi vsebinsko dopolnjujejo (pomagajo pri organizaciji ekskurzij, izletov, šol v naravi, ...).
- ◆ Podprli bomo sodelovanje podružničnih šol v mestu in njegovi okolici.
- ◆ Uporaba šolskega prostora za dejavnosti, ki niso neposredno povezane s programom osnovne šole, bo potekala tako, da bo spodbujala splošnoizobraževalne, športne in kulturne dejavnosti, zlasti tiste, pri katerih so udeleženi otroci in odrasli, in tiste, ki so namenjene družbenim skupinam, ki jim je izobraževanje, ponujeno na tržni osnovi (ustanove za izobraževanje odraslih), težje dostopno.
- ◆ Šolski prostori se lahko s ponudbo kulturnih vsebin odprejo tudi za starše in druge obiskovalce: v njih je smiselno organizirati nekatere kulturne prireditve, tako v organizaciji šole kot tudi kulturnih društev v okolju.
- ◆ Šolski športni objekti so sestavni del mreže javnih šol, lahko pa se uporabljajo tudi za izvajanje letnega programa športa v MOL. Pri uporabi šolskih športnih objektov je potrebno upoštevati najprej potrebe šole za izvajanje šolskih in obšolskih dejavnosti v popoldanskem času (praviloma najmanj do 17. ure). V času po pouku naj šole ponudijo bogate športne vsebine. Prednost pri uporabi šolskih športnih objektov v popoldanskem času imajo športna društva, izvajalci letnega programa športa, ki jih pristojni oddelek za šport izbere vsako leto z razpisom. Proste kapacitete pa lahko šole ponudijo tudi drugim uporabnikom.
- ◆ Z obnovo, razširitvijo in posodobitvijo šolskih knjižnic ter njihovo nadgradnjo v multimedijška središča bomo omogočili prostor za ustvarjalno individualno in skupinsko delo, predvsem pa možnost, da učenci v varnem šolskem okolju kakovostno preživijo čas po pouku, ki bi ga sicer preživeli brez nadzora zunaj šole. Učitelji morajo imeti zagotovljene pogoje, da po svoji strokovni presoji v knjižnicah izvedejo tudi del pouka.
- ◆ Pri bodočih obširnejših prenovah oz. posegih v infrastrukturo si bomo prizadevali za funkcionalno prostorsko povezovanje knjižnic z računalniškimi učilnicami (npr. s povezanimi prostori, ki pa bi jih bilo mogoče po potrebi uporabljati tudi ločeno, kadar bi denimo pouk potekal bodisi v knjižnici ali v računalniški učilnici). S tem bi omogočili večje možnosti uporabe elektronskih informacijskih virov, obenem pa tudi večjo dostopnost tiskanih.

8. cilj:

Osnovnim šolam bomo omogočili kakovostno izvajanje pouka, tako da bodo **vsi učenci pri pouku lahko dosegli visok izobrazbeni standard in kakovostno splošno izobrazbo.**

Sedanje stanje

Načelo enakih možnosti in izvajanje učne diferenciacije in individualizacije

Eno od načel strukturiranja šolskega sistema, ki zagotavlja demokratičnost, pravičnost in kakovost osnovnošolskega izobraževanja, je načelo enakih možnosti ob upoštevanju individualnih razlik med otroki ter načelo pravice do izbire in drugačnosti (Bela knjiga... 1995, str. 90). Z drugimi besedami, poleg kakovostnega pouka, ki mora slediti sodobnim strokovnim dognanjem in smernicam tako na posameznih predmetnih področjih kot tudi na pedagoškem področju, mora biti izvajanje pouka, če naj vsem učencem dejansko zagotavlja enake možnosti pri doseganju visokega izobrazbenega standarda in kakovostne splošne izobrazbe, ustrezno diferencirano in individualizirano. To je ključnega pomena zlasti v drugem in tretjem triletju osnovne šole: z večjo zahtevnostjo in kompleksnostjo učnih ciljev in vsebin ter z naraščanjem starosti učencev so razlike glede učne zmožnosti med njimi vse večje, zato postaja pouk, ki temelji zgolj na notranji učni diferenciaciji (znotraj večjih heterogenih oddelkov) vse manj optimalen.

V skladu z novelo Zakona o osnovni šoli iz leta 2006 se lahko šole vsako šolsko leto s sklepom sveta zavoda avtonomno odločijo za različne oblike bolj individualno prilagojenega izvajanja pouka v drugem in tretjem triletju. Fleksibilno učno diferenciacijo lahko šole izvajajo od 4. do 7. razreda, delno zunanjo pa v 8. in 9. razredu.

Kar zadeva možnosti za bolj individualno prilagojeno izvajanje pouka v manjših učnih skupinah pri temeljnih učnih predmetih v 8. in 9. razredu, se lahko osnovne šole na podlagi Zakona o osnovni šoli pri slovenščini, matematiki in tujem jeziku odločijo bodisi za trajno izvajanje pouka na dveh ali treh ravneh zahtevnosti, ali pa izberejo drugo obliko organizacije pouka: ohranijo lahko heterogene skupine ali pa izberejo prisotnost dveh učiteljev pri pouku. Slednjo možnost je v letu 2007/08 po naših podatkih v MOL izbralo najmanj šol (cca. 15 % šol v osmem in dobrih 10 % šol v devetem razredu). Približno tretjina šol se je v osmem in devetem razredu odločila za pouk v heterogenih skupinah, največ šol (dobra polovica) pa kljub drugačnim zakonskim možnostim učence še vedno pri omenjenih treh predmetih zunanje diferencira (glej natančnejše podatke v tabelah 10, 11 in 12 v prilogi).

Šole so pri odločanju o izvajanju diferenciacije in izbiri strokovno najbolj ustreznih modelov odvisne tudi od finančnih in drugih pogojev. V tem pogledu je pomembna vloga MOL, ko gre za zagotavljanje višjega materialnega in kadrovskega standarda: bodisi s financiranjem dodatnega učitelja v prvem triletju, ki lahko pripomore k bolj kakovostni notranji diferenciaciji, z možnostjo oblikovanja dodatne skupine pri matematiki, angleškem in slovenskem jeziku v osmem in devetem razredu, zagotavljanjem ustreznih prostorskih pogojev (manjše učilnice, specializirani kabineti, učne sobe).

Raznolikost ponudbe izbirnih predmetov

Izhajajoč iz omenjenega načela pravice do izbirnosti, je kakovost osnovnošolskega izobraževanja odvisna tudi od ponudbe izbirnih predmetov, ki so učencem v ljubljanskih osnovnih šolah na voljo v tretjem triletju. Učenci morajo imeti možnost, da znanje pridobivajo tudi na posameznih področjih, za katera izkazujejo poseben interes, saj to prispeva tudi k motivaciji učencev za izobraževanje, učnem uspehu, na subjektivni ravni tudi k njihovem manjšemu občutku obremenjenosti ter nenazadnje k večjim možnostim medpredmetnega povezovanja. V osnovnih šolah MOL učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja obiskujejo tudi **izbirne predmete** v 1104 skupinah. 3317 učencev (48,65 %) si je v šolskem letu 2007/08 izbralo dva izbirna predmeta, preostalih 3501 učencev (51,35 %) pa tri izbirne predmete. Osnovne šole so po ZOŠ dolžne učencem ponuditi drugi tuji jezik, retoriko ter predmet verstva in etika. Največ učencev se med izbirnimi predmeti odloča za drugi tuji jezik (3666 učencev oz. 53,8 % vseh), predmete s področja športa (3655 učencev oz. 53,6 %), računalništvo (2356 učencev oz. 34,5 %) in likovno snovanje (1853 učencev oz. 27,2 %) (podrobnejši podatki v tabeli 15 v prilogi).

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Postopoma bomo v nekaterih osnovnih šolah financirali učitelja, ki bo poučeval polovico ur obveznega programa v oddelkih drugega in tretjega razreda, ali učitelja, ki bo izvajal enako število ur v oddelku podaljšanega bivanja učencev 2. in/ali 3. razreda. Poleg tega bomo postopoma v nekaterih osnovnih šolah financirali enega dodatnega učitelja pri matematiki, angleščini ali slovenščini v 8. in 9. razredu, kjer je zahtevnost učnih ciljev največja in so večje tudi razlike v učnih zmožnostih med učenci. MOL bo ta dodatni standard zagotavljala na tistih osnovnih šolah, kjer je (a) število otrok v posameznih oddelkih prvega in zadnjega triletja največje, (b) kjer je v oddelkih vključeno večje število otrok s posebnimi potrebami, in (c) kjer je vpisan večji delež učencev, katerih materni jezik ni slovenščina. S tem bo v teh osnovnih šolah poskrbljeno za dodatne možnosti kakovostnejšega izvajanja pouka. S kakovostjo začetnega opismenjevanja učencev, ki v naših osnovnih šolah poteka v prvem triletju, je namreč pomembno povezana tudi učna uspešnost učencev v nadaljnjih letih šolanja. V osmem in devetem razredu pa je optimalno doseganje zahtevnejših učnih ciljev odvisno od možnosti, ki jo ima šola, da učencem zagotovi čim bolj individualizirano učno obravnavo. Še zlasti to velja za učence, ki prihajajo iz socialno in kulturno manj spodbudnih okolij.
- ◆ Z ustrezno opremljenostjo prostorov in njihovo razporeditvijo bomo poskrbeli za optimalne pogoje tudi za izvajanje kakovostnega, bolj individualiziranega pouka, ki upošteva različne učne zmožnosti in interese posameznih otrok. Zlasti v prvem triletju morajo prostori in oprema omogočati fleksibilno notranjo organizacijo pouka ter pestro uporabo različnih učnih metod, oblik, didaktičnih strategij in pristopov, ki zagotavljajo vsakemu učencu optimalno doseganje učnih ciljev in standardov znanja. Na podlagi ocene finančnih možnosti in potreb v posameznih šolah bomo v letu 2009 pripravili načrt postopnega zagotavljanja dodatne opreme.
- ◆ Staršem in predstavnikom MOL v svetih šol bomo priporočili, da sprejmejo sklep, da osnovne šole, če prostorski pogoji to omogočajo, s šolskimi dejavnostmi (z izjemo jutranjega varstva) ne bi pričenjale pred 8. uro. Povsod kjer je to mogoče, naj bi torej šole poskrbele, da pouk, ure oddelčne skupnosti, interesne dejavnosti, individualna učna pomoč, dopolnilni in dodatni pouk ter izbirni predmeti ne bi bili na urniku pred 8. uro zjutraj.

9. cilj:

Spodbujali bomo dejavnosti in programe, namenjene **krepitvi spoštovanja kulturne različnosti** in uspešnemu **medkulturnemu sodelovanju**.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ **Spoštovanje kulturne različnosti** terja poleg skrbi za večinsko populacijo tudi upoštevanje posebnega položaja narodnih, etničnih in jezikovnih manjšin ter njihovo posebno obravnavo. Državljanom in državljanom Slovenije, ki so pripadniki drugih narodnih skupnosti in etničnih skupin, je treba ob sistemsko domišljenih možnostih za uspešno vključevanje in delovanje v večinski skupnosti zagotoviti tudi možnosti za ohranjanje in razvoj lastne kulturne ter narodne identitete. Finančno bomo podprli programe za učenje njihovega maternega jezika, ob tem pa

tudi programe za učenje slovenščine kot drugega jezika, še zlasti v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju (v okviru predšolske vzgoje v vrtcu ter v prvem triletju osnovne šole). Cilj teh ukrepov je predvsem odpravljanje jezikovnih in kulturnih ovir, ki poslabšujejo ali onemogočajo socialno integracijo teh otrok, njihovo učno uspešnost in višjo kakovostno raven splošne izobrazbe. Proučili bomo, ali bi se v takšne oblike pomoči lahko vključili strokovni delavci, ki nimajo polne učne obveznosti, k sodelovanju pa bomo povabili tudi druge strokovne institucije (npr. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše).

- ◆ Zagotovili bomo sredstva za dodatno izobraževanje učiteljev in za financiranje dodatnega fakultativnega pouka slovenskega jezika tedensko v prvem triletju osnovne šole za otroke, katerih materni jezik ni slovenščina. Ustrezno usposobljeni učitelji bi ga lahko izvajali kot del razširjenega programa (podaljšanega bivanja). Od prvega do sedmega razreda bomo šolam, ki jih obiskuje večje število učencev, katerih materni jezik ni slovenščina, financirali dodatno uro pouka njihovega maternega jezika, v 8. in 9. razredu pa bomo pouk njihovega maternega jezika zagotavljali v okviru možnosti, ki jih daje drugi tuji jezik oz. skozi ponudbo ustreznih obveznih izbirnih predmetov. S tem povezano kadrovsko problematiko bomo reševali tudi z racionalno razporeditvijo zaposlenih pedagoških delavcev.
- ◆ Spodbujali bomo povezovanje z osnovnimi šolami, kjer se izobražujejo otroci, ki so tuji državljani. Ljubljanski učenci se bodo skozi različne oblike sodelovanja lahko seznanili z jezikom, vrednotami in s kulturo dežel, od koder prihajajo otroci, ki so tuji državljani, ter tako prispevali h kakovostnim oblikam medkulturnega dialoga. Spodbujali bomo dodatno učenje slovenščine za starše teh otrok in mrežo sodelovanja med tujimi in slovenskimi starši.
- ◆ Spodbujali bomo spoznavanje in druženje otrok, ki obiskujejo osnovne šole v MOL z otroki drugih občin in krajev izven MOL.
- ◆ Ker je Ljubljana glavno mesto države, bomo spodbujali sodelovanje in izmenjavo ljubljanskih šol s šolami iz glavnih in/ali drugih mest vseh evropskih držav.

10. cilj:

Zagotovili bomo, da bodo imeli **učenci s posebnimi potrebami** enake možnosti za doseganje kakovostne splošne izobrazbe. Posebej bomo spodbujali tudi **nadarjene učence**.

Sedanje stanje

V ljubljanskih osnovnih šolah je po podatkih za šol. leto 2007/08 (tabela 9 v prilogi) skupno 2339 učencev, ki jim šole nudijo individualno in skupinsko učno pomoč (IUP) (kar predstavlja 11,70 % vseh šoloobveznih otrok v MOL) in 557 (2,79 %), ki so kot otroci s posebnimi potrebami prejeli odločbe o usmeritvi. Ena od osnovnih šol (OŠ Maksa Pečarja) izrazito izstopa po velikem številu učencev, ki so deležni individualne učne pomoči (od 754 vpisanih učencev obiskuje IUP 308 učencev, kar je 40,85 %), nekatere šole pa imajo izrazito malo učencev, ki so vključeni v IUP (na OŠ Vižmarje Brod je denimo takih učencev zgolj 10 od skupno 488 vpisanih, kar pomeni 2,05 % delež).

Med učence s posebnimi potrebami sodijo tudi nadarjeni učenci. Vsi še niso deležni posebne strokovne obravnave, si pa v MOL prizadevamo, da jih vključujemo tudi v zahtevnejše obšolske dejavnosti.

Posebej velja omeniti Strategijo mladinske raziskovalne dejavnosti v Ljubljani: eden od ključnih ciljev le-te je tudi vključevanje čim večjega števila dijakov in učencev, učiteljev mentorjev, mentorjev zunaj šolskega sistema, koordinatorjev dejavnosti v izvajalskih institucijah, recenzentov ter metodikov v raziskovalno dejavnost. Temu cilju sledi tudi načrtovanje in izvajanje temeljnih projektov mladinske raziskovalne dejavnosti:

- »Zaupajmo v lastno ustvarjalnost« (srečanja mladih raziskovalcev in njihovih mentorjev, predstavitve in zagovori seminarskih in raziskovalnih nalog, projektnih nalog ter aplikacij);
- poletni raziskovalni tabori (raziskovalni tabori, predvsem v poletnih šolskih počitnicah);
- projekti mladinske raziskovalne dejavnosti v okviru raziskovalnih centrov, četrtnih mladinskih centrov, postaj in delavnic na ljubljanskih šolah;
- projekti začetne mladinske raziskovalne dejavnosti (prenos znanj, izkušenj in praks v nova okolja);
- usposabljanje za mentorstvo, pospeševanje formiranja formalnopравnih oblik mladinske raziskovalne dejavnosti (krožki, klubi, centri) in promocija šol;
- oblikovanje mreže mentorjev, recenzentov, koordinatorjev in razvoj metodik itd.

Za nadarjene učence, ki obiskujejo srednjo šolo, imamo v MOL letne razpise za štipendiranje: ob izpolnjevanju kriterijev se lahko to nadaljuje vse do zaključka univerzitetnega študija, v nekaterih primerih pa tudi do doktorskega študija doma ali v tujini.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Prizadevali si bomo za vzpostavitev učinkovitih mehanizmov za zgodnje odkrivanje otrok s posebnimi potrebami, kar med drugim zahteva sodelovanje strokovnih in svetovalnih delavk v vrtcu in šoli ter sodelovanje s starši otrok.
- ◆ Še naprej bomo v okviru finančnih možnosti spodbujali vključevanje strokovnih delavcev v programe strokovnega spopolnjevanja, zlasti vzgojiteljic in učiteljev, saj tako rekoč vsi poučujejo v oddelkih, v katere so vključeni otroci s posebnimi potrebami, in morajo biti tudi ustrezno usposobljeni za delo s starši teh otrok.
- ◆ Podobno kot v vrtcih, bomo z ukrepi, ki bodo zagotavljali preseganje bivalnih in komunikacijskih ovir za otroke s posebnimi potrebami, omogočili večje možnosti za njihovo uspešno vključevanje v osnovno šolo.
- ◆ Za dodatno pomoč otrokom s posebnimi potrebami bomo vzpostavili mrežo dodatno usposobljenih in financiranih svetovalnih delavk, katerih zaposlovanje presega z normativi določene standarde v osnovni šoli. Kadrovske pogoje za izvajanje te dejavnosti bomo zagotovili tudi z racionalno razporeditvijo obstoječih nadstandardnih kadrovskega zmogljivosti na šolah.
- ◆ Prizadevali si bomo za zaposlitev ustreznega števila svetovalnih delavk in delavcev (pedagogov, specialnih pedagogov, psihologov) v vrtcih, osnovnih šolah in svetovalnih institucijah. Ti otrokom, ki so v postopku do izdaje odločbe, in otrokom s posebnimi potrebami, ki niso vključeni v vrtce, nudijo ustrezno strokovno obravnavo in pomoč, pri čemer v predhodnem zgodnjem diagnostičnem postopku sodelujejo tudi otroški dispanzerji v

zdravstvenih domovih. Državi bomo predlagali, da za to zagotovi ustrezne zakonodajne podlage in sofinanciranje.

- ◆ Posebno pozornost bomo namenili dejavnostim, ki učencem s posebnimi potrebami omogočajo čim bolj uspešno socialno integracijo. Na vseh šolah, kjer bo to potrebno, bomo ob doslednem izvajanju pomoči, ki jo financira država, zagotovili tudi dodatno financiranje nadstandardnih storitev, s čimer bomo pripomogli k še bolj kakovostni strokovni obravnavi učencev s posebnimi potrebami. Posameznim ciljnim skupinam otrok s posebnimi potrebami (otrokom z motnjami v duševnem razvoju, slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim, otrokom z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno oviranim, dolgotrajno bolnim, otrokom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami), ki potrebujejo prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo, in drugim otrokom s posebnimi potrebami, ki niso posebej opredeljeni v Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, v vrtcu oz. šoli pa zaradi specifičnosti motnje, ovire, primanjkljaja (npr. otroci s polževim vsadkom) prav tako potrebujejo občasno strokovno pomoč, je treba vsaj za del časa, ki ga preživijo v šoli, omogočiti ustrezen status in osebno pomoč (primerno usposobljenega spremljevalca, ki poskrbi za otrokove specifične potrebe). Tovrstno financiranje npr. za slepe otroke že izvajamo. Preučiti velja možnost, da bi se v takšne oblike pomoči vključili strokovni delavci, ki nimajo polne učne obveznosti, pri čemer bi moralo biti to delo tudi boljše (tako finančno kot družbeno) ovrednoteno, strokovni delavci pa dodatno strokovno usposobljeni.
- ◆ Na ravni MOL bomo s sodelovanjem osnovnih šol, specializiranega zavoda (Zavoda Janeza Levca), zunanjih strokovnjakov, svetovalcev z ZRSS in sodelavcev z MŠŠ, preučili možnosti za izvajanje prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom v rednih šolah, v katerega bi bili vključeni učenci in učenke z blažjo motnjo v duševnem razvoju. Pristojnim državnim organom bomo posredovali pobudo, da s tega vidika preučijo obstoječe sistemske rešitve in, kolikor bi bilo potrebno, zagotovijo njihove spremembe.
- ◆ Prizadevali si bomo za izvajanje in sofinanciranje posebnih kakovostnih programov za delo z **nadarjenimi učenci**.
- ◆ Pristojnim strokovnim organom na državni ravni bomo posredovali pobudo, da ponovno proučijo ustreznost postopka za identifikacijo nadarjenih ter predlagajo morebitne smiselne spremembe oz. dopolnitve.
- ◆ Nadarjene učence in njihove mentorje bomo še naprej finančno spodbujali, da se v okviru Strategije mladinske raziskovalne dejavnosti v Ljubljani vključujejo in sodelujejo v raziskovalnih projektih.
- ◆ Še naprej bomo v okviru proračunskih možnosti razpisovali štipendije za nadarjene dijake in študente in jih podpirali na področju umetniškega ustvarjanja ter znanosti.

11. cilj:

Učencem, ki prihajajo iz socialno manj spodbudnega okolja , bomo zagotovili enake možnosti za doseganje kakovostne splošne izobrazbe tudi s sofinanciranjem dodatne strokovne pomoči in učnih gradiv.
--

Sedanje stanje

V MOL na osnovi Odloka o denarni pomoči MOL zagotavljamo sredstva za denarne pomoči, namenjena prebivalcem brez lastnega dohodka oziroma tistim, ki do 30 % presegajo minimalni dohodek na posameznega družinskega člana po Zakonu o socialnem varstvu. Pomoči so namenjene premostitvi materialne ogroženosti, kritju stroškov za šolo v naravi oz. letovanje, kritju stroškov toplih obrokov (kosil) za otroke v osnovni šoli, namenjamo pa jih tudi za nakup potrebščin ob začetku šolskega leta.

Znesek osnovne pomoči znaša 190 EUR, kosila in letovanja pa se plačujejo po dejanski ceni (v višini 100 % ali 50 %). Vlogo za pridobitev pomoči občanke in občani naslovijo na pristojni center za socialno delo, ki tudi odloči o dodelitvi pomoči. Skupna višina sredstev denarnih pomoči je v letu 2007 znašala 789.318 EUR².

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Ker je šolska uspešnost eden od ključnih dejavnikov socialne vključenosti, bomo šole dodatno finančno spodbujali, da zlasti učencem, ki prihajajo iz socialno in kulturno manj spodbudnih okolij, zagotovijo ustrezne infrastrukturne in kadrovske pogoje (dostop do računalnikov v času po pouku, didaktična gradiva, strokovna pomoč in spremljanje), ki bi jim pomagali dosegati postavljene učne cilje in standarde znanja. Socialno najbolj ogroženim učencem bomo v skladu s proračunskimi možnostmi še naprej sofinancirali udeležbo v šoli v naravi, nakup delovnih zvezkov in drugih obveznih šolskih gradiv, dokler tega ne bo zagotovila država. Prizadevali si bomo, da te obveznosti sistemsko uredi država v okviru brezplačnega obveznega izobraževanja.
- ◆ Dodatno bomo sofinancirali posebne programe (programe skupnega branja, programe za spodbujanje govornega razvoja, ipd.), namenjene učencem s posebnimi potrebami in učencem, ki prihajajo iz socialno manj spodbudnega okolja. Prav slednji so zaradi socialne prikrajšanosti in večinoma nižje izobrazbe staršev še posebej ogroženi. Izvajanje teh programov bo potekalo v okviru skupinske ali individualne pomoči, z njimi pa bomo prispevali k večji socialni vključenosti teh otrok in k manjši socialni zaznamovanosti (stigmatizaciji).
- ◆ Učitelje, starše in učence bomo spodbujali k dodatnim popoldanskim skupnim bralnim dejavnostim.

12. cilj:

Vrtce in šole bomo spodbujali k **pripravi celovite vzgojne zasnove**, ki bo podlaga za kakovostno vzgojo.

² Znesek poleg naštetega vključuje tudi pomoč materialno ogroženim, plačilo kosil občanom, starejšim od 65 let, ter pomoč ob rojstvu otroka.

Sedanje stanje

Če želimo, da sta vrtec in osnovna šola avtonomna kraja širjenja vednosti, vrednot, socialne integracije, moralnega oblikovanja in formiranja avtonomnega, emancipiranega, kritičnega in moralnega človeka, in če želimo, da v tem smislu pomembno prispevata tudi k oblikovanju osebnostnih značilnosti, kot so ustvarjalnost, samostojnost, empatija, socialna zavest, strpnost, kritičnost in odgovornost, ju je treba dejansko podpreti tudi v njihovih vzgojnih prizadevanjih. Znotraj teh je tudi prostor za obravnavo problematike nasilja, (zlo)rabe drog in drugih nezaželenih oblik vedenja.

Vzgojna zasnova je pomembna tudi zato, ker morajo imeti šole možnost oblikovati svoje koncepte, ki se vključujejo v program šole in v njeno okolico. Spodbudna šolska klima je odvisna od vključevanja in odpiranja šole navzven, vključevanja vseh učencev v oblikovanje vzgojnih načel, staršev in drugih strokovnjakov. Posebej je pri tem pomembna participacija učencev oz. njihovo sodelovanje pri oblikovanju vzgojne zasnove: za perspektivo učenca je glede demokratičnosti in participacije pomembna celota izkušenj, ki jih pridobivajo pri svojem vsakodnevnem delu in bivanju v šoli, ne le z vidika možnosti, da uveljavijo svoje interese povsod tam, kjer je to dejansko mogoče, pač pa tudi, da se učijo načel, ki jim mora slediti javna šola: razprave, dialoga, argumentov, presoje pravil, oblikovanje novih pravil ipd.

Podatki iz empirične raziskave »Socialna klima na šoli – vzgojni koncept, preprečevanje neželenih pojavov (nasilje, droge)«, (Krek idr. 2007) in je bila opravljena na reprezentativnem vzorcu slovenskih osnovnih šol, omogočajo (vsaj okviren) vpogled tudi v stanje na tem področju na osnovnih šolah MOL.

Raziskava je pokazala, da šole že imajo oblikovan širši razmislek o vzgojnih ravnanjih oz. da imajo oblikovano vzgojno zasnovo. Z območja MOL je v omenjeni raziskavi sodelovalo 5 osnovnih šol, skupaj torej 119 učencev, 99 staršev, 14 učiteljev in 5 ravnateljev. Če povzamemo najbolj bistvene ugotovitve iz vzorca omenjenih ljubljanskih šol, velja poudariti, da se je večina učiteljev (85,7 %) in vseh pet sodelujočih ravnateljev strinjalo, da bi po njihovem mnenju šola morala oblikovati svojo vzgojno zasnovo, ki bi ji pedagoški delavci sledili pri svojem delu. Vseh pet ravnateljev in skoraj 60 % anketiranih učiteljev je navedlo, da na svoji šoli že imajo oblikovano takšno vzgojno zasnovo. Razkorak med deleži učiteljev in ravnateljev, ki so odgovarjali na vprašanje, ali imajo oblikovano svojo vzgojno zasnovo, kaže, da nekateri učitelji z njo niso (dovolj) seznanjeni (ali pa nekateri ravnatelji med prizadevanja na področju oblikovanja vzgojne zasnove štejejo tudi dokumente oz. dejavnosti, ki jih učitelji ne prepoznajo kot del le-te). Da so z vzgojno zasnovo dobro seznanjeni, sicer poroča 83,3 % učiteljev od tistih, ki so izjavili, da jo na njihovi šoli imajo.

Če kratko povzamemo še nekatere odgovore ljubljanskih učencev sedmih in osmih razredov: na vprašanje, ali radi hodijo v šolo, jih je pritrdilno odgovorilo 67,9 %, prav tako pa jih 79,0 % trdi, da se v šoli počutijo dobro oz. zelo dobro. Večina učencev (67,8 %) poroča, da imajo vsaj pri katerem od učiteljev oblikovana pravila, ki jih je postavil sam ali skupaj z njimi in s katerimi urejajo življenje v oddelku. Velika večina učencev (91,8 %) tudi poroča, da svoje učitelje (zelo) spoštujejo in 68,5 % jih je mnenja, da jim učitelji predstavljajo veliko oz. zelo veliko avtoriteto. Nedvomno je to dobro izhodišče za nadaljnji razmislek o potrebnih ukrepih: iz podatkov namreč izhaja, da na šolah že obstajajo prizadevanja za oblikovanje kakovostnih strategij vzgojnega delovanja, gotovo pa ta naloga, ki je ena od bolj zahtevnih pedagoških nalog, terja tudi ustrezne dodatne – ne le formalne, marveč tudi finančne in strokovne – spodbude, ki jih lahko MOL vsaj deloma zagotovi.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Šole bomo spodbujali, da ob vzgojnem načrtu, ki ga morajo pripraviti, ker to določa 60.d člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (2007), oblikujejo tudi celovit strateški in konceptualni razmislek o vzgojnih prizadevanjih in vzgojnem delovanju. Temeljni smisel takšnega razmisleka ni le (in tudi ne predvsem) vnaprejšnje operativno načrtovanje ali določanje načina, kraja, časa in postopkov vzgojnega ravnanja, ne gre torej za operativni »akcijski« načrt, še manj pa je smiselno, da bi bil to dokument, v katerega bi zapisali namere in želje. S celovitim razmislekom o vzgoji v posamezni šoli, ta usklajuje svoje številne, med seboj prepletene vzgojne cilje in dosega konkretne ter za udeležence smiselne skupne dogovore, ki jih ti, ker so jih privzeli in ponotranjili, s svojimi ravnanji vsakič znova potrjujejo. To zahteva tudi poznavanje logike delovanja ključnih vzgojnih dejavnikov v instituciji ter soočanje z nekaterimi perečimi aktualnimi težavami, ki vdirajo v vsakodnevno življenje šole (kot je denimo nasilje ali izostajanje od pouka) in njihovo reševanje. Če naj bosta takšen razmislek in iz tega izhajajoče oblikovanje vzgojne zasnove posamezne šole uspešna, se morajo udeleženci strinjati, da so dogovori, ki jih določa, zavezujoči, in jih je treba spoštovati. Učinkovita sta lahko samo ob skupnem sodelovanju vseh: med učitelji, med učenci in učitelji, med šolo in starši.
- ◆ Prispevali bomo k oblikovanju šolske klime, v kateri bodo učitelji sodelovali s starši pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnih prizadevanj, upoštevali tudi njihove predloge in sugestije, toda obenem ohranili svojo strokovno avtonomijo, ki jo je treba varovati tudi takrat, ko šola poskuša doseči in ko sprejme skupni dogovor o vzgojnih ravnanjih. Učitelji bodo namreč lahko učinkovito vzgojno delovali le, če bodo stali za svojimi vzgojnimi dejanji in verjeli, da so strokovno ustrezna.
- ◆ Podpirali bomo participacijo učencev pri oblikovanju vzgojne zasnove in jih spodbujali, da sodelujejo in izražajo svoja mnenja in predloge skozi različne oblike združevanja (npr. otroški parlament). Pri tem bomo pozorni, da bodo dogovori in predlogi učencev (na področjih, kjer dejansko lahko vplivajo) spoštovani in udejanjeni. Če namreč učenci odločajo samo na videz in njihove odločitve ne spremenijo ničesar, šola vzgaja v prepričanju, da je demokratično odločanje zgolj navidezno.
- ◆ Spodbujali bomo ukrepe vrtcev in šol, ki bi lahko bili pomembni za preprečevanje in obvladovanje nasilja, (zlo)rabe drog in drugih nezaželenih oblik vedenja v šolskem prostoru:
 - vzgojiteljice in učitelje bomo spodbujali k udeležbi v različnih usposabljanjih, ki bodo namenjena oblikovanju in izvajanju preventivnih programov za učence;
 - povečanje odgovornosti in skrbi za varnost vrtčevskega oz. šolskega prostora tudi v času, ko ne poteka program oz. pouk (npr. s takojšnjim odzivanjem na vse oblike nezaželenega vedenja učencev, s prisotnostjo učiteljev na hodnikih in drugih prostorih izven učilnice in z aktivnim preprečevanjem, da imajo učenci prostor in čas, ko zaradi umanjkanja nadzora ali avtoritete v šoli lahko med ali nad njimi prihaja do nasilja, do (zlo)rabe drog in drugih nezaželenih oblik vedenja).
- ◆ Omogočali in spodbujali bomo vrtce in šole k izvajanju samoevalvacije kot stalnega načina dela pri vzpostavljanju vzgojne zasnove (vključiti vrtčevsko oz. šolsko klimo, vzgojne dejavnosti, učni proces, dosežke učencev, kazalce varnosti, vrednot).

- ◆ Še naprej bomo zagotavljali finančna sredstva za zunanje evalviranje učinkov dejavnosti, ki jih vrtci in šole izvajajo na področju vzgojnega delovanja, preprečevanja nasilja in (zlo)rabe drog, ipd.
- ◆ Nadaljevali bomo s subvencioniranjem/sofinanciranjem strokovnega usposabljanja učiteljev (tako doma kot v tujini), ki zadeva problematiko vzgoje v šoli.
- ◆ Promovirali bomo medvrstniško mediacijo, saj se prek nje otroci učijo ustrezne komunikacije in razreševanja medsebojnih konfliktov ob pomoči svojih vrstnikov (v okviru razpisa UPZ).

13. cilj:

Poskrbeli bomo, da **bodo vrtci in šole primerno varovani** in si prizadevali, da bodo učenci, učitelji in vsi drugi delavci ter obiskovalci v njih dejansko varni.

Sedanje stanje

Za varnost okoli **vrtec**ev je dobro poskrbljeno. Vrtci imajo v svojih hišah v glavnem alarmne naprave, domofone, le ponekod videonadzor v objektu. **Osnovne šole** za varnost prav tako dodatno skrbijo bodisi z najetimi varnostniki, tehničnim varovanjem (video nadzor) ali celo z obojim (podrobneje v tabeli 16 v prilogi). Od skupno 48 osnovnih šol jih 13 nima nobene oblike varovanja, 4 šole pa imajo samo receptorja. Preostale šole imajo večinoma fizično in tehnično varovanje (12 šol), nekatere poleg tega tudi receptorja (prav tako 12 šol). Manjšina šol se odloča za druge možne kombinacije: 1 šola ima samo fizično varovanje, 2 šoli imata samo tehnično varovanje, 1 šola ima poleg receptorja še fizično varovanje, 3 šole pa poleg receptorja še tehnično varovanje.

Za tehnično varovanje je na šolah poskrbljeno z različnimi mehanizmi: protivlomnimi ključavnicami, alarmnimi napravami, protipožarnimi napravami in video nadzornimi sistemi. Pod video nadzorom so zlasti garderobe učencev in drugi skupni prostori: hodniki, avle, vhodi v poslopja.

Vse osnovne šole imajo izdelane načrte varne poti v šolo in iz šole, ki so objavljeni v šolskih publikacijah in na upravnem šolskem portalu »Izobraževanje« na spletnih straneh MOL.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Za zagotavljanje dejanske varnosti in varno počutje otrok v vrtcu in učencev v šoli so najprej odgovorni strokovni delavci vrtec in šol. Zlasti skozi spodbujanje kakovostnega in strokovnega pedagoškega dela vzgojiteljic, učiteljev in drugih strokovnih delavcev bomo zagotavljali ustrezno in pravočasno odzivanje na nezaželene pojave (npr. nasilje nad in med otroki) ter z druge ukrepe, ki bodo pripomogli k varni šolski klimi.
- ◆ Dosledno bomo skrbeli, da bodo vhod, garderobe in sanitarije za učence prvo triletje osnovne šole, ustrezno ločeni ali umaknjeni od prostorov, ki so namenjeni učencem drugega in tretjega triletja.
- ◆ Do leta 2010 bomo uredili ograje ob vseh vrtcih in šolah, kjer je to še potrebno.

- ◆ Šolam bomo omogočili, da za potrebe varovanja šolskih prostorov zagotovijo pomočnike, ki so primerno usposobljeni za pomoč pri delu z učenci.
- ◆ Kjer je to potrebno, bomo šolam in vrtcem omogočili, da vzpostavijo tehnično varovanje ob skrbnem varovanju osebnih podatkov. Šole bodo poskrbele za transparentnost video nadzora in zagotovile, da ta ne bo posegal v pravico do zasebnosti učencev, učiteljev, delavcev šole in vseh, ki v šolske prostore vstopajo.
- ◆ Vsaka šola bo glede na spremembe v prostoru in prometu dosledno posodabljala načrt varne poti v šolo in iz šole.

14. cilj:

Spodbujali bomo različne oblike **izobraževanja in strokovnega spopolnjevanja** učiteljev in drugih strokovnih delavcev v vrtcih in šolah.

Kot ugotavljajo avtorji nedavno objavljene študije o šolski avtonomiji (School autonomy in Europe...2008), zlasti od 90. let dalje vse več držav tudi v evropskem prostoru, kjer je bila tradicija drugačna, svoje sisteme decentralizira in odpira poti za večjo avtonomijo šol in njihovih strokovnih delavcev.

Pri tem ne gre spregledati, da večja avtonomija pomeni zlasti večjo strokovno in politično odgovornost. Predšolska in šolska politika – ne le na nacionalni, pač pa prav zaradi procesov decentralizacije tudi na lokalni in regionalni ravni – je odgovorna za vzpostavljanje primernih sistemskih rešitev in regulative, pa tudi ustreznega financiranja programov, strokovna in moralna odgovornost pa je na strani vrtcev, šol in v njih zaposlenih strokovnih delavcev. Da lahko vzgojiteljice, učitelji in drugi strokovni delavci svoje avtonomne pristojnosti izvajajo, je ključnega pomena tudi njihovo kakovostno izobraževanje, tako začetno (v okviru univerzitetnih pedagoških programov) kot tudi kasnejše stalno strokovno izobraževanje in spopolnjevanje. Ob tem vzgojiteljice in učitelji pridobivajo nova znanja in strokovno napredujejo tudi skozi proces stalne evalvacije svojega dela in akcijskega raziskovanja.

Kompleksnost delovnih oziroma strokovnih zahtev predpostavlja, da so si strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju med svojim študijem pridobili znanja in kompetence, ki so potrebne za opravljanje pedagoških poklicev v sodobnih družbah, še zlasti:

- a) splošno znanje, veščine in razumevanje, ki jih dosežemo z visokošolskim študijem;
- b) poznavanje in obvladovanje procesov v vzgoji in izobraževanju v razmerju do posameznika in družbe nasploh;
- c) poznavanje in obvladovanje specifičnega (predmetnega) področja in/ali discipline, na katerem bodo strokovno delovali (vzgajali, poučevali, svetovali ipd.).

Sedanje stanje

V MOL smo že do sedaj podpirali usposabljanje in izobraževanje zaposlenih v vrtcih in osnovnih šolah. V preteklih letih se je zaključil program sofinanciranja šolnin za pedagoške delavce.

Financiranje stalnega strokovnega spopolnjevanja v vrtcih je urejeno tako, da so ta sredstva upoštevana preko cene programa. Vrtec v letnem delovnem načrtu avtonomno predvidi vrsto različnih izobraževanj, tega pa vsako leto potrdi svet vrtca. Po grobih ocenah se za to namenja približno 1.400.000 EUR letno oziroma približno 3,5 % na bruto plačo zaposlenih. Poleg teh sredstev se za vrtce namenja še manjša vsota za skupne seminarje aktivov svetovalnih delavk, vodij prehrambeno-zdravstvenega režima in mobilnih defektologinj. V letošnjem letu smo financirali tudi udeležbo vseh mobilnih defektologinj oziroma sodelavcev v razvojnih oddelkih na seminarju o avtizmu.

Financiranje programov stalnega strokovnega spopolnjevanja v osnovnih šolah je sistemsko urejeno preko sredstev državnega proračuna, poleg tega pa v MOL izvajamo tudi različne delavnice in izobraževanja za pedagoške delavce v okviru programov za preprečevanje zasvojenosti oz. preprečevanje (zlo)rabe drog za kar letno namenjamo 17.000 EUR.

K izobraževanju strokovnih delavcev v vrtcih in šolah pomembno prispevajo tudi strokovne institucije, kot sta npr. Zavod RS za šolstvo in Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. Ker se zavedamo, da so lahko avtonomni, suvereni in uspešni pri svojem pedagoškem delu le vzgojiteljice in učitelji, ki temeljito obvladajo svojo matično stroko, hkrati pa poznajo otroka oz. mladostnika ter imajo kakovostno kurikularno, pedagoško-didaktično znanje in spretnosti, bomo v MOL tudi v prihodnje temu področju namenjali posebno skrb in pozornost.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Vzgojiteljice in učitelje bomo spodbujali k dodatnemu stalnemu strokovnemu spopolnjevanju tako na njihovem strokovnem področju kot tudi na razvojno-psihološkem, vzgojno-izobraževalnem pedagoško-didaktičnem in kulturnem ter kulturno-vzgojnem področju.
- ◆ Prizadevali si bomo, da bo vsaj del izobraževalnih dejavnosti za vzgojiteljice in učitelje (seminarji, delavnice) potekal v vrtcih in šolah, tako da bodo lahko bistveno bolj usmerjene k dejanskim potrebam kolektiva, hkrati pa cenejše. Vrtce in šole bomo spodbujali, da bodo skladno s to strategijo in s svojo vizijo sodelavce pošiljale zlasti na izobraževanja in spopolnjevanja, ki so povezana z njihovimi specifičnimi cilji, kar bomo spodbujali tudi preko razpisanih projektov MOL: v tem kontekstu bomo spodbujali tudi akcijsko raziskovanje učiteljev in vzgojiteljic, ki predpostavlja njihovo vključenost v proučevanje pouka oz. lastne vzgojne oz. pedagoške prakse.
- ◆ Podprli bomo programe izobraževanja vzgojiteljic, učiteljev, ravnateljev in drugih strokovnih delavcev, kjer se ti usposobijo za kakovostno akcijsko raziskovanje, evalvacijo in za izboljševanje svojega poučevanja na podlagi rezultatov svojih raziskav. Pri tem bomo spodbujali njihovo sodelovanje, skupno iskanje in reševanje strokovnih problemov ter medšolsko in medvrtčevsko povezovanje strokovnih timov pri skupnih akcijskih raziskavah.
- ◆ Sofinancirali bomo dodatna usposabljanja in izobraževanja za zunanje sodelavce v vrtcih in šolah (invalidi, prostovoljci, študenti, upokojenci).
- ◆ Spodbujali bomo sodelovanje vzgojiteljic in učiteljev pri projektih in iniciativah, ki uresničujejo njihovo vseživljenjsko izobraževanje v družbi, temelječi na znanju in socialni občutljivosti.

- ◆ Ob tem bodo vzgojiteljice in učitelji deležni tudi spodbud k obisku koncertov, gledaliških predstav, razstav in drugih kulturno-umetniških dogodkov, kot sestavni del njihovega stalnega strokovnega izobraževanja in neformalnega druženja, saj za kakovostno pedagoško delo ni dovolj pedagoška in strokovna izobrazba, ampak tudi široka splošna izobraženost in kulturna razgledanost. Obenem bo MOL zagotavljala podporo pri vključevanju vrtcev in šol v nacionalne in mednarodne projekte s področja kulturne vzgoje in na ta način prispevala k pridobivanju dodatnih znanj na tem področju in uvajanje novih praks, ki bodo dvigovale kakovost izobraževalnega procesa in vnašale vanj novo dinamiko in nove vsebine.

15. cilj:

Zagotovili bomo, da se bodo otroci v vrtcu in učenci v osnovnih šolah **zdravo prehranjevali** v skladu s strokovnimi smernicami in priporočili ter **podprli dejavnosti in projekte**, namenjene spodbujanju zdravega prehranjevanja.

Sedanje stanje

Pri organiziranju in sestavi prehrane se vzgojno-izobraževalni zavodi ravnajo po **Smernicah zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah** (od prvega leta starosti naprej), ki jih je MŠŠ pripravilo novembra 2005. Priporočila, ki so prirejena po tujih virih in prilagojena našim razmeram, vsebujejo normativne vrednosti za energijski vnos ter vnos hranilnih snovi ter sestavo jedilnikov, ob upoštevanju režima prehrane in prehranjevalnih navad.

Vrtci in šole načrtujejo prehrano z zdravstvenega, ekonomskega, vzgojnega in gastronomsko kulinaričnega gledišča. Osnovni parametri, ki morajo biti izpolnjeni, da govorimo o ustrezni kakovosti jedilnika so:

- ustrezna vsebnost hranilnih snovi (delež beljakovin, ogljikovih hidratov, maščob, vitaminov in mineralov ter vode),
- vsebnost energijskih in balastnih snovi,
- higienska neoporečnost hrane.

Najpomembnejša pravila zdrave prehrane so zmernost, kakovost, raznolikost, uravnoveženost in naklonjenost zdravemu načinu življenja. Količinski vnos hrane je prilagojen individualnim potrebam otrok. Jedilniki so sestavljeni tedensko in se ponavljajo na 5 do 6 tednov. Pri njihovi sestavi sodelujejo člani komisije za šolsko prehrano, v kateri so poleg organizatorja šolske prehrane in kuharic tudi pedagoški delavci, učenci in starši. Dobavitelji živil so izbrani preko javnih razpisov, zato so pri izbiri zavodi omejeni na določenega ponudnika.

V vrtcih je otrokom zagotovljenih več obrokov: zajtrk, kosilo in dva vmesna obroka (dopoldan sadje, prigrizek, popoldanska malica po počitku). Jedilnike načrtujejo strokovnjaki – vodje prehrabnega režima, ki jih imajo vsi ljubljanski vrtci.

V šolskem letu 2007/08 je 46 ljubljanskih osnovnih šol učencem nudilo dopoldansko in/ali popoldansko malico ter kosilo, 34 šol pa poleg tega tudi zajtrk. Največ otrok je v šolah malicalo (93,89 %), več kot dve tretjini jih je kosilo (70,27 %), manj kot desetina otrok pa je bila naročena na zajtrk (9,47 %). Tudi v večini šol je za mlajše otroke ves čas na razpolago pijača (podrobnejši podatki v tabeli 17 v prilogi). Socialno ogroženim učencem (in dijakom) MOL del sredstev za topli obrok v šoli

namenja tudi z dodelitvijo denarne pomoči. V letu 2007 je bilo v ta namen dodeljenih 1799 denarnih pomoči.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Proučili bomo možnosti za dodatno subvencioniranje toplega obroka za 35-40 % najbolj socialno ogroženih učencev. Upoštevajoč višino sredstev, ki jih za ta namen šole prejmejo iz državnega proračuna, bomo za vsako šolo postopoma zagotovili dodatna sredstva, ki jih bodo te lahko namenile za financiranje toplega obroka večjemu deležu (do 40 %) socialno ogroženih učencev.
- ◆ S pobudami in predlogi pristojnim državnim organom si bomo prizadevali, da bi država postopoma vsem osnovnošolcem zagotovila vsaj en hladen in topel obrok (malico in kosilo).
- ◆ Zaradi izredno visokih investicijskih stroškov za ureditev prehrane predlagamo pristojnemu ministrstvu, da opravi analizo in morebitno revizijo veljavnih sanitarno-zdravstvenih predpisov in standardov za vrtce in šole, tudi v primerjavi z ostalimi članicami EU.
- ◆ Spodbujali bomo povezovanje in sodelovanje šol in vrtcev pri zagotavljanju šolske prehrane.
- ◆ Spodbujali bomo vodstva vrtcev in šol ter vse organe opozarjali na posebno skrb, ki jo velja nameniti zdravemu prehranjevanju, pripravi zdravih obrokov in kulturi prehranjevanja (bonton pri mizi, uporaba pribora, prtičkov, okusno servirana hrana,).
- ◆ Šolske oz. vrtčevske kuhinje bomo spodbujali k nakupu zdrave, po možnosti ekološko pridelane hrane in k doslednemu izogibanju umetnim prehranskim dodatkom (ojačevalci okusa, instantna hrana iz vrečk ipd.).

16. cilj:

Spodbujali bomo dejavnosti in projekte, ki bodo prispevali k **športnemu udejstvovanju učencev.**

Sedanje stanje

Vse šole so vključene v interesne športne programe, ki jih prireja pristojni oddelek za šport, izvajata pa jih Agencija za šport Ljubljane in ŠRC Tivoli, v sodelovanju z drugimi izvajalci letnega programa športa. Interesni športni programi v katere se vključujejo šole so programi Zlati sonček in Krpan, Naučimo se plavati, šolska športna tekmovanja in drugi interesni športni programi, ki jih opredeli pristojni oddelek za šport Mestne uprave.

Učenci se v okviru interesnih dejavnosti, ki potekajo na šolah, vključujejo tudi v druge interesne športne dejavnosti, ki jih izvajajo izvajalci letnega programa športa (podatki o športnih interesnih dejavnostih v tabeli 18 v prilogi).

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Šole in vrtci bodo tesno sodelovali s pristojnim oddelkom za šport Mestne uprave pri uresničevanju ciljev sprejete Strategije športa v MOL.
- ◆ Vrtci in šole bodo v sodelovanju z izvajalci letnega programa športa in s pristojnim oddelkom za šport v času po pouku in v pouka prostih dnevih (šolske počitnice) omogočali otrokom tedensko vsaj 2 uri brezplačnih prostovoljnih športnih dejavnosti. Ohranjali bomo financiranje športnih programov za vse otroke vsaj 2 uri tedensko, ki smo jih že zagotovili v strategiji športa, ter drugih programov. Pri tem so izjemnega pomena programi zlati sonček in krpan, naučimo se plavati v 1. in 3. razredu osnovne šole, šolska športna tekmovanja in drugi programi ki jih opredeli pristojni oddelek za šport.

17. cilj:

Vrtce in šole bomo pritegnili k aktivnemu sodelovanju v programu »Čista Ljubljana«.

Sedanje stanje

MOL ima v svojih načrtih zastavljene cilje za varovanje okolja, ne samo pred onesnaženjem, pač pa tudi urejanje za vse ljudi primernega življenjskega okolja, varovanje naravnega okolja in odpravljanje zdravju škodljivih virov. Zavedamo se, da lahko vrtec in šola z različnimi pristopi in metodami, zlasti pa vzgojiteljice in učitelji s svojim zgledom ter ustrezno celotno šolsko klimo, neposredno vzgajajo najmlajšo generacijo za občutljivost do okoljskih problemov in jih spodbujajo k razmisleku o možnostih njihovega reševanja. Posredno tako vplivajo tudi na starše ter ožje družbeno okolje, na njihova ravnanja in odločitve.

Na povabilo MOL so nekatere šole in vrtci prispevali k oblikovanju smernic skupnega programa za čisto in zeleno Ljubljano. Njihovi predlogi izhajajo iz konkretnega okolja, potreb, idej in želja. Skrb za čisto, zdravo in zeleno okolje vključujejo v svoje vsakdanje vzgojno-izobraževalno delo in posebne projekte, ki združujejo gibanje v naravi, okoljevarstvene didaktične igre, likovne in literarne izdelke, prireditve in srečanja, sajenje dreves in urejanje zelenic, zbiralne in čistilne akcije.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Vse vrtce in šole bomo vključili v načrtovanje in izvedbo mestnega projekta »Čista Ljubljana«, ki vsebuje večletni načrt aktivnosti za urejeno okolje, sodelovanje z društvi, organizacijami, starši in promocijo akcij, dodatne natečaje za določene segmente projekta, inovativne pristope pri reševanju problemov v življenjskem okolju ipd. Cilji projekta so zlasti:
 - trajnostna skrb za urejeno okolje;
 - prizadevanja pri ozaveščanju otrok, staršev in širše družbene skupnosti o pomenu varovanja narave, večja senzibilnost do okolja;
 - povezovanje vrta z vsemi, ki lahko vplivajo na okolje.
- ◆ Organizirali bomo natečaj, v okviru katerega bomo šole in vrtce povabili, da pripravijo didaktična gradiva in pripomočke na temo »Ohranimo lepo in čisto Ljubljano«.

- ◆ Šole in vrtce bomo spodbudili, da pripravijo likovne izdelke, domiselne lutkovne igre ali druge dejavnosti oz. izdelke na temo čiste Ljubljane, s čimer bodo lahko sodelovali na Festivalu ljubljanskih osnovnih šol in vrtcev.
- ◆ Učitelje bomo spodbujali, da skupaj z učenci in (kolikor bo to potrebno) v soglasju z lastniki zemljišč oz. pristojnimi oddelki MOL pripravijo eno ali več učnih poti (po Barju, na Šmarno goro, po Tivoliju, Rožniku, Golovcu ali po bližnji okolici) in jo ustrezno predstavijo tudi za druge šole.
- ◆ Na šolah bomo postavili posebne manjše zbiralnice za ločeno zbiranje odpadkov (bodisi po razredih ali v hodnikih), s čimer bomo otroke spodbudili in naučili ločenega zbiranja odpadkov.
- ◆ Podpirali bomo tematska predavanja ali delavnice o varovanju okolja in ohranjanju narave.

18. cilj:

Prizadevali si bomo za večjo programsko ponudbo na področju predšolske vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja tudi s spodbujanjem ustanavljanja in delovanja **zasebnih vrtcev in šol**.

Sedanje stanje

Zasebni vrtci

Po 9. členu Zakona o vrtcih imajo starši pravico izbrati programe predšolske vzgoje za svoje otroke v javnem in zasebnem vrtcu. V slednjem določi program za predšolske otroke ustanovitelj oziroma pristojni organ vrtca skladno z aktom o ustanovitvi. Predpisane obvezne sestavine programa so trajanje, cilji in vsebina programa. Zasebni vrtec si mora pred začetkom izvajanja programa za predšolske otroke pridobiti pozitivno mnenje Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje o ustreznosti programa. Zasebnim vrtcem pripadajo sredstva iz proračuna lokalne skupnosti, če izvajajo najmanj poldnevni program, imajo vključenih najmanj za en oddelek predšolskih otrok, imajo zaposlene oziroma drugače zagotovljene vzgojiteljice za izvedbo programa skladno z zakonom in drugimi predpisi, in če so dostopni vsem otrokom. Če zasebni vrtec izpolnjuje te pogoje, kar MŠŠ letno ugotavlja z odločbo, mu za vsakega otroka pripada 85 odstotkov razlike, ki jo lokalna skupnost po odštetju plačil staršev zagotavlja za plače in materialne stroške na otroka v javnem vrtcu.

Za zasebne vrtce veljajo enaki normativi kot za javne: za prostor in opremo vrtca, oblikovanje vrste posameznih programov in oddelkov, najmanjše in največje število otrok v posameznem oddelku in za število ter plače zaposlenih v vrtcu.

Zagotavljanje prostorskih pogojev, sredstva za investicijsko vzdrževanje in investicije so v pristojnosti lokalne skupnosti, če se odloča o javnem vrtcu. Teh obveznosti pa lokalna skupnost nima za zasebne vrtce, ki nimajo koncesije, pa tudi za zasebne vrtce s koncesijo, razen v primeru, če se občina odloči, da bo te stroške krila.

V Ljubljani po podatkih iz leta 2008 deluje 6 zasebnih vrtcev s 14 oddelki, v katere je vključenih 195 otrok. Dva vrtca izvajata program po pedagoških načelih waldorfske pedagogike, dva jezikovna vrtca, en vrtec izvaja program Montessori, en pa je katoliški. Podatki kažejo, da interes staršev za

vključevanje otrok v zasebne vrtce pritrjuje temu, da so ti dopolnilo javni mreži in je tako omogočena pravice do izbire.

Zasebne osnovne šole

Od leta 1992 deluje v Ljubljani Waldorfska šola, ki izvaja celoten program vrtca, osnovne in srednje šole, leta 2007 pa je bila ustanovljena še katoliška osnovna šola, ki je začela delovati jeseni 2008 (1., 2. in 3. razred).

Izkušnje v zasebnih šolah so prispevek tudi k razvoju javnega šolstva in vrtcev. V času, ko vsa Evropa in svet stremi k medkulturnemu dialogu, vnašanju vedno več kulturne vzgoje v vrtce in šole, delovanju vrtcev in šol v smeri razvijanja otrok in mladih za celovito dojetje sveta, sta zasebna predšolska vzgoja in šolstvo kot dopolnilo javni mreži velikega pomena. Z obstojem zasebnih vrtcev in šol se omogoča tudi javnim vrtcem in šolam možnost za partnersko sodelovanje med javnimi in zasebnimi vrtci in šolami ter drugimi inštitucijami. Prav Evropska skupnost in v tem okviru tudi Republika Slovenija si s konkretnimi strategijami in materialnimi podlagami prizadevajo za zagotovitev takih pogojev. Zasebne šole imajo v okviru svojega celovitega programa, metod dela ter filozofije elemente, ki si prizadevajo za razvoj otrok in mladostnikov v smeri ustvarjalnosti, osebne rasti, in razvijanja medkulturnega dialoga.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Podpirali bomo delovanje zasebnih vrtcev in šol, ki vzgajajo in izobražujejo v skladu s posebnimi religioznimi, filozofskimi, pedagoškimi ali drugimi prepričanji ter tako staršem nudili večje možnosti za udeleževanje njihove pravice do vzgoje otrok v skladu z lastnimi prepričanji. Prednost pri tem imajo vrtci in šole, ki so se že uveljavile v slovenskem prostoru, so članice ustreznih mednarodnih združenj in imajo zagotovljene prehode na višje stopnje izobraževanja.
- ◆ Podpirali bomo tudi nove pobude na področju vzgoje in izobraževanja, kadar te glede na svoja posebna pedagoška načela širijo ponudbo na področju vzgoje in izobraževanja. Tu so mišljeni predvsem mednarodno uveljavljeni pedagoški pristopi (Steiner, Decroly, Montessori, Reggio Emilia ipd.), ki imajo drugačna konceptualna izhodišča, organizacijo dela in didaktične strategije ter tako prispevajo k pestrosti ponudbe ter posredno vplivajo tudi na kakovost dela v javnih vrtcih oziroma šolah.
- ◆ Spodbujali bomo sodelovanje in izmenjavo pedagoške prakse med javnimi in zasebnimi šolami.

19. cilj:

Tudi v prihodnje bomo ohranili kakovostno javno mrežo **glasbenih šol**.

Sedanje stanje

Eden od pomembnih segmentov javne šolske mreže so tudi **glasbene šole**. V MOL so v letu 2007/08 delovale 4 javne glasbene šole, ki jih obiskuje 2223 učencev (tabela 13). Druge, zasebne glasbene šole (Zavod Sv. Stanislava, Zavod Salesianum, Glasbeni atelje Tartini, Glasbeni center E. Willems in Waldorfska glasbena šola), obiskuje še 536 učencev (tabela 14), skupno torej 2681 učencev. Največji delež jih obiskuje individualni pouk klavirja (805 oz. 30,0 %), violine (416 oz. 15,5 %) in kitare (291 oz. 10,9 %).

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Na področju **glasbenega šolstva** bomo tudi v prihodnje ohranili kakovostno mrežo glasbenih šol. Proučili bomo možnosti in upravičenost morebitnega združevanja nekaterih podpornih tehnično-administrativnih funkcij (vzdrževanje infrastrukture, vodenje administracije, ipd.), pri čemer bomo sledili načelu, da vsi zavodi ohranijo samostojnost na področju strokovnega upravljanja in vodenja.
- ◆ Naročili bomo analizo organizacije glasbenega šolstva v primerljivih državah, posebej tistih, ki imajo kakovostno in dostopno mrežo glasbenih šol. Na osnovi te analize bomo pripravili predlog za posodobitev in morebitno reorganizacijo mreže glasbenih šol v MOL. Pri tem si bomo posebej prizadevali za zagotavljanje načela enakih možnosti, za povečanje dostopnosti in približevanje ponudbe glasbenega izobraževanja interesom otrok in njihovih staršev. Zagotovili bomo, da omenjeni projekt ne bo posegal v strokovne pristojnosti in avtonomijo strokovnih delavcev.
- ◆ Proučili bomo možnosti za izvajanje programov glasbenih šol v prostorih osnovnih šol (vsaj za učence prvega triletja) in na ta način glasbeno izobraževanje tudi lokacijsko približali in ga omogočili večjemu številu otrok.

Pričakovani rezultati na področju osnovnošolskega izobraževanja v obdobju 2009-2019

Pričakovani rezultati na področju vlaganja v infrastrukturo in nadstandardne materialne pogoje:

- ◆ MOL bo s sistematičnim spremljanjem in kandidiranjem na državnih in mednarodnih evropskih razpisih do leta 2019 pridobil vsaj 30 % več sredstev za vlaganja v infrastrukturo kot v letu 2009.
- ◆ Do konca leta 2009 bomo zagotovili delovanje komisije, ki bo v MOL poenotila kriterije in standarde za nakup opreme (ograj, igral, športnih pripomočkov, ipd.). Pristojne službe MOL bodo do leta 2011 začele s celovitimi javnimi razpisi za vse tipske storitve, gradnjo in nabave blaga v vrtcih in šolah. S tem bomo racionalizirali javno porabo in stroške vlaganj v infrastrukturo in opremo.

- ◆ Vsaki osnovni šoli bomo do leta 2015 opremili vsaj en manjši učni prostor, namenjen izvajanju dodatne individualne ali skupinske strokovne pomoči.
- ◆ V obdobju od 2009 do 2014 bomo vsaj za 10 % povečali sredstva, ki jih MOL namenja nakupu knjižničnega gradiva v vrtcih (knjig, revij, elektronskih nosilcev informacij, ipd.). V okviru projekta »Ljubljana bere« bomo dopolnili oddelčne knjižnice v prvi triadi osnovne šole s kakovostnim knjižničnim gradivom.
- ◆ Povečali bomo število parkirnih mest za starše otrok za kratkotrajno parkiranje z označbo in dovolilnicami na vseh lokacijah, kjer imajo starši težave, ko svojega otroka pripeljejo in pospremijo v in iz vrtca ali šole.
- ◆ Do konca leta 2009 bo posebna komisija na osnovi pripravljenega elaborata, v katerem bodo preučene prednosti in slabosti, predlagala konkretne rešitve glede povezovanja in združevanja nekaterih tehničnih in administrativnih služb vrtcev in šol na območju MOL. Kolikor bo ugotovljeno, da je tovrstno povezovanje in združevanje smiselno, učinkovito in da ne bo imelo negativnih učinkov na kakovost strokovnega pedagoškega dela v vrtcih in šolah, bo komisija v šestih mesecih pripravila operativni izvedbeni projekt.

Pričakovani rezultati na področju doseganja višjega izobraževalnega standarda in ponudbe dodatnih dejavnosti v času po pouku:

- ◆ Do leta 2019 bodo vse šole na območju MOL glede na svoje kadrovske in prostorske zmogljivosti svojim učencem nudile možnosti kakovostnega preživljanja popoldanskega prostega časa v šolskih prostorih ob prisotnosti usposobljenih strokovnih delavcev: bodisi za opravljanje domačih nalog in drugih šolskih obveznosti, za obiskovanje izbranih obšolskih dejavnosti ali pa zgolj za varno preživljanje prostega časa in medsebojno druženje. V ta namen bodo učencem vsaj do 17. ure na voljo ustrezni prostori kot so računalniške učilnice, knjižnice (kot središča znanja, informacij, ustvarjalnosti in kot socialni prostor), prostori za popoldansko druženje, ipd..
- ◆ Zaposlenim učiteljem, ki niso polno učno obremenjeni, bomo zagotovili možnosti, da dosežejo polno delovno obveznost z izvajanjem dodatne vsebinske ponudbe v času po pouku.
- ◆ Do leta 2010 bomo podpisali sporazum o medsebojnem povezovanju in sodelovanju z vsemi fakultetami, ki na območju MOL izobražujejo strokovne pedagoške delavce in imajo v svojem študijskem programu predvideno opravljanje pedagoške prakse. Do leta 2010 bomo pripravili systemske osnove za medsebojno sodelovanje kulturnih ustanov, ki na območju MOL izvajajo kulturne programe in projekte za otroke in mladino, ter vrtcev in šol.
- ◆ Do leta 2010 bo MOL oblikovala tudi nabor priporočenih kakovostnih kulturno-vzgojnih dejavnosti kot smernice šolam in vrtcem pri izbiri kulturnih dejavnosti.
- ◆ Pri izvajanju dodatnih dejavnosti po pouku bodo sodelovali tudi zunanji sodelavci (študentje pedagoških smeri, pedagoško usposobljeni študentje in diplomanti umetniških smeri, ustrezno usposobljeni mlajši upokojeanci in drugi zainteresirani): dosegli bomo, da bosta do leta 2014 tovrstne dejavnosti prostovoljno izvajala v povprečju vsaj dva zunanja sodelavca na šolo.

- ◆ Z ustrezno opremljenostjo prostorov in njihovo razporeditvijo bomo zagotovili optimalne pogoje tudi za izvajanje kakovostne notranje diferenciacije in individualizacije pouka.
- ◆ Do leta 2012 bomo na nekaterih šolah v oddelkih drugega in tretjega razreda financirali drugega učitelja (glede na odločitev ravnatelja bodisi v obveznem programu, v času podaljšanega bivanja ali kombinirano), v oddelkih 8. in 9. razreda pa dodatnega učitelja pri matematiki, angleškem ali slovenskem jeziku, ki bosta poučevala polovico ur pouka. To bomo zagotavljali postopoma, najprej na šolah, v katerih je število otrok v posameznih oddelkih prvega in zadnjega triletja največje, kjer je v oddelkih vključeno večje število otrok s posebnimi potrebami, in kjer je vpisan večji delež učencev, katerih materni jezik ni slovenščina.
- ◆ Šole s šolskim letom 2009/2010 svojih dejavnosti (izjema je jutranje varstvo), če bo to le mogoče, ne bodo začenjale pred 8. uro zjutraj.

Pričakovani rezultati na področju obravnave učencev s posebnimi potrebami in učencev, ki prihajajo iz socialno in kulturno manj spodbudnega okolja:

- ◆ Prostori osnovnih šol bodo do leta 2014 urejeni oz. prilagojeni tako, da bodo omogočali bivanje in dostop staršem in otrokom s posebnimi potrebami.
- ◆ Posebna finančna sredstva bomo namenili zagotavljanju nadstandardnih storitev pri strokovni obravnavi učencev s posebnimi potrebami.
- ◆ Povečali bomo vključenost nadarjenih učencev v raziskovalne projekte. Nadarjeni učenci bodo imeli možnost, da se na svoji osnovni šoli vključijo v različne, njihovim sposobnostim in interesom prilagojene dodatne dejavnosti.
- ◆ Za vsaj 20 % bomo do leta 2014 povečali sredstva MOL, namenjena socialno najbolj prikrajšanim učencem (za sofinanciranje nakupa osnovnih šolskih potrebščin, delovnih zvezkov, dodatno subvencioniranje prehrane, ipd.).
- ◆ Najkasneje od leta 2012 naprej bo na vseh šolah vsaj eno uro tedensko potekal program skupnega branja, namenjen zlasti učencem z bralnimi težavami.
- ◆ Osnovnim šolam, ki jih obiskuje večje število učencev, katerih materni jezik ni slovenščina, bomo od šolskega leta 2010/11 naprej sofinancirali dodatno uro pouka slovenščine na teden (bodisi v času podaljšanega bivanja ali v popoldanskem času). Poiskali bomo možnosti, da se bodo tega pouka lahko udeležili tudi učenci, ki jim ga na njihovi šoli zaradi premajhnega števila zainteresiranih ali drugih okoliščin ne bomo mogli zagotoviti.
- ◆ Od šolskega leta 2010/11 naprej bomo na osnovnih šolah, kjer je večje število učencev, katerih materni jezik ni slovenščina, od 1. do 7. razreda sofinancirali dodatno uro pouka njihovega maternega jezika, če bo za to izkazan zadosten interes, v 8. in 9. razredu pa pouk njihovega maternega jezika ponudili v okviru izbirnih predmetov. Poiskali bomo možnosti, da se bodo tega pouka lahko udeležili tudi učenci, ki jim ga na njihovi šoli zaradi premajhnega števila zainteresiranih ali drugih okoliščin ne bomo mogli zagotoviti.

Pričakovani rezultati na področju priprave vzgojne zasnove:

- ◆ Šolam bomo v obdobju od 2009 do 2012 zagotovili strokovno pomoč in svetovanje pri pripravi vzgojne zasnove. Strokovna pomoč bo namenjena pripravi vzgojne zasnove posamezne šole ali vrtca, izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev šole na tem področju ter ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti.

Pričakovani rezultat na področju zagotavljanja varnosti:

- ◆ Kakovostno delo pomočnikov, zadolženih za varnost v šolskih prostorih, bo prispevala k večji varnosti vseh učencev, zaposlenih in obiskovalcev šol, k večjemu subjektivnemu občutku varnosti ter manjšemu številu nezaželenih dogodkov in pojavov (tatvin, kraj, nasilnih dogodkov, ipd.).
- ◆ Šole bodo s posnetki, pridobljenimi z video nadzorom svojih površin, ravnale po vnaprej opredeljenem in sprejetem protokolu, ki bo zagotavljal transparentnost video nadzora in ustrezen standard varovanja osebnih podatkov.
- ◆ Leta 2010 bodo imeli vsi vrtci in šole ustrezne ograje.

Pričakovani rezultati na področju izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja učiteljev:

- ◆ Vrtcem in šolam bomo omogočili, da na posebnem razpisu kandidirajo za sredstva, namenjena izvedbi akcijskega raziskovanja njihovih vzgojiteljic in učiteljev in evalvacijskih raziskav. Razpis bomo objavili leta 2010 in nato vsaka 3 leta.
- ◆ Vsakemu vrtcu in osnovni šoli bomo vsaki 2 leti financirali eno izvedbo kolektivnega izobraževanja (seminar ali delavnico, namenjeno učiteljskemu oz. vzgojiteljskemu zboru).

Pričakovani rezultati na področju zdravja in športa:

- ◆ Do leta 2012 bo vsaj 85 % učencev v šoli prejelo topel obrok. Prizadevali si bomo za sprejetje ustrezne systemske rešitve na ravni države, ki zagotavlja topli obrok vsem otrokom in predlagali zakonsko rešitev MŠŠ.
- ◆ Zagotovili bomo, da bo v vseh vrtcih in šolah otrokom ves dan na razpolago pijača (malo sladkan in nesladkan čaj, pitna voda).
- ◆ Z ustreznimi programi v prvem triletju bomo dosegli, da se bo vsaj 90 % otrok vključevalo v prostovoljne športne dejavnosti. Pri tem pa je izjemno pomembno, da bodo šole vsem otrokom omogočile udeležbo v programu naučimo se plavati v prvem in tretjem razredu in da se bodo vsi otroci vsaj do konca 3. razreda OŠ naučili plavati.

Pričakovani rezultati na področju zasebnega in glasbenega šolstva:

**Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009 – 2019;
sprejeta na 22. seji MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO**

- ◆ Večjo kakovost vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcih in šolah bomo dosegli tudi s sodelovanjem in izmenjavo pedagoških izkušenj med javnimi in zasebnimi vrtci in šolami.
- ◆ Še naprej bomo vsako leto organizirali koncert najbolj nadarjenih mladih glasbenikov, ki se bodo prvič predstavili pred širšo publiko, pri tem pa prednostno podpirali štipendiste MOL.
- ◆ Povečali bomo dostopnost in možnosti za vključevanje v programe glasbenih šol čim večjemu številu otrok.

Čas po pouku: kakovostno preživljanje prostega časa otrok in mladih

20. cilj:

Bistveno bomo **izboljšali možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa** otrok in mladih z vlaganji v infrastrukturo in s ponudbo raznolikih programov.

Sedanje stanje

MOL je lastnica devetih počitniških domov za otroke v Sloveniji in na Hrvaškem, v katerih vsako leto letuje okoli 15.000 osnovnošolskih otrok (tudi iz drugih občin): v Srednjem vrhu, Zgornjih Gorjah, Piranu, Savudriji, Pacugu, Poreču, Zambratiji, na Pagu in v Umagu Dolgoročni cilj je ohranjanje zmogljivosti in namenska ponudba zmogljivosti za predšolske otroke.

Pristojni oddelek za šport Mestne uprave prireja, Agencija za šport Ljubljane in ŠRC Tivoli pa v okviru javne službe izvajata, v sodelovanju s športnimi društvi izvajalci letnega programa športa, program strokovnega usposabljanja pedagoških delavcev (tečajji smučanja, plavanja, rolanja, drsanja) ter programe smučanja, plavanja, rolanja in drsanja za otroke, počitniško varstvo s športnimi vsebinami, izposojajo športne opreme za vrtce in šole. V letu 2009 želimo v izvajanje interesne športne vzgoje v večji meri vključiti športna društva izvajalce letnega programa športa in jih tesneje povezati z interesnimi programi vrtcev in šol. Koordinacijo izvajanja interesnih programov športa bo v prihodnje prevzel novo ustanovljeni Oddelek za šport v okviru MOL.

Od letošnjega leta dalje MOL preko razpisov sofinancira počitniške dejavnosti ter različne programe in projekte za otroke in mlade, ki jih trenutno izvaja 86 ponudnikov (ustvarjalno preživljanje prostega časa mladih, programi medkulturnega izobraževanja, programi promocije znanosti, ipd.) Nekateri s svojo ponudbo dejavnosti pripomorejo tudi k izobraževanju in usposabljanju učiteljev za kulturno-izobraževalne vsebine. V letošnjem letu smo za te namene razpisali 375.000 EUR sredstev.

V MOL imamo igrišča I., II. in III. Kategorije (glej podatke v tabelah 19, 20 in 21 v prilogi), za katere iz proračuna namenjamo določen obseg sredstev, ki pa je nezadosten za kakovostno ureditev. Stanovanjski standard mladih družin z otroki do 5. leta starosti je v primerjavi z drugimi skupinami prebivalstva najnižji. Otroci v domačem okolju tako praviloma nimajo dovolj prostora za ustvarjalno igro. Nobeno javno otroško igrišče v MOL nima urejenih niti osnovnih sanitarij tekoče vode in možnosti nakupa pijače ali prigrizka; slika otroške ponudbe v MOL ne kaže optimalne podobe. Igrišča na prostem so zaradi vremenskih razmer (megla, dež, sneg, poletna vročina) mnogokrat neuporabna, v MOL nimamo niti enega pokritega otroškega igrišča.

V MOL je po podatkih iz leta 2006 57 urbanih košarkarskih igrišč in 30 pri osnovnih šolah ter 14 tako imenovanih univerzalnih ploščadi (košarka in rokomet). V mestu je tako 101 košarkarsko igrišče in 5 uličnih košark (en koš), ter 51 oziroma 65 rokometnih igrišč, ki se uporabljajo zlasti za igranje malega nogometa. Za vzdrževanje teh igrišč skrbi Oddelek za šport v MOL (glej tabelo 22 v prilogi).

Predvideni ukrepi in rešitve

- ♦ V vsaki četrtini skupnosti bomo zagotovili primerno opremljene, arhitekturno kakovostne, zaščitene in urejene igralne prostore ločeno za mlajše otroke in za mladino, ki naj nudijo široko in pestro ponudbo storitev za predšolske otroke in šolarje prve triade (prostor za igranje,

rolanje, deskanje, nekajurno varstvo, delavnice, prireditve, info-točka, predavanja in svetovanje za starše in skrbnike itd.). Prostori bodo namenjeni tudi programom in projektom, ki bi jih lahko izvajali študentje in študentke Univerze v Ljubljani.

- ◆ Kjer bo mogoče, si bomo prizadevali za ureditev javnih površin v okolici vrtcev in šol v športne oz. rekreacijske parke.
- ◆ Šolska in vrtčevska igrišča bodo v popoldanskem času, ob koncu tedna (sobota, nedelja) ter v času počitnic namenjena šolarjem oz. okoliški mladini za neorganizirane prostočasne aktivnosti. Poskrbeli bomo, da bo v vsaki četrtini skupnosti vsaj eno urejeno, s sodobnimi večfunkcionalnimi igrali opremljeno in varno igrišče, prilagojeno tako predšolskim otrokom kot tudi starejšim učencem in mladostnikom. Skupaj z vrtci, šolami in četrtinimi skupnostmi bomo zagotovili, da so igrišča pod nadzorom in da se ob določeni uri zvečer (npr. ob mraku) igrišče zapre oz. zaklene. Spodbudili in financirali bomo npr. izmenično popoldansko dežurstvo varnostnikov ali hišnikov iz posameznih vrtcev oz. šol, ki bodo v času dežurstva nadzirali, spremljali in zapirali več igrišč v okolici.
- ◆ Kjer se gradijo nove stanovanjske soseske, bomo s sistemskimi ukrepi poskrbeli, da bo obveznost investitorja, da zagotovi tudi ustrezne igralne površine za mlajše otroke ter ustrezno opremljene površine za mlade. Skušali bomo vplivati na urejanje pravnih podlag, ki bi tak ukrep tudi pravno-formalno omogočale.
- ◆ Podpirali bomo dejavnosti za otroke in njihove starše, ki jih v popoldanskem času ter ob koncu tedna izvajajo različni nekomercialni ponudniki, zlasti animacije in popoldanske dejavnosti za ustvarjalno in aktivno preživljanje prostega časa (bodisi v lastnih prostorih bodisi na ulici, igriščih, v parkih, na promenadah, alternativne oblike počitniškega varstva otrok (igranje na igriščih in dvoriščih, igro za otroke, tam, kjer živijo), e-točke za starše, animatorje za otroke ter spletno stran za starše in za nasvete staršem in otrokom v zvezi z vzgojnimi težavami ali potrebami.
- ◆ Še naprej bomo preko razpisov namenjali sredstva za sofinanciranje počitniških dejavnosti ter različnih programov in projektov za otroke.
- ◆ V skladu s cilji na področju kulturne vzgoje in izobraževanja, ki si jih je MOL zastavil v »Strategiji razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2008-2011«, bomo zagotovili večji obseg kakovostnih programov in boljšo dostopnost vsebin kulturne vzgoje na vseh področjih umetnosti, obenem pa želimo v skladu s sodobnimi pedagoškimi in didaktičnimi pristopi na področju kulturne vzgoje otroke spodbujati k ustvarjalnosti in tako prispevati k večji kakovosti in dinamičnosti pedagoškega procesa. Pristop MOL k temu področju bo temeljil na sistematičnem povezovanju področij kulture in izobraževanja, in sicer na način, da se kakovostne dejavnosti s področja kulture, ki jih z javnimi sredstvi podpira MOL, smiselno in po strokovni presoji vključujejo v delo vrtcev in šol.
- ◆ Obiskovanje primernih kulturnih prireditev, galerij in muzejev bomo spodbujali tudi kot del vzgojno-varstvenih dejavnosti, ki v vrtcu potekajo ob sobotah (sobotni program).
- ◆ Spodbujali bomo obiskovanje izobraževalno-kulturnih ustanov, v katerih MOL sofinancira izvajanje dejavnosti in programov, namenjenih kakovostnemu preživljanju prostega časa otrok in mladih, medkulturnemu izobraževanju, promociji znanosti, ipd.

- ◆ Za upravljanje počitniških domov za otroke bomo zaradi uskladitve z zakonodajo, ki ureja upravljanje nepremičnin v lasti države in lokalnih skupnosti, oblikovali javni zavod oziroma primerno statusno obliko delovanja. Analizirali bomo tudi možnost, da se v javni zavod uvrsti tudi programski del za otroke ter četrtni mladinski centri, na podoben način kot je urejeno na področju turizma v MOL.

Pričakovani rezultati na področju kakovostnega preživljanja prostega časa v obdobju 2009-2019

- ◆ Predlagali bomo ustrezne spremembe zakonodaje (zlasti Zakona o vrtcih), tako da bomo lahko na podlagi le-te na mestnem nivoju opredelili dopolnilne dejavnosti, ki so namenjene otrokom in družinam v prostem času, kot javno službo, in pripravili pogoje za podeljevanje koncesij.
- ◆ Do leta 2014 bomo vsaj za 20 % povečali število organiziranih prostočasnih dejavnosti za otroke in njihove starše, ki jih v popoldanskem času ter ob koncu tedna izvajajo različni nekomercialni ponudniki.
- ◆ Povečali bomo obisk otrok in mladih na kulturnih dogodkih v mestu (obisk gledališča, galerij, opere, lutkovnih predstav, literarnih večerov, ipd.)
- ◆ Po zgledu pobratenih mest Reke in Parme (Child Friendly Communities) se bomo vključili v mreže otrokom prijaznih mest ter vodili aktivno politiko na področju projektov za otroke in mladino.

Izobraževanje odraslih

Sedanje stanje

Za dejavnosti izobraževanja odraslih smo na MOL namenili v letu 2008 12.632 EUR proračunskih sredstev. Sredstva so namenjena za kritje stroškov električne energije, ogrevanja in vode za izvedbo **osnovnošolskega izobraževanja** na treh ljudskih univerzah in sicer v Izobraževalnem središču Miklošič, Zavodu za tehnično izobraževanje in Centru za permanentno izobraževanje Cene Štupar. Poleg proračunskih virov se dejavnosti IO financirajo tudi iz šolnin, državnega proračuna, evropskih sredstev in drugih virov. Za delovanje vseh treh ljudskih univerz MOL zagotavlja tudi osnovne prostorske pogoje.

21. cilj:

Izobraževanje odraslih bomo v MOL razvili kot **dejavnost posebnega javnega interesa** ter uredili **stabilen sistem in vzpostavili javno mrežo** za izvajanje dejavnosti splošnega izobraževanja odraslih.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Za zagotavljanje dejavnosti, ustrezne infrastrukture in javne mreže za izobraževanje odraslih bomo v letu 2009 proučili sedanjo organiziranost ljudskih univerz, obstoječe stanje primerjali z uspešnimi rešitvami v izobraževalno razvitih okoljih in na podlagi primerjalne analize pripravili načrt preoblikovanja sedanjih treh zavodov za **izobraževanje odraslih**, kar bo v MOL omogočilo načrten razvoj tistih programov in oblik izobraževanja odraslih, ki tržno niso zanimivi, zanje pa obstaja javni interes in so socialno depriviranim skupinam težje dosegljivi. Razmejili bomo tisti del dejavnosti, ki pokriva javni interes, od tistega, ki deluje zgolj na tržni osnovi. Ugotovitve analize, ki bo opravljena v letu 2009, bodo osnova za odločitve o organizacijskem modelu zavoda za izobraževanje odraslih na področju MOL.
- ◆ Od leta 2010 dalje bo MOL pripravljala **letni načrt izobraževanja odraslih** z ustreznim finančnim ovrednotenjem priprave in izvedbe načrtovanih investicij in programov. V njem bo opredelila dejavnosti, potrebne za kakovosten sistem izobraževanja odraslih in tako zagotovila sistematičen, stabilen in pregleden razvoj, potek in evalvacijo dejavnosti. Za realizacijo letnega načrta bodo skrbele pristojne strokovne službe.
- ◆ Mrežo programov **univerze za tretje življenjsko obdobje**, ki je že uveljavljena oblika izobraževanja starejših, bomo širili tako, da bo zainteresiranim omogočila vključitev po čim bolj sprejemljivih cenah, za kar bomo zagotovili prostorske pogoje in del sredstev za mentorje.
- ◆ **Središča za samostojno učenje** pri izobraževalnih organizacijah, knjižnicah in drugih prostorih, ki so blizu lokalnim uporabnikom in ki bodo dosegli ciljno populacijo, bomo širili in prilagodili ciljni populaciji.
- ◆ Podprli in promovirali bomo **razvoj študijskih krožkov** kot uveljavljene in evalvirane oblike izobraževanja odraslih, ki je vezana na interesno dejavnost različnih ciljnih skupin in je namenjena vsej populaciji. Prednost bodo imeli tisti študijski krožki, ki bodo vsebinsko vezani na potrebe MOL, kot so: ohranjanje kulturne tradicije, narodni običaji, promocija mesta itd. Ob tem bomo pregledali in na novo opredelili pogoje in strukturo delujočih študijskih krožkov in

jih vezali na dejavnosti različnih kulturnih društev in organizacij ter športnih društev, pri čemer bomo zagotavljali ugodne prostorske pogoje in finančno podprli delo mentorjev.

- ◆ Sofinancirali bomo **razvoj mreže programov UŽU** (programi za dvig funkcionalne pismenosti): to so kompenzacijski programi za posameznike, ki niso končali osnovne šole, pa se vanjo ne želijo vrniti, ali za tiste, ki sicer osnovno šolo so končali, vendar so kasneje iz različnih razlogov izpadli iz sistema izobraževanja. Ker je to izjemno ranljiva skupina mlajših odraslih, jim je potrebno nameniti posebno pozornost in to ne le s pomočjo programov PUM, pač pa tudi s pomočjo krajših in bolj dostopnih programov z javno veljavnostjo, kot so programi UŽU.
- ◆ Prizadevali si bomo za **vklučevanje splošnih znanj** iz programov UŽU v programe priprave na nacionalne poklicne kvalifikacije, s čimer bomo vplivali na povečevanje možnosti za dvig (formalne) izobrazbene ravni prebivalstva.
- ◆ Poskrbeli bomo za ponudbo in cenovno dostopnost ustreznih **jezikovnih programov** in omogočili vključitev vanje čim večjemu številu odraslih, pri čemer bodo imele prednost socialno ogrožene skupine.
- ◆ Na področjih, kjer nastaja kadrovski primanjkljaj (varovanje na domu, negovalke in bolničarji, socialno kulturna animacija za mlade in odrasle, programi za usposabljanje za manj zahtevna dela s področja komunale in gradbeništva, deficitarni programi s tehničnih področij), bomo v sodelovanju z državo in drugimi zainteresiranimi materialno, prostorsko in kadrovsko pospeševali ustanavljanje in izvedbo ustreznih programov tako javnih kot zasebnih ponudnikov in v ta namen omogočali uporabo ustrezne izobraževalne infrastrukture.

22. cilj:

Sistemske bomo spodbujali možnosti za vključevanje **socialno ogroženih skupin** prebivalstva v **programe za povečevanje zaposljivosti**.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Vzpostavili bomo **sistem socialnega partnerstva**, ki bo pripomogel k večji vključenosti dolgotrajno brezposelnih in težje zaposljivih prebivalcev mesta v ustrezne programe za povečevanje zaposljivosti. Za to bomo imenovali posebno skupino, sestavljeno iz predstavnikov delodajalcev, sindikatov, predstavnikov MOL in izvajalskih organizacij, ki bo spremljala to problematiko in sodelovala pri pripravi letnega programa izobraževanja odraslih v MOL in njegovi evalvaciji.
- ◆ Zagotovili bomo **financiranje programa PUM** (Projektno učenje mladih), tako da bo za zainteresirane udeležence na voljo zadostno število mest. Gre za javno veljavni program, ki se financira na podlagi razpisa in katerega cilj je vrnitev mladih v izobraževanje. Program opravlja pomembno vlogo pri pospeševanju socialne integracije mladih.
- ◆ Posebej bomo **spodbujali (tudi finančno) različne oblike izobraževanja za mlajše odrasle**, ki bodisi niso končali osnovne šole ali ne nadaljujejo izobraževanja po osnovni šoli. Osnovne šole

bomo spodbujali, da v primerih, ko imajo proste zmogljivosti, v sodelovanju z ACS organizirajo programe za mlajše odrasle z naslonitvijo na obstoječe programe UŽU. Prizadevali si bomo za razvoj novih, bolj prilagojenih programov za posamezne ciljne skupine in jih povezali tudi s športno rekreacijsko dejavnostjo, ki bi mlajše odrasle vračale tudi v formalno izobraževanje.

- ◆ Zagotovili bomo **ponudbo programov za računalniško opismenjevanje** zlasti tistih skupin prebivalstva, ki jim je informacijska tehnologija težje dostopna (socialno ogroženi, nezaposleni, težje zaposljivi, starejši).

23. cilj:

Spodbujali bomo **medgeneracijsko in medkulturno sodelovanje** ter skupno učenje mladih in odraslih na vseh ravneh: v in med vzgojno-varstvenimi ustanovami, osnovnimi in srednjimi šolami ter fakultetami.

Predvideni ukrepi in rešitve

- ◆ Organizirali in financirali bomo krajše usposabljanje za upokojene, ki bodo lahko v šolskih prostorih izvajali nekatere obšolske dejavnosti (ročne spretnosti, modelarstvo, športne dejavnosti, dramska skupina in podobno) ali se kot spremljevalci udeležili izletov, ekskurzij, pohodov, ipd. Zlasti osnovne šole bomo spodbujali, da tudi upokojene pedagoške delavce – kolikor je mogoče in kolikor bi bili sami pripravljeni sodelovati – vključijo v nudenje neformalne učne pomoči učencem (ure branja, pomoč pri domačih nalogah, svetovanje na področju učenja ipd).
- ◆ Finančno bomo podprli programe prostovoljnega dela, ki bodo namenjeni vključevanju mladih v različne oblike pomoči in druženja s starejšimi prebivalci MOL.
- ◆ Skupaj s šolami bomo skrbeli za uveljavljanje programov Beremo in pišemo skupaj, namenjene zainteresiranim skupinam staršev in otrok določenih ciljnih skupin, zlasti socialno prikrajšanim.*
- ◆ Šole bomo spodbujali, da staršem po dostopnih (neprofitnih) cenah ponudijo tečaje tujih jezikov. V ta namen bomo ustrezno prilagodili akte o ustanovitvi.
- ◆ Šole bomo spodbujali, da del presežnih prostorskih kapacitet namenijo tudi dejavnostim izobraževanja odraslih. Zlasti je potrebno omogočiti v šolskih prostorih dejavnosti, kot je npr. univerza za tretje življenjsko obdobje, pri čemer bi bilo potrebno zagotoviti brezplačno uporabo prostora in pomoč pri mentorstvu.

* Program UŽU-BIPS je namenjen staršem, ki imajo otroke v prvem triletju devetletke in mu želijo pomagati pri šolskem delu, pa ne vedo kako. Delo poteka v obliki projektnega učenja, v skupini 6 do 8 staršev, ki obiskujejo program hkrati s svojimi otroki. Program traja 50 ur, 25 ur pa se izpelje v obliki vodenege domačega dela. Program se predvidoma zaključi v obdobju treh mesecev. Delo v skupini vodita 2 usposobljena učitelja, ki program izvajata v okviru izvajalske organizacije, ki je bila izbrana na razpisu Ministrstva za šolstvo in šport. Glavni namen programa je pomagati staršem pri spoznavanju načinov spodbujanja in motiviranja otroka za šolsko delo, razvijanje sodelovalnega učenja, hkrati pa starši osvežujejo tudi lastno znanje, ki jim pomaga pri reševanju vsakodnevnih problemov. Z zviševanjem ravni pismenosti staršev se ustvarjajo boljše možnosti za šolanje njihovih otrok. Udeležba v programu je brezplačna, program sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport in Evropski socialni sklad (vir: spletne strani ACS).

- ◆ Vsebinsko in izvedbeno bomo prenovili in dopolnili koncept šole za starše. Na ta način bomo omogočili izobraževanje staršev v vrtcih in šolah, kar jih bo opremilo z uporabnim znanjem o razvoju in odraščanju, vzgoji v različnih obdobjih otrokovega razvoja, kakor tudi o vzgojni problematiki, nasilju in (zlo)rabi drog.
- ◆ Posebno ponudbo programov s področja njihovega jezika in kulture bomo pripravili za prebivalce, katerih materni jezik ni slovenski. Povezali jih bomo z UŽU programi ter zagotovili prostorske zmogljivosti in sodelovali pri zagotavljanju kadrovskega pogojev za njihovo izvajanje.
- ◆ Na osnovni demografskih trendov in zaradi potreb starajočega se prebivalstva ter velikega povpraševanja bomo do leta 2015 postopoma zagotovili oz. razvili ustrezno infrastrukturo za delovanje univerze za tretje življenjsko obdobje, ki poleg neposredne dejavnosti, ki že sedaj potekajo, potrebuje ustrezno razvojno enoto. Čeprav bo načelo prostovoljnosti in soudeležbe še naprej prevladovalo, je nujno zagotoviti prostorske pogoje za delovanje in vzpostaviti ustreznega informacijskega središča za te potrebe.
- ◆ Spodbujali bomo povezovanje in sodelovanje osnovnih šol z domovi starejših občanov (nastopi učencev, razstave likovnih izdelkov, predstavitve ročnih spretnosti, ipd.) ter s starejšimi prebivalci v lokalnem okolju (npr. z organizacijo prireditev na šoli, ki bi bile namenjene starejšim) in si tudi na ta način prizadevali za medgeneracijsko sodelovanje in spoštovanje.

Pričakovani rezultati na področju izobraževanja odraslih v obdobju 2009-2019

- ◆ Na območju MOL bomo uvedli enoten sistem in pregledno politiko razvoja in financiranja izobraževanja odraslih in s pomočjo strokovne službe za izobraževanje odraslih v okviru javnega zavoda vzpostavili ustrezno koordinacijo vseh dejavnosti izobraževanja odraslih.
- ◆ Udeležbo prebivalcev v programih za dvig splošne izobraženosti in ravni pismenosti (UŽU in podobno), zlasti socialne skupine z nižjimi stopnjami formalne izobrazbe, bomo do leta 2014 povečali vsaj za 15 %.
- ◆ Najkasneje v letu 2009 bomo pripravili načrt preoblikovanja sedanjih treh zavodov za izobraževanje odraslih v MOL.
- ◆ Od leta 2011 dalje bomo vsako leto v januarju pripravili evalvacijo realizacije načrta v prejšnjem letnem obdobju, ki bo podlaga za pripravo naslednjega letnega načrta.
- ◆ Sistematično bomo povečevali možnosti za vključevanje v programe univerze za tretje življenjsko obdobje, do leta 2019 pa se bo možnost za vključitev v omenjene programe postopoma povečala do stopnje, ki bo zadovoljila potrebe ciljne skupine.

- ◆ Zagotavljali bomo ustrezno število kakovostnih študijskih krožkov, tako da bodo sledili povpraševanju in upoštevali cilje MOL.
- ◆ Vsaj 15 % osnovnih šol in vrtcev v MOL bo do leta 2014 izvajalo enega od programov oz. oblik medgeneracijskega in medkulturnega sodelovanja (vključevanje odraslih v obšolske dejavnosti, upokojenih pedagoških delavcev v učno pomoč, ipd.). Do leta 2019 bo takšnih osnovnih šol in vrtcev vsaj 50 %.
- ◆ V sodelovanju z ustreznimi institucijami bomo vzpostavljali pogoje, da se bo povečevalo število mladih (dijakov, študentov), ki bodo v programih prostovoljnega dela sodelovali pri nudenju pomoči in druženju s starejšimi občani, do leta 2014 povečali za vsaj 20 %.

III. Sklep: cilj strategije je dolgoročno zagotavljanje kakovosti na področju vzgoje in izobraževanja

V pričujočem strateškem dokumentu, ki smo ga v podnaslovu poimenovali »Izziv za dvig kakovosti vzgoje in izobraževanja otrok, mladine in odraslih«, si za obdobje desetih let postavljamo vrsto kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ciljev, ki jih bomo v MOL uresničili v postavljenih časovnih okvirih in za njihovo realizacijo zagotovili ustrezno strokovno in tehnično podporo ter finančna sredstva. Poudarili smo zlasti tri področja, tj. predšolsko vzgojo v vrtcih, osnovnošolsko izobraževanje in izobraževanje odraslih, ki skupaj z glasbenimi šolami tvorijo javno mrežo vzgojno-izobraževalnih institucij, katerih učinkovitost in kakovost je v prihodnje pomembno odvisna od predstavljenih razvojnih korakov, ki smo jih zapisali v obliki ukrepov in predlaganih rešitev.

Strategija temelji na predpostavki, da je treba vsem prebivalkam in prebivalcem mesta in regije omogočiti različne kakovostne poti vseživljenjskega učenja in izobraževanja – od predšolske vzgoje, kjer morajo imeti starši možnost otroka vključiti v cenovno in lokacijsko dostopen javni ali zasebni vrtec, do osnovnošolskega izobraževanja, ki učencem zagotavlja visok standard splošne izobrazbe, ter izobraževanja odraslih, za katerega so v mestu in regiji na voljo različni, posameznim ciljnim skupinam namenjeni izobraževalni programi. Zato je potrebno razviti ustrezno infrastrukturo in kakovostno programsko ponudbo, ki bo omogočila vključevanje v izobraževanje vsem mladim in odraslim, ne glede na njihove različne življenjske situacije in potrebe.

Ob tem v strategiji poudarjamo še nekatere druge vidike, ki prav tako prispevajo k večji kakovosti – ne le izobraževanja, pač pa tudi varnosti, zdravja in preživljanja prostega časa otrok in mladih. Vrtci in šole morajo otrokom zagotavljati varnost na strokovno-pedagoško ustrezen in etično sprejemljiv način, obenem pa omogočati zdrav razvoj otrok in spodbujati njihovo odgovornost za lastno zdravje in zdravo življenje ter zdravje in zdravo življenje drugih udeležencev.

Otroci in mladostniki morajo imeti možnost, da se tudi v svojem prostem času glede na svoje želje in sposobnosti vključijo v kakovostne športne, kulturne, umetniške in druge dejavnosti, za kar je poleg ustreznih in raznolikih programov potrebno zagotoviti tudi primeren infrastrukturni in kadroviski standard.

Da bodo ukrepi in rešitve, ki jih predlagamo v strategiji, tudi ustrezno implementirani, in da bomo v MOL dosegli zastavljene cilje, bodo predstavljene aktivnosti in programe usmerjale posebej oblikovane **ekspertne skupine**, ki bodo imele tudi nalogo spremljanja uresničevanja ciljev in strokovne pomoči upravi, mestnemu svetu in županu oz. županji. Poleg tega bomo učinkovitost in kakovost vzgoje in izobraževanja spremljali in preverjali tudi skozi stalno sodelovanje z drugimi evropskimi prestolnicami ter drugimi pedagoškimi praksami.

Zagotovili bomo, da bo **celovita evalvacija uresničevanja** te strategije opravljena vsaj **na vsakih pet let**, kar bo podlaga za revizijo obstoječe strategije leta 2013 in pripravo nove strategije izobraževanja najkasneje leta 2018.

IV. Literatura in viri

- ◆ 13 let šolstva, znanosti in športa v Republiki Sloveniji (2005). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- ◆ Allerup P., Mejding J (2003) Reading achievement in 1991 and 2000 v: Northern Lights on Pisa – unity and diversity in the Nordic countries in PISA 2000 (2003), Svein Lie, Pirjo Linnakylä, Astrid Roe – ur. Oslo: UO
- ◆ Alston, P. (ur.) (1994). The best Interests of the Child. Reconciling Culture and Human Rights. Oxford: Clarendon Press.
- ◆ Analiza dela šole s presojo kvalitete (Ogledalo) (1998-99). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (Gradivo.)
- ◆ Andersson, B.-E. (1989). Effects of public day-care: A longitudinal study. V: Child Development, 60, str. 857-866.
- ◆ Andersson, B.-E. (1992). Effects of day-care on cognitive and socioemotional competence of thirteen years-old Swedish schoolchildren. V: Child Development, 63, str. 20-36.
- ◆ Andrews in dr. (2002). Privacy and Human Rights 2002. An International Survey of Privacy Laws and Developments. Washington/London: Electronic Privacy Information Center and Privacy International.
- ◆ Audigier, François (2000). Osnovni pojmi in ključne kompetence izobraževanja za demokratično državljanstvo. Svet Evrope, Strasbourg.
- ◆ Bahovec, E. D., Bregar-Golobič, K., Cotič, J. (2004). Šola in vrtec skozi ogledalo. 1. izd. Ljubljana: DZS.
- ◆ Batistič-Zorec, M. (2004). Subjektivne teorije vzgojiteljic in kurikularna prenova vrtcev. Sodob. pedagog., letn. 55, št. 2, str. 128-139.
- ◆ Beck, John (1998). Morality and Citizenship in Education. Cassell, London.
- ◆ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (ur. J. Krek) (1995). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- ◆ Bergant, M. (1994). Nove teme pedagoške sociologije in sociologije reforme šolanja. Ljubljana: ZIFF.
- ◆ Berlin, I. (1992). Dva koncepta svobode (Two Concepts of Freedom). In: Sodobni liberalizem (Contemporary Liberalism) (anthology). Krt, Ljubljana, pp. 69-90.
- ◆ Bernstein, B. (1977). Class, Codes and Control (Volume 1). London: Routledge & Kegan Paul.
- ◆ Bernstein, B. (1999). Class and Pedagogies: Visible and Invisible. V: Halsey, A. H., idr. (ured.), Education, Culture, Economy, Society. Oxford New York: Oxford University Press, str. 59–79.
- ◆ Besag, V.E. (1989). Bullies and victims in schools. Philadelphia: Open university press
- ◆ Bjorquist, K., Ekman, K. and Lagerpetz, K. (1982). Bullies and victims: Their ego picture, ideal ego picture and normative ego picture. Scandinavian Journal of Psychology, št.23, str. 307-313
- ◆ Blandsford, S. (1998). Managing discipline in schools. London and New York: routledge
- ◆ Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. V: Richardson J. E. (ured.), Handbook of Theory of Research for the Sociology of Education. London: Greenword Press, str. 241–258.
- ◆ Citizenship Education at School in Europe (2005). Eurydice, Brussels.
- ◆ Cowie, H. idr (2003). School violence in United Kingdom, Adressing the problem, V: Smith, P.K. (ed.) Violence in schools: the response in Europe, London: RoutledgeFalmer, str. 265-281
- ◆ Človekove pravice. Zbirka mednarodnih dokumentov (1996). Ljubljana: Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo.
- ◆ Davis, J.L., Nelson, C.S., Gouger, E.S. (2000). The boys town model. Safe and effective secondary schools. Preventing violence, building respect and promoting learning in the classroom and beyond. Nebraska: Boys town press
- ◆ Debarbieux, E. idr. (2003). Tackling violence in schools, A report from France, V: Smith, P.K. (ed.) Violence in schools: the response in Europe, London: RoutledgeFalmer, str. 26- 31
- ◆ Deklaracija OZN o otrokovih pravicah (1996, 1959). V: Človekove pravice. Zbirka mednarodnih dokumentov. Ljubljana: Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, str. 142 – 144.
- ◆ Delors J. (1996) Učenje skriti zaklad, Ljubljana: Unesco, MŠŠ.
- ◆ Dewey, J. (1997 [1938]). Experience & Education. Touchstone, New York.
- ◆ Državlanska vzgoja v Evropi (2005). Prevod študije Eurydice: Citizenship Education at School in Europe. Ur. Mitja Sardoč, prev. Marjan Šimenc. Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana.

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009 – 2019;
sprejeta na 22. seji MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO

- ◆ Dubet, F. (1999). Violence in schools. V: Violence in schools: awareness-raising, prevention, penalties, Symposium Brussels, 26.-28. december 1989, Belgium: Council of Europe, str. 11-27
- ◆ Durkheim, E. (1922/1999), Education et sociologie, Paris: PUF.
- ◆ Edgar, L.E. (1999). Violence in schools. <http://www.srmason-sj.org/council/journal/sep99/edgar.html> (20.11.07)
- ◆ Education for citizenship and the teaching of democracy in schools: Final report of the Advisory Group on Citizenship (22 September 1998). Qualifications and Curriculum Authority, London.
- ◆ Education Policy Analysis (2002). Paris: OECD Publishing.
- ◆ Elchardus, Mark; Kavadias, Dimokritos; Siongers, Jessy (1999). Can Schools Educate? Influence of schools on the values of their pupils (DECS/EDU/CIT (99) 65). Povzetek raziskovalnega poročila, str. 1-16. Svet Evrope, Strasbourg.
- ◆ Epp, J.R. (1996). Schools, complicit, and sources of violence. V: Epp, J.R. in Watkinson, A.M. (ur.) Systemic violence: How schools hurt children. London, Washington: The Falmer press, str. 1- 25
- ◆ Erčulj, J., Trunk Širca, N. (ur.) (2000). S sodelovanjem do kakovosti: Mreže učech se šol. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- ◆ Eurydice (2002) The teaching profession in Europe, Profile, trends and concerns, Brussels: Eurydice
- ◆ Eurydice (2004), Učiteljski poklic v Evropi: profil, trendi, hotenja, Ljubljana: MŠZŠ
- ◆ Eurydice (2005), Reforms of the teaching profession in Europe: a historical survey (1975-2002), <http://www.eurydice.org>
- ◆ Evaluating Quality in School Education. A European Pilot Project - Final Report (1999). J. MacBeath, D. Meuret, M. Schratz, L. Bo Jakobsen. European Commission. (Gradivo z interneta).
- ◆ Evaluation of Quality Aspects in Vocational Training Programmes. Synthesis Report. (1998). Brussels: CEDEFOP. European Communities.
- ◆ Evans P., Deluca M. (2005), Social exclusion and children – creating identity capital: some conceptual issues and practical solutions. Paris: OECD - <http://www.oecd.org>.
- ◆ Gaber, S. (2000). About the Time and Spirit Who Want to Go to School, and About Those Who Do Not Want to Go Home – or About the School Full of Values. Modern Pedagogy, Year 51, No. 1, pp. 118-142
- ◆ Gutmann, Amy (2001). Demokratična vzgoja. Prevod dela: Democratic Education (1987/1999), prev. Primož Trobevšek. Ur. J. Justin in M. Sardoč. Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja, Ljubljana.
- ◆ Hall, A. J. (1988). Liberalism. London: Paladin Grafton Books.
- ◆ Haydon, G. (1987) (ured.). Education and Values. London: Institute of Education. University of London.
- ◆ Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey (2004). Ur. Candace Currie, Chris Robert, idr., World Health Organization (Europe), 2004 Danska.
- ◆ Hennessy, E., Martin, S., Moss, P., Melhuish, E. (1992). Children in Day Care. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- ◆ Hočevar, A. (2007). Spemembe v slovenski strategiji na področju preprečevanja (zlo)rabe drog in njena (ne)povezanost z vzgojno zasnovano javne šole. Sodob. pedagog., letn. 58, št. 2, str. 144-161.
- ◆ How good is our school? Self-evaluation using performance indicators (1996). The Scottish Office, Education and Industry Department.
- ◆ Howe B.; Covell K. (2005). Empowering Children: Children's Rights education as a Pathway to Citizenship. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press Inc.
- ◆ Hytönen J. (1998), Primary teacher education at the University of Helsinki v: European trends in primary school teacher education, Ljubljana: PEF
- ◆ Instructions for the Work of Subject and Curriculum Commissions, 10. 12. 1996. The National Curriculum Board. The Field Curriculum Commission for the Primary School.
- ◆ Interna analiza MŠŠ: Učenci v osnovni šoli v šolskem letu 1993/94 – 2003/04 (2004). Ljubljana: MŠŠ.
- ◆ Izdatki za formalno-stopenjsko izobraževanje v Sloveniji, 2001–2003. Prva statistična objava, št. 218 (2004). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/doc/po-izob218.doc>

- ◆ Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje – globalna koncepcija razvoja vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (1991). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- ◆ Jakku-Sihvonen R., Kuusela J. (2002), Evaluation of the equal opportunities in the Finnish comprehensive schools 1998-2001, Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- ◆ Japelj P. B., Brečko N. B., Čuček M., Vidmar M. (2004), TIMSS 2003, Mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja, Ljubljana: PI
- ◆ Javornik, M., Šebart, M. (1991b). O vlogi učitelja v pedagoškem procesu. Ljubljana: Sodobna pedagogika, letnik 42, št. 1-2, str. 27-37.
- ◆ Johnstone, M., Munn, P., Edwards, L. (1991). Action against bullying. Drawing from experience. Edinburgh: the Scottish council for research in education
- ◆ Kalin, J. (2006). Možnosti in meje notranje učne diferenciacije in individualizacije pri zagotavljanju enakih možnosti. Sodob. pedagog., letn. 57, pos. izd., str. 78-93.
- ◆ Kalin, Jana, Valenčič Zuljan, Milena (2007). Teacher perceptions of the goals of effective school reform and their own role in it. *Educ. stud.*, vol. 33, no. 2, str. 163-175.
- ◆ Kalin, Jana. Challenges of in-service teacher education and quality education (2006). V: Popov, Nikolay (ur.). 4th International Conference on Comparative Education and Teacher Training, Sofia, May 2006. *Comparative education and teacher training. Volume 4*. Sofia: Bureau for Educational Services.
- ◆ Kalin, Jana, Šteh, Barbara (2008). Factors for the successful co-operation between teachers and parents in ensuring high quality education and a fulfilling school life. V: Popov, Nikolay (ur.). *Comparative education, teacher training, education policy and social inclusion. Vol. 6*. Sofia: Bureau for educational services.
- ◆ Key data on education in Europe (2002). Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
- ◆ Key data on education in Europe (2005). Bruselj: European Commission.
- ◆ Klasen S. (2005), Social exclusion, children, and education: conceptual and measurement issues, Paris: OECD
- ◆ Kodelja, Z. (1995). Laična šola: pro et contra. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- ◆ Kodelja, Z. (2007). Reforme, stroka in šolske politike. Sodob. pedagog., letn. 58, št. 2, str. 34-48.
- ◆ Kodelja, Zdenko (2002). Enakost in svoboda: temeljni vrednoti demokracije in šole. V: Sodobna pedagogika. Let. 53, št. 5, str. 10-23.
- ◆ Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) (1994). (The Official Gazette of the Republic of Slovenia) (13.06.1994) MP, no. 7-41/1994 (RS 33/1994).
- ◆ Konvencija OZN o otrokovih pravicah (1996, 1989). V: Človekove pravice. Zbirka mednarodnih dokumentov. Ljubljana: Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, str. 145 – 166.
- ◆ Kovač Šebart, M. (2002). Samopodobe šole. Konceptualizacija devetletke. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in Znanstveni inštitut FF.
- ◆ Kovač Šebart, M., Kovač, M. in Krek, J. (2004). Podatki iz mednarodnih raziskav v povezavi s problematiko obremenjenosti otrok – ali preobremenjenost kot posledica diskurza. V: Sodobna pedagogika, let. 55, št. 5, str. 70-98.
- ◆ Kovač Šebart, M., Krek, J. (2003). Romi v Sloveniji : vprašanja izobraževanja, multikulturalizma in integracije. Sodob. pedagog., 2003, letn. 54, št. 1, str. 28-43.
- ◆ Kovač Šebart, M., Krek, J. (2007). Vrednotna osnova vzgoje v javni šoli : vzgojni koncept, ki temelji na človekovih pravicah, ni in ne more biti le pravna forma. Sodob. pedagog., letn. 58, št. 5, str. 10-28.
- ◆ Kovač Šebart, M., Krek, J., Vogrinc, J. (2004). Kaj menijo starši in učitelji o opisnem in številčnem ocenjevanju v devetletni osnovni šoli ali na čigava večinska mnenja naj se opremo pri predlogih za sistemske spremembe? V: Sodobna pedagogika, let. 55, št. 3, str. 96-117.
- ◆ Kovač Šebart, M., Krek, J., Vogrinc, J. (2006). O vzgojni zasnovi v javnih osnovnih šolah - kaj pokažejo empirični podatki. Sodob. pedagog., letn. 57, št. 5, str. 22-42.
- ◆ Kovač Šebart, M.; Krek, J. (2005). Vzgoja in državljanska vzgoja v javni šoli: ali ju lahko razmejimo? Sodobna pedagogika (dvojezična slov. in angl. izdaja). Letnik 56, št. 5.

- ◆ Kovač Šebart, M., Gaber, S., Pluško, A. (2005). Izobraževanje in izobraženost. V: Črnak-Meglič, A. (ur.). *Otroci in mladina v prehodni družbi : analiza položaja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, str. 125-159.
- ◆ Kovač Šebart, M. in Krek, J. (2008). *Vzgoja v javni šoli: oblikovanje vzgojne zasnove*. Ljubljana: Filozofska fakulteta (v tisku).
- ◆ Krek, J. (2004). Education and toleration: before virtue, toleration requires respect for the form. V: Kožuh, Boris (ur.), Kozlovská, Anna (ur.), Kahn, Richard (ur.). *Theory, facts and interpretation in educational and social research*. Los Angeles: University of California; Czestochowa: Pedagogical University, str. 139-146.
- ◆ Krek, J. in Kovač Šebart, M. (1999). Državljska vzgoja, vrednote in izkustvo zloma iluzije. Ljubljana: *Sodobna pedagogika*, letnik 50, št. 4, str. 118 – 139.
- ◆ Krek, J., Kovač Šebart, M., Vogrinc, J., Podgornik, V. (2007). Sintetizirana interpretacija rezultatov raziskave : vprašanja vzgojne zasnove, socialne klime, nasilja in drog : zaključno poročilo, (A Synthesised Interpretation of Research Results: the Questions of the Educational Plan, the Social Climate, Violence and Drugs: Final Report) (Target Research Project, V5-0938). Ljubljana: Pedagogical Faculty: Philosophy Faculty, 2007. 133 f.
- ◆ Kresal Strniša, B. (2004). Analiza šole v naravi v letu 2003. V: *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, št.3/2004.
- ◆ Kristančič, A. (2002). *Socializacija agresije*. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije
- ◆ Kroflič, R. (1997a). *Med poslušnostjo in odgovornostjo*. Ljubljana: Vija.
- ◆ Kroflič, R. (1997b). *Avtoriteta v vzgoji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- ◆ Krokfors L. (2005), *The Idea of Class Teacher Education*, Helsinki, PISA seminar.
- ◆ Kurikularna prenova (1997). A. Barle in K. Bergant (ur.) Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.
- ◆ Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.
- ◆ Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship*. Oxford: Oxford University Press.
- ◆ Lavonen J. (2005), *Challenges for Subject Teacher Education*, Helsinki, Pisa seminar.
- ◆ Letno poročilo o delu ZRSS za obdobje od 1. 1. do 31. 12. 2004 (2005). Ljubljana: ZRSS.
- ◆ Linnakylä P, Välijärvi J. (2003) Finnish students performance in Pisa – why such a success?. Helsinki: Pisa seminar.
- ◆ Loeb, S., Fuller, B., Kagan, S.L. in Carroll, B. (2004). Child care in poor communities: Early learning effects of type, quality and stability. V: *Child Development*, 75, 1, str. 47-65.
- ◆ Lukes, S. (1997). Pet prilik o človekovih pravicah (Five Fables on Human Rights). *Problemi (Problems)*, no. 3-4/1997, pp. 91-107.
- ◆ MacBeath, J. (1999). *Schools Must Speak for Themselves: The Case for School Self-Evaluation*. London: Routledge.
- ◆ MacIntyre, A. (1987). *The Idea of an Educated Public*. In: Haydon, G. (ed.), *Education and Values*. London: Institute of Education. University of London, pp. 15 - 36.
- ◆ Marentič-Požarnik, Barica, Kalin, Jana, Šteh, Barbara, Valenčič Zuljan, Milena (2005). *Učitelji v prenovi - njihova strokovna avtonomija in odgovornost*, (Razprave Filozofske fakultete). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- ◆ Marjanovič Umek, L. (2007). *Sodobni vrtec : njegova moč in nemoč pri razvoju in učenju otrok*. *Sodob. pedagog.*, letn. 58 (124), posebna izd., str. 156-170.
- ◆ Marjanovič Umek, L. in Fekonja Peklaj, U. (2008). *Sodoben vrtec: možnosti za razvoj in zgodnje učenje*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- ◆ Marjanovič Umek, L., Fekonja, U. in Bajc, K. (ur.) (2005). *Pogled v vrtec*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- ◆ McLaughlin, T. H. (1995). *Public Values, Private Values and Educational Responsibility*. in: Pybus E. in McLaughlin, T. H.: *Values, Education and Responsibility*. St. Andrews: Centre for Philosophy and Public Affairs. University of St. Andrews, pp. 19-32.
- ◆ Medveš, Z. (2006). *Upoštevanje drugačnosti - korak k šoli enakih možnosti*. *Sodob. pedagog.*, letn. 57, posebna izd., str. 10-23.
- ◆ Medveš, Z. (2007). *Vzgojni koncept med vrednotno matrico in moralno samopodobo*. V: *Sodobna pedagogika*, 2007, posebna izdaja, str. str. 6-29.

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009 – 2019;
sprejeta na 22. seji MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO

- ◆ Medveš, Z. in Svetlik, I. (2002). O splošni izobrazbi v poklicnem in strokovnem izobraževanju. V: Sodobna pedagogika, let. 53/št. 2, str. 182-191.
- ◆ Memorandum o vseživljenjskem učenju. (2000) Komisija Evropske skupnosti. <http://linux.acs.si/memorandum/prevod/>
- ◆ Mendler, A.N. (1992). What do I do when... How to achieve discipline with dignity in the classroom. Bloomington, Indiana: National educational service
- ◆ Meri M. (2005), Reasons behind the results – case admission test for class teacher education, Helsinki: Pisa seminar.
- ◆ Mihelj, V. (1995). »Mladina vrača pogled«. V: Mirjana Ule and Vlado Mihelj, ur., Pri(e)hodnost mladine. Ljubljana: DZS.
- ◆ Moss, P. in Pen, H. (1996). Transforming nursery education. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- ◆ Mullis, Ina V.S., Martin Michael O., idr. (2000): TIMSS 1999 International Mathematics Report. Findings from IEA's Repeat of the Third International Mathematics and Science Study at the Eighth Grade. The International Association For the Evaluation of Educational Achievement. Vir: http://isc.bc.edu/timss1999i/math_achievement_report.html
- ◆ Muršak, J. (2006). Kaj storiti z učinki informalnega učenja?. Sodob. pedagog., letn. 57, št. 3, str. 10-26.
- ◆ NICHD Early Child care research Network (2000). The relation of child care to cognitive and language development. Child Development, 71, 960 – 980.
- ◆ Nikkanen, P. (2001), The Atmosphere of a Learning School, v: Curriculum Approaches, Jyväskylä: UPH.
- ◆ OECD: Poročila o nacionalnih izobraževalnih politikah - Slovenija (1998). Dostopno na: http://www.mszs.si/slo/ministrstvo/mednarodno/solstvo/oecd/drugo_poglavje.asp
- ◆ Olweus, D. (1995). Trpinčenje med učenci. Kaj vemo in kaj lahko naredimo. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport
- ◆ Opredelitev dejavnosti ... (2007). (Opredelitev dejavnosti, ki jih izvajajo vrtci v okviru kurikula in izven kurikula oziroma se samo izvajajo v prostoru vrta, okrožnica). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Direktorat za vrtce in osnovno šolstvo.
- ◆ Ostrman, A. (2002). Medvrstniško nasilje. V: Kristančič, A. Socializacija agresije. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba
- ◆ Perspektive razvoja osnovne šole v Republiki Sloveniji – K novi konceptiji osnovne šole. Radovljica: Didakta (posebna številka), marec 1992.
- ◆ Pluško, A. idr. (2001). Modro oko: spoznaj, analiziraj, izboljšaj: [nadaljevanje projekta] Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju : gimnazije, poklicne in strokovne šole 2001/2002 (2001). 1. natis. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- ◆ Pocock, J. G. A. (1995). The Ideal of Citizenship Since Classical Times. V: Theorizing Citizenship, ur. R. Beiner. State University of New York Press, Albany.
- ◆ Poročilo o spremljanju tretjega leta poskusnega izvajanja 9-letnega programa OŠ (2002, ur. T. Krapše). Nova Gorica: Zavod RS za šolstvo
- ◆ Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen programov v vrtcih, ki izvajajo javno službo (2003). Uradni list RS, št. 97/2003.
- ◆ Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000). Ljubljana: Uradni list, št. 73, 19.08.2000.
- ◆ Pravilnik o plačilih staršev za programe v vrtcih (2006). Ljubljana: Uradni list RS, št. 129, 12.12.2006.
- ◆ Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli (1996). V: Šolska pravila. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, str. 5 – 21.
- ◆ Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2005). Ljubljana: Uradni list, št. 75, 09.08.2005.
- ◆ Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2008). Ljubljana: Uradni list, št. 33, 04.04.2008.
- ◆ Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov (2002). Ljubljana: Uradni list RS, št. 43/2002.
- ◆ Program boja proti revščini in socialni izključenosti (2000). Ljubljana: MDDSZ.
- ◆ Programi za razvoj pismenosti odraslih (2007). Ljubljana: Andragoški center RS.
- ◆ Qualität in Schulen (Q. I. S.). Avstrija, Gradec. (Gradivo z interneta.)

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009 – 2019;
sprejeta na 22. seji MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO

- ◆ Reading V. (2004), v: Eurydice (2004), Učiteljski poklic v Evropi: profil, trendi, hotenja, Ljubljana: MŠZŠ
- ◆ Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih (2004). Uradni list RS, št. 70/2004.
- ◆ Robertson, J. (1989). Effective classroom control. Understand teacher-student relationships. London: Hodder&stoughton
- ◆ Roland, E. (1988). Reported in Council for Cultural cooperation Report of the European teachers seminar on Bullying in schools. Strasbourg: CCC
- ◆ Salecl, R. (1988). Vzgoja kot »bistveno drugotno stanje«. Ljubljana: Problemi/Šolsko polje, XXVI. letnik, št. 11, Ljubljana, str.119-125.
- ◆ Sarjala J. (2002), Foreword v: Jakku-Sihvonen R., Kuusela J. (2002), Evaluation of the equal opportunities in the Finnish comprehensive schools 1998-2001, Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- ◆ School Effectiveness: Reassessment of the Evidence. G. F. Madaus, P. W. Airasian, T. Kellaghan (1980). MacGraw Hill Company, New York.
- ◆ School factors related to quality and equity – results form Pisa 2000, (2005), Paris: OECD.
- ◆ School violence in context: culture, neighborhood, family, schools and gender (<http://www.bookrags.com/researchtopics/school-violence/>) (20.1.07)
- ◆ Smernice za analizo, preprečevanje in obravnavo/obvladovanje nasilja v šolskem prostoru (2004). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/projekti/Smernice_na_silje.pdf (20.11.07)
- ◆ Splošna deklaracija človekovih pravic (The General Declaration of Human Rights) (1948). Generalna skupščina Združenih narodov 10 December 1948, Resolution no. 217 A (III). Internet source, on 1 August 2007: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102>.
- ◆ Splošne informacije o vrtcih, Ljubljana, MŠŠ (2005), Objavljeno na: <http://www.mszs.si/slo/solstvo/vrtci.asp#statistici>
- ◆ Starting Points for the Development of State-wide Examinations for Nine-Year Basic Education (2000). Ministry of Education and Sport, Office for Development of Education, Ljubljana, Slovenia.
- ◆ Starting strong II. Early childhood education and care (2006). OECD Report. Pariz.
- ◆ Starting strong. Early childhood education and care (2001). OECD Report. Pariz.
- ◆ Strategija razvoja predšolske vzgoje: temeljne razvojne usmeritve v Mestni občini Ljubljana do leta 2013 (neobjavljeno delovno gradivo) (2006). Ljubljana: MOL.
- ◆ Strategija razvoja Slovenije – osnutek za javno razpravo (2004). Ljubljana: UMAR. Dostopno na: <http://www.gov.si/umar/projekti/srs/srs-osnutek.pdf>
- ◆ Strategija vseživljenjskosti učenja v RS (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- ◆ Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v republiki Sloveniji (2004). Ljubljana: MŠZŠ.
- ◆ Strmčnik, F. (2001). Didaktika – osrednje teoretične teme. Ljubljana: ZIFF.
- ◆ Strmčnik, F. (2005). Temeljni pedagoškodidaktični trendi današnje in prihodnje šole : ciljno-vsebinski del. Sodob. pedagog., letn. 56, št. 4, str. 158-170.
- ◆ Summary of the final report of the Advisory Group on Education for Citizenship and the Teaching in Democracy in Schools, presented to the Secretary of State for Education and Employment, 22 September 1998. Qualifications and Curriculum Authority, London.
- ◆ Svein L., Linnakylä P., Roe A.(ur) (2003) Northern Lights on Pisa – unity and diversity in the Nordic countries in Pisa 2000 , Oslo: UO
- ◆ Svensson, R. (2003). Tackling violence in schools, A report from Sweden, V: Smith, P.K. (ed.) Violence in schools: the resonance in Europe, London: RoutledgeFalmer, str. 216-231
- ◆ Šebart, M. (1990). Vzgoja - družba – posameznik (Education-Society-Individual). Ljubljana: Sodobna pedagogika (Contemporary Pedagogy), Year 43, no. 9-10, pp. 487- 498.
- ◆ Šimenc, M. (2000). Notranje in zunanje preverjanje in ocenjevanje znanja. V: Krek, J. in Cencič, M. (ur.). Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola. Ljubljana: Pedagoška fakulteta in Zavod RS za šolstvo, str. 43-70.
- ◆ Šimenc, Marjan, Štraus, Mojca, Sardoč, Mitja (2004). Empirični pogled na dilemo med domovinsko in državljsko vzgojo. Šolsko polje, letn. 15, št. 1/2, str. 45-62.
- ◆ Šolska zakonodaja I. (1996). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport.

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009 – 2019;
sprejeta na 22. seji MS MOL, 24. novembra 2008
NELEKTORIRANO GRADIVO

- ◆ Štefanc, D. (2007). Reformne razsežnosti prizadevanj za vsestransko kompetentno osebnost. *Sodob. pedagog.*, letn. 58, št. 2, str. 82-106.
- ◆ Štraus, M. (2004). Mednarodne primerjave kot podlaga za oblikovanje strategije razvoja izobraževalnega sistema. *Sodob. pedagog.*, let. 55, št. 5, str. 12-27.
- ◆ Taylor, Ch. (1992). »The Politics of Recognition«. V: *Multiculturalism and »The Politics of Recognition«*. Princeton: Princeton University Press.
- ◆ The European dimension of education: teaching and curriculum content (1989). *Newsletter/Faits nouveaux*. Strasbourg: Council of Europe, str. 3-5.
- ◆ Tool for Quality Assurance of Education for Democratic Citizenship in Schools (2005). Pripravili: Birzea, C.; Cecchini, M.; Harrison, C.; Krek, J.; Spajić-Vrkaš, V. UNESCO, Council of Europe, Centre for Educational Policy Studies Copyright 2005. UNESCO: Paris.
- ◆ Torney-Purta, Judith; Henry Barber, Carolyn (2004). *An Empirical Analysis of Democratic School Participation and Civic Attitudes among European Adolescents*. Gradivo
- ◆ Ustava Republike Slovenije (1998). Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- ◆ Välijärvi Jouni et al (2002), *The Finnish success in Pisa – and some reasons behind it*, Jyväskylä: IER.
- ◆ Vidmar, T. (2006). Vseživljenjsko učenje pred svojo sodobno konceptualizacijo. *Sodob. pedagog.*, letn. 57, št. 3, str. 28-48.
- ◆ Violence-free schools policy (1994). <http://www.edu.gov.on.ca/eng/document/policy/vfreeng.html#II> (20.11.07)
- ◆ Visalberghi, A. (1993). Educazione ai »valori«. *Scuola democratica*, 16/2-4, pp. 264-272. After: Losito, B. (1999). Educating for democracy in a changing democratic society. In: Torney-Purta, J., Schwiller, J. & Amadeo, J. (eds.), *Civic education across countries: Twenty-four national case studies from the IES Civic Education Project*, pp. 395-418. IEA, Amsterdam.
- ◆ Vogrinc, J., Valenčič Zuljan, M., Krek, J. (2007). Akcijsko raziskovanje kot del procesov zagotavljanja kakovosti dela v vzgojno-izobraževalni instituciji. *Sodob. pedagog.*, letn. 58, št. 5, str. 48-67.
- ◆ Vogrinc, Janez, Valenčič Zuljan, Milena (2007). Učiteljevo raziskovanje - najodličnejša pot v procesu učiteljevega didaktičnega inoviranja. *Vzgoja izob.*, 2007, letn. 38, št. 5, str. 4-11.
- ◆ Votruba-Drzal, E., Levine Coley, R. in Chase-Lansdale, P.L. (2004). Child care and low-income children's development: Direct and moderate effects. V: *Child Development*, vol. 75, 1, str. 296-312.
- ◆ Waldron, J. (1993). *Liberal Rights: Collected Papers 1981-1991*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ◆ What Makes School Systems Perform?(2004), Pariz: OECD - <http://www.oecd.org>.
- ◆ Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO) Uradni list RS, št. 12/1996
- ◆ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996). Uradni list RS, št. 12/1996.
- ◆ Zakon o osnovni šoli (1996). Uradni list RS, št. 12-570/1996. Ljubljana: Uradni list.
- ◆ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (2007) <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2007102&stevilka=5073> (14.4.2008)
- ◆ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2008). Uradni list RS, št. 25/2008.
- ◆ Zakon o šolski inšpekciji (1996). Uradni list RS, št. 29-1827/1996. Ljubljana: Uradni list.
- ◆ Zakon o šolski inšpekciji (Ur. list RS, št. 29/96) (http://www.see-educoop.net/portal/id_slo.htm)
- ◆ Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (2002). Uradni list RS, št. 96/2002. Ljubljana: Uradni list.
- ◆ Zakon o varstvu osebnih podatkov (1999). Uradni list RS, št. 59/99. Ljubljana: Uradni list.
- ◆ Zakon o vrtcih (1996). Uradni list RS, št. 12-569/1996.
- ◆ Zakon o vrtcih (2003). Uradni list RS, št. 113/2003.
- ◆ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. V: *Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih* (2001). Ljubljana: Uradni list RS, str. 87-135.
- ◆ Zbornik prispevkov mednarodnega posveta o splošni izobrazbi (2004). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- ◆ Žagar, D. (2003). Organizacija nivojskega pouka, stališča učencev, učiteljev in staršev do te oblike diferenciacije ter njeni učinki na učence. Ljubljana: Filozofska fakulteta UL.